

Vejledning om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge

(Vejledning nr. 9 til serviceloven)

Indholdsfortegnelse

(Indholdsfortegnelsen refererer til punkter i vejledningen)

Indledning	1
Vejledningens formål og værdigrundlag	2
Ikrafttrædelse	3
Kapitel 1	
Intentionerne bag reglerne om magtanvendelse	
Lovgrundlaget i serviceloven	4
Grundlæggende principper for magtanvendelse	5
Tilbud, der ikke er omfattet af reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen	6
Kapitel 2	
Snitflader til anden lovgivning	
De overordnede retlige grænser	7
Snitflader til andre love	8
Lovgivningsmæssige snitflader til sundhedsområdet	9
Lovgivningsmæssige snitflader til skoleområdet	10
Retssystemet	11
Lovgivningsmæssige snitflader til retsplejeloven	
Lovgivningsmæssige snitflader til straffeloven	12
Lovgivningsmæssige snitflader til straffuldbyrdelsesloven	13
Lovgivningsmæssige snitflader til udlændingeloven	14
Kapitel 3	
Servicelovens magtanvendelsesregler for børn og unge samt personkredsen	
Den lovmæssige baggrund for magtanvendelsesbekendtgørelsens regler	15
Personkreds	16

Kapitel 4

Magtanvendelse, omsorgspligt og pædagogiske principper

Ikke tilladt magtanvendelse	17
Omsorgspligtens omfang	18
Grænsefladen mellem omsorg og fysisk magt	19
Husregler (anstaltsforhold)	20
Forebyggelse af magtanvendelse	21
Pædagogiske principper	22

Kapitel 5

Tilladt magtanvendelse

Tilladt fysisk magtanvendelse	23
Absolut påkrævet	24
Aflåsning af afdeling	25
Aflåsning af værelser om natten på sikrede og særligt sikrede afdelinger	26
Kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation	27
Kontrol med mobiltelefon og internet	28
Principafgørelse C-90-09 om brug af mobiltelefon og internet	29
Særligt om besøgs-, brev-, telefonkontrol m.v. for unge i varetægtssurrogat	30
Afbrydelse af forbindelsen med forældre eller netværk, overvågning m.v., servicelovens § 71, stk. 3	31
Undersøgelse af person og opholdsrum, når der er bestemte grunde	32
Særligt om undersøgelse af person	33
Særligt om undersøgelse af opholdsrum	34
Tilbageholdelse af effekter	35
Særligt om adgang til undersøgelse ved anbringelse, besøg og fravær på sikrede og særligt sikrede afdelinger	36
Isolation i sikret døgninstitution	37
Isolation i særligt sikret afdeling	38
Tilbageholdelse på delvis lukket døgninstitution	39
Fastholdelse på delvis lukket døgninstitution	40
Tilbageholdelse i op til 14 dage i starten af anbringelsen	41
Nødværge, nødret og negotiorum gestio (uanmodet hjælp)	42
Nødværge	43
Nødret	44
Negotiorum gestio (uanmodet hjælp)	45

Kapitel 6

Typer af anbringelsessteder

Aflastningstilbud	46
Opholdssteder for børn og unge	47
Døgninstitutioner for børn og unge	48
Delvis lukkede døgninstitutioner	49
Sikrede døgninstitutioner	50

Særligt sikrede afdelinger i sikrede døgninstitutioner	51
Overførsel af børn og unge fra døgninstitutioner til sikrede afdelinger	52

Kapitel 7

Anbringelse og ophold på delvis lukket døgninstitution, sikret afdeling og særligt sikret afdeling

Anbringelsesgrundlag på en delvis lukket døgninstitution	53
Varighed af ophold på delvis lukket institution	54
Anbringelsesgrundlag m.v. på en sikret afdeling	55
Anbringelse på sikret afdeling på baggrund af sociale årsager	56
Varighed af ophold ved anbringelse på baggrund af sociale årsager for unge under 15 år	57
Varighed af ophold ved anbringelse på baggrund af sociale årsager for unge over 15 år	58
Anbringelse på sikret afdeling i varetægtssurrogat	59
Anbringelse på sikret afdeling som led i afsoning af straf	60
Varighed af ophold ved afsoning af dom på en sikret afdeling	61
Anbringelse på sikret afdeling som led i en dom til ungdomssanktionen	62
Varighed af ophold for unge i ungdomssanktionen	63
Ophold på sikret afdeling i Danmark for unge udlændinge under 15 år uden lovligt ophold	64
Varighed af ophold for unge udlændinge under 15 år	65
Ophold på sikret afdeling for unge udlændinge mellem 14-18 år uden lovligt ophold i Danmark	66
Mulighed for at dispensere for aldersgrænsen	67
Anbringelsesgrundlag m.v. på særligt sikret institution	68

Kapitel 8

Retningslinjer vedrørende udgang og besøg

Ophold uden for en sikret og særligt sikret afdeling	69
Placering uden for den sikrede afdeling	70
Udgang ved ophold forårsaget af sociale årsager	71
Udgang for unge i varetægtssurrogat	72
Udgang vedr. unge, der afsoner ubetinget frihedsstraf	73
Udgang for unge idømt ungdomssanktionen	74
Klagemuligheder vedrørende udgang	75

Kapitel 9

Samvær og besøg, tvangsanbringelse og rømning

Samvær og besøg	76
Fuldbyrdelser af afgørelser om anbringelse uden for hjemmet	77
Rømning	78

Kapitel 10

Registrering og indberetning af magtanvendelse

Registreringsskema	79
--------------------	----

Registrering af tilladt magtanvendelse	80
Registrering ved undersøgelse af person og opholdsrum	81
Registrering og indberetning ved ikke tilladt magtanvendelse	82
Protokol for registreringer	83

Kapitel 11

Klageregler m.v.

Generelle klageregler	84
Klager til Ankestyrelsen	85
Klager over afgørelser truffet af børn- og unge-udvalget	86
Domstolsprøvelse	87
Klager over tilbageførsel og forlængelse af institutionsophold for unge i ungdomssanktionen	88
Forældre og børn skal gøres bekendt med reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen	89
Bekendtgørelsen skal udleveres til alle medarbejdere i alle tilbud	90

Kapitel 12

Tilsyn

Det kommunale og regionale tilsyn	91
Det driftsorienterede tilsyn	92
Det personrelaterede tilsyn	93
§ 71-tilsynet	94
Ombudsmandens tilsyn	95

Kapitel 13

Alarm- eller pejlesystemer

Anvendelse af alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne, der er anbragt på døgninstitution eller på opholdssted	96
Målgruppe	97
Supplement til den pædagogiske indsats	98
Ikke kontinuerlig overvågning	99
Personligt system	100
Samtykke	101
Ansøgning	102
Frivillig bestemmelse	103
Betingelser for iværksættelse	104
Periode	105
Fornyelse af ansøgning	106
Klage	107

Indledning

1. Vejledning nr. 9 om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge, skal ses i sammenhæng med den samlede fremstilling af Social- og Integrationsministeriets vejledninger til serviceloven. Der foreligger følgende vejledninger til serviceloven:

- Vejledning nr. 1 om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.
- Vejledning nr. 2 om hjælp og støtte efter serviceloven.
- Vejledning nr. 3 om særlig støtte til børn og unge og deres familier
- Vejledning nr. 4 om botilbud m.v. til voksne efter reglerne i almenboligloven, serviceloven og fripleje-boligloven.
- Vejledning nr. 5 om særlig støtte til voksne.
- Vejledning nr. 6 om hjælpemidler, biler, boligindretning m.v.
- Vejledning nr. 7 om borgerstyret personlig assistance.
- Vejledning nr. 8 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne, herunder pædagogiske principper.

Vejledningen henvender sig primært til personalet på opholdssteder og døgninstitutioner, de kommunale og regionale sagsbehandlere på tilsynsområdet og børne- og ungeområdet.

Hver gang der i vejledningen henvises til serviceloven, er der tale om bekendtgørelse nr. 810 af 19. juli 2012 af lov om social service. Hver gang der henvises til magtanvendelsesbekendtgørelsen, er der tale om bekendtgørelse nr. 18 af 15. januar 2013 om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.

Vejledningen gennemgår servicelovens §§ 123,

123 a, 123 b, 123 c og 123 d. Reglerne er udmøntet i magtanvendelsesbekendtgørelsen fra januar 2013 og bekendtgørelse nr. 511 af 26. maj 2011 om alarm- eller pejlesystemer til børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne fra maj 2011.

Som supplement til vejledningen er der udarbejdet en hjemmeside med bl.a. praktiske eksempler på dilemmaer, der skal tages stilling til i forbindelse med anvendelse af magt. Hjemmesiden findes på <http://www.socialstyrelsen.dk/omsorgogmagt>.

Børn og unge, der anbringes uden for hjemmet, anbringes efter det samme regelsæt, uanset om der er kriminalitet eller sociale årsager til anbringelsen, om barnet eller den unge anbringes på grund af en funktionsnedsættelse, om anbringelsen sker på grund af en kombination af sociale årsager og funktionsnedsættelser eller om opholdet sker som led i aflastning af familien.

Magtanvendelsesbekendtgørelsen og vejledning om magtanvendelse og andre overgreb over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, er således også gældende for børn og unge med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse. Der er som følge heraf i vejledningen tilføjet bemærkninger, der søger at tage højde for, at regler og vejledning dækker over en bred målgruppe af børn og unge, hvor der samtidig er stor variation i anbringelsesgrundlaget og målet med anbringelsen samt endelig i forhold til karakteren af problemstillinger omkring magtanvendelse.

Denne vejledning indeholder følgende kapitler:

Kapitel 1 beskriver de grundlæggende principper for magtanvendelse over for børn og unge.

Kapitel 2 indeholder de overordnede internationale og nationale retlige rammer vedrørende magtanvendelse over for anbragte børn samt snitfladen til andre ministeriers lovgivning.

Kapitel 3 beskriver lovgrundlaget for magtanvendelse over for børn og unge i serviceloven samt personkredsen.

Kapitel 4 omhandler ikke tilladt magtanvendelse og grænsefladen mellem omsorg og magt.

Kapitel 5 beskriver tilladt fysisk magtanvendelse, herunder nødværge, nødret og nødhjælp.

Kapitel 6 beskriver de forskellige typer af anbringelsestilbud, som er omfattet af magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Kapitel 7 omhandler anbringelsesgrundlaget samt varigheden af anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner, sikrede afdelinger og særligt sikrede afdelinger.

Kapitel 8 handler om retningslinjer vedrørende udgang fra sikrede afdelinger

Kapitel 9 vedrører samvær, besøg og rømning.

Kapitel 10 beskriver reglerne om registrering og indberetning.

Kapitel 11 omhandler klagereglerne vedrørende magtanvendelse.

Kapitel 12 vedrører tilsyn med anbringelsesstederne, herunder tilsyn med og brug af magtanvendelse.

Kapitel 13 omhandler anvendelsen af personlige alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne.

Med anbringelsestilbud menes i vejledningen opholdssteder, åbne døgninstitutioner, delvis lukkede døgninstitutioner og sikrede døgninstitutioner. På sikrede døgninstitutioner kan der desuden være oprettet særligt sikrede afdelinger. Reglerne for disse behandles også i vejledningen. Beføjelserne til magtanvendelse er mindst på opholdssteder og åbne døgninstitutioner og størst på de sikrede og særligt sikrede døgninstitutioner.

I forbindelse med anbringelsesgrundlaget skelner vejledningen mellem anbringelse på grund af sociale årsager og/eller nedsat funktionsevne og anbringelse på grund af kriminalitet, herunder anbringelse i medfør af ungdomssanktion og varetægtssurrogat.

Vejledningens formål og værdigrundlag

2. Formålet med vejledningen er at vejlede om og skabe større klarhed omkring reglerne på området. Det er ikke formålet at opstille præcise og konkrete retningslinjer for, i hvilke situationer det er tilladt at anvende magt, og i hvilke situationer det ikke er tilladt. Det må altid afvejes i den konkrete situation, hvilke tiltag der er nødvendige inden for lovens rammer.

Den overordnede målsætning er, at man så vidt muligt skal undgå magtanvendelse.

Ikrafttrædelse

3. Vejledningen har virkning fra offentliggørelsen.

Den seneste ændring i reglerne om magtanvendelse trådte med magtanvendelsesbekendtgørelsen i kraft d. 15. januar 2013.

Den 1. juli 2013 træder de nye klageregler i kraft i forbindelse med vedtagelse af L158 om forenkling af klagestrukturen på det sociale og beskæftigelsesmæssige område. Med lovforslaget placeres klagesagsbehandlingen på det sociale område og det beskæftigelsesmæssige område i Ankestyrelsen, og de sociale nævn nedlægges.

Bekendtgørelse nr. 18 af 15. januar 2013, om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, vil blive ændret i overensstemmelse med de nye regler med virkning fra den 1. juli 2013.

De nye regler er medtaget i denne vejledning.

Kapitel 1

Intentionerne bag reglerne om magtanvendelse

Lovgrundlaget i serviceloven

4. Grundlaget for reglerne om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet er beskrevet i servicelovens §§ 123, 123 a, 123 b, 123 c og 123 d. Med magtanvendelsesbekendtgørelsen og bekendtgørelsen om alarm- eller pejlesystemer er der fastsat nærmere regler om magtanvendelse, som beskrevet i loven.

Udgangspunktet for indsatsen efter serviceloven er, at indsatsen skal ske med respekt for barnets eller den unges integritet og selvbestemmelse. I erkendelse af, at der kan være situationer, hvor det er nødvendigt at gribe ind i barnets eller den unges integritet, er der i serviceloven fastsat regler om, i hvilke situationer og hvordan sådanne tvangsmæssige foranstaltninger er tilladt.

Reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen skal beskytte børn og unge på døgninstitutioner og opholdssteder mod overgreb og magtudøvelse. Reglerne beskriver, i hvilke situationer, der undtagelsesvist må anvendes magt. Herudover beskriver reglerne, hvilke former for magt der ikke er tilladt, såsom legemlig afstraffelse, fiksering eller ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling, se vejledningens punkt 17.

Magtanvendelse over for børn og unge:

- 1) må kun anvendes, hvis der er hjemmel til det
- 2) må aldrig erstatte omsorg og socialpædagogisk bistand
- 3) skal afpasses den enkelte situation
- 4) må ikke gå ud over det strengt nødvendige
- 5) skal udøves så skånsomt som muligt og med størst mulig hensyntagen til barnet eller den unge
- 6) skal stå i et rimeligt forhold til det, der søges opnået hermed
- 7) må kun anvendes undtagelsesvist.

I tilfælde, hvor der anvendes magt, skal der foretages en registrering og indberetning til den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med anbringelsesstedet. Det gælder både, når der anvendes tilladt magt og ikke-tilladt magt, jf. vejledningens punkt 79-83.

Reglerne i bekendtgørelsen om alarm- eller pejlesystemer beskriver, hvornår og hvordan alarm- eller pejlesystemer må anvendes og over for hvem.

Grundlæggende principper for magtanvendelse

5. Reglerne om magtanvendelse bygger på følgende grundlæggende principper:
- Mindsteindgrebsprincippet, dvs. den mindst indgribende løsning skal altid have første prioritet.
 - Indgrebet må kun ske undtagelsesvist og skal begrænses til det absolut nødvendige.
 - Proportionalitetsprincippet, dvs. at der skal være proportionalitet mellem indgreb og formål.
 - Socialpædagogisk bistand og omsorg går altid forud for enhver form for magtanvendelse.
 - Individualitetsprincippet, dvs. indgreb i den personlige frihed skal tilpasses den enkeltes situation og behov, ligesom den enkeltes behov ikke kan begrunde uforholdsmæssige indgreb over for andre, f.eks. øvrige børn og unge der opholder sig på anbringelsesstedet.

- Åbenhed, dvs. det skal være klart for den enkelte og/eller de pårørende, hvilke beslutninger der træffes og hvorfor, ligesom børn og unge og deres forældre skal have adgang til viden om gældende regler og praksis.
- Legalitet, dvs. krav om klar lovhjemmel for indgreb i den personlige frihed.
- Boligens ukrænkelighed, dvs. der skal være klar lovhjemmel til at foretage husundersøgelser og kontrol med breve og telefonopkald.
- Særlige krav til registrering og indberetning, beslutningsgrundlag og klageadgang.

Mindsteindgrebsprincippet og proportionalitetsprincippet er nogle af de vigtigste principper i forbindelse med magtanvendelse. Ifølge § 1, stk. 1, i magtanvendelsesbekendtgørelsen skal magtanvendelse begrænses til det absolut nødvendige og skal i øvrigt stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået hermed.

Bestemmelsen understreger, at der gælder et forbud mod at anvende en mere indgribende foranstaltning, hvis en mindre indgribende foranstaltning er tilstrækkelig. Er det ikke efter en konkret vurdering muligt at undgå magtanvendelse, skal det ske så skånsomt og kortvarigt som muligt og med størst mulig hensyntagen til den pågældende og andre tilstedeværende.

Tilbud, der ikke er omfattet af reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen

6. Magtanvendelse er ikke tilladt på de anbringelsessteder, der er nævnt i servicelovens § 66, nr. 1- 4, herunder plejefamilier, kommunale plejefamilier, netværksplejefamilier, egne værelser, kollegier og kollegieegne opholdssteder, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2, stk. 4.

Dog gælder for anbringelsessteder omfattet af servicelovens § 66, nr. 1- 4, at de som alle andre, vil være omfattet af straffelovens bestemmelser om nødværge, jf. straffelovens § 13.

Børn og unge, som er i dagtilbud, jf. dagtilbudsloven, særlige dagtilbud, jf. servicelovens § 32, ambulante tilbud omfattet af servicelovens § 52, stk. 3 eller skole, jf. bekendtgørelse nr. 320 af 26. marts 2010 om foranstaltninger til fremme af god orden i folkeskolen, er ikke omfattet af magtanvendelsesbekendtgørelsens regler.

Kapitel 2

Snitflader til anden lovgivning

De overordnede retlige grænser

7. De retlige grænser for magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, findes i Danmarks Riges Grundlov, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, der er inkorporeret i dansk ret og derfor har status af dansk lov, samt ikke-inkorporerede konventioner, herunder FN's Konvention om barnets rettigheder (Børnekonventionen) og FN's Konvention om rettigheder for personer med handicap (Handicapkonventionen).

Grundlovens § 71

Den personlige frihed er ukrænkelig. Ingen dansk borger kan på grund af sin politiske eller religiøse overbevisning eller sin afstamning underkastes nogen form for frihedsberøvelse.

Stk. 2. Frihedsberøvelse kan kun finde sted med hjemmel i loven.

Stk. 3. Enhver, der anholdes, skal inden 24 timer stilles for en dommer. Hvis den anholdte ikke straks sættes på fri fod, skal dommeren ved en af grunde ledsaget kendelse, der afsiges snarest muligt og senest efter tre dage, afgøre, om han skal fængsles, og hvis han kan løslades mod sikkerhed, bestemmes dennes art og størrelse. Denne bestemmelse kan for Grønlands vedkommende fraviges ved lov, for så vidt dette efter de stedlige forhold må anses for påkrævet.

Stk. 4-5...

Stk. 6. Udenfor strafferetsplejen skal lovligheden af en frihedsberøvelse, der ikke er besluttet af en dømmende myndighed, og som ikke har hjemmel i lovgivningen om udlændinge, på begæring af den, der er berøvet sin frihed, eller den, der handler på hans vegne, forelægges de almindelige domstole eller anden dømmende myndighed til prøvelse. Nærmere regler herom fastsættes ved lov.

Grundlovens § 71 vedrører frihedsberøvelse. I bestemmelsen anføres det bl.a., at frihedsberøvelse kun kan finde sted med hjemmel i loven, jf. grundlovens § 71, stk. 2. Herudover fremgår det af § 71, stk. 6, at den person, der er genstand for en administrativ frihedsberøvelse, vil kunne få prøvet beslutningen om frihedsberøvelse af domstolene efter den særlige lempelige ordning, som følger af grundlovens § 71, stk. 6.

Grundlovens § 72

Boligen er ukrænkelig. Husundersøgelse, beslaglæggelse og undersøgelse af breve og andre papirer samt brud på post-, telegraf- og telefonhjemmeligheden må, hvor ingen lov hjemler en særegen undtagelse, alene ske efter en retskendelse.

Grundlovens § 72 vedrører boligens ukrænkelighed, herunder bl.a. adgangen til at foretage husundersøgelser og undersøgelser af breve og andre papirer og telefonopkald. Adgangen til at undersøge boligen eller føre kontrol med brevveksling og telefonsamtaler kræver lovhjemmel eller en retskendelse.

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention Artikel 3 og 5.

Artikel 3

Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller vanærende behandling eller straf.

Artikel 5

Enhver har ret til frihed og personlig sikkerhed. Ingen må berøves friheden undtagen i følgende tilfælde og i overensstemmelse med den ved lov foreskrevne fremgangsmåde: a) lovlig frihedsberøvelse af en person efter domfældelse af en kompetent domstol; b) lovlig anholdelse eller anden frihedsberøvelse af en person for ikke at efterkomme en domstols lovlige påbud eller for at sikre opfyldelsen af en ved lov foreskrevet forpligtelse; c) lovlig anholdelse eller anden frihedsberøvelse af en person med det formål at stille ham for den kompetente retlige myndighed, når der er begrundet mistanke om, at han har begået en forbrydelse, eller rimelig grund til at anse det for nødvendigt at hindre ham i at begå en forbrydelse eller i at flygte efter at have begået en sådan; d) frihedsberøvelse af en mindreårig ifølge lovlig afgørelse med det formål at føre tilsyn med hans opdragelse eller lovlig frihedsberøvelse for at stille ham for den kompetente retlige myndighed; e) lovlig frihedsberøvelse af personer for at hindre spredning af smitsomme sygdomme, af personer, der er sindssyge, alkoholikere, narkomaner eller vagabonder; f) lovlig anholdelse eller anden frihedsberøvelse af en person for at hindre ham i uretmæssigt at trænge ind i landet eller af en person, mod hvem der tages skridt til udvisning eller udlevering.

Stk. 2-5. ...

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og § 71 i grundloven beskytter den personlige frihed.

Af konventionens artikel 3 fremgår det, at ingen må udsættes for tortur eller umenneskelig eller vanærende behandling og straf. Med vanærende behandling menes bl.a. ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling.

Af konventionens artikel 5 fremgår det, at enhver har ret til frihed og personlig sikkerhed. Det fremgår endvidere, at ingen må berøves friheden undtagen i en række nærmere beskrevne tilfælde. Et af de beskrevne tilfælde vedrører lovlig frihedsberøvelse af en mindreårig med det formål at føre tilsyn med barnets opdragelse eller lovlig frihedsberøvelse for at stille barnet for den kompetente retlige myndighed.

Enhver, der berøves friheden ved anholdelse eller anden tilbageholdelse, har ret til at indbringe sagen for en domstol, for at denne hurtigt kan træffe afgørelse om lovligheden af frihedsberøvelsen.

Af konventionens artikel 8 fremgår det, at enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance. Indgreb i denne ret kan kun ske, når der er hjemmel til det i loven, at indgrebet er begrundet i de formål, der er opregnet i artikel 8, stk.2, og indgrebet er proportionalt i forhold til formålet.

Konventionen om Barnets Rettigheder (Børnekonventionen) Artikel 12 og 37.

Artikel 12

1. Deltagerstaterne skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed
2. Med henblik herpå skal barnet især gives mulighed for at udtale sig i enhver behandling ved dømmende myndighed eller forvaltningsmyndighed af sager, der vedrører barnet, enten direkte eller gennem en repræsentant eller et passende organ i overensstemmelse med de i national ret foreskrevne fremgangsmåder.

Artikel 37

Deltagerstaterne skal sikre at:

- (a) intet barn gøres til genstand for tortur eller anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. Hverken dødsstraf eller fængsel på livstid uden mulighed for løsladelse skal kunne idømmes for forbrydelser begået af personer under 18 år;
- (b) intet barn ulovligt eller vilkårligt berøves sin frihed. Anholdelse, tilbageholdelse eller fængsling af et barn skal følge lovens forskrifter og må kun bruges som en sidste udvej og for det kortest mulige passende tidsrum;
- (c) ethvert barn, der er berøvet friheden, behandles menneskeligt og med respekt for menneskets naturlige værdighed og på en måde, der tager hensyn til deres aldersmæssige behov. Især skal ethvert barn, der er berøvet friheden, holdes adskilt fra voksne, medmindre en sådan adskillelse ikke anses at tjene barnets tarv, og skal have ret til at opretholde kontakt med sin familie gennem brevveksling og besøg, bortset fra under særlige omstændigheder;
- (d) ethvert barn, der er berøvet sin frihed, har ret til hurtig juridisk og anden passende bistand samt ret til at få lovligheden af sin frihedsberøvelse prøvet ved en domstol eller anden kompetent, uafhængig og upartisk myndighed og til hurtig afgørelse af enhver sådan sag.

Det fremgår af FN's Børnekonvention, at børn skal sikres ret til at udtrykke egne synspunkter, og at disse skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed, ligesom de skal have mulighed for at udtale sig i enhver behandling i forvaltningsmyndigheder af sager, der vedrører barnet eller den unge.

FN's Børnekonvention artikel 37 slår fast, at intet barn ulovligt eller vilkårligt må berøves sin frihed. Frihedsberøvelse må kun ske som sidste udvej og i det kortest mulige passende tidsrum.

Endvidere slås det fast, at børn, der er frihedsberøvede, skal holdes adskilt fra voksne, medmindre en sådan adskillelse ikke tjener barnets tarv. Barnet har, bortset fra under særlige omstændigheder, ligeledes ret til at opretholde kontakt med sin familie gennem brevveksling og besøg, bortset fra under særlige omstændigheder.

Alle børn, der er berøvet deres frihed, har ret til at få lovligheden af frihedsberøvelsen prøvet ved en domstol eller anden kompetent, uafhængig og upartisk myndighed og til hurtig afgørelse af en sådan sag.

**Konvention om rettigheder for personer med handicap
(Handicapkonventionen) Artikel 14.**

Frihed og personlig sikkerhed

1. Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap på lige fod med andre:

- a) har ret til frihed og personlig sikkerhed,
- b) ikke ulovligt eller vilkårligt berøves deres frihed, og at enhver frihedsberøvelse følger lovens forskrifter, samt at eksistensen af et handicap i intet tilfælde kan berettige til frihedsberøvelse.

2. Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap ved en eventuel frihedsberøvelse i forbindelse med en proces på lige fod med andre har krav på garantier i overensstemmelse med de internationale menneskerettigheder og skal behandles under overholdelse af denne konventions målsætninger og principper, herunder ved en rimelig tilpasning.

FN's Handicapkonventions artikel 14 slår fast, at personer med handicap uanset alder ikke ulovligt eller vilkårligt må berøves deres frihed – eksempelvis må man ikke fiksere mennesker med f.eks. psykiske lidelser uden hjemmel i gældende lovgivning. Eksistensen af et handicap kan således ikke i sig selv berettige til frihedsberøvelse.

Herudover fastslås det i handicapkonventionens artikel 7, at deltagerstaterne skal træffe de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at børn med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre børn, og at foranstaltninger skal sikre, at barnets tarv kommer i første række.

Handicapkonventionens artikel 16 fastslår, at personer med handicap skal beskyttes mod udnyttelse, vold og misbrug og artikel 17 bestemmer, at enhver med handicap har ret til respekt for sin fysiske og psykiske integritet på lige fod med andre.

Snitflader til andre love

8. Reglerne om magtanvendelse over for børn og unge har snitflader til en række andre lovgivninger. Det drejer sig bl.a. om sundhedsloven, lov om anvendelse af tvang i psykiatrien, folkeskoleloven, straffeloven, retsplejeloven, lov om fuldbyrdelse af straf og udlændingeloven.

Lovgivningsmæssige snitflader til sundhedsområdet

9. På sundhedsområdet drejer det sig f.eks. om sundhedsloven (lovbekendtgørelse nr. 913 af 13. juli 2010, med senere ændringer) og lov om anvendelse af tvang i psykiatrien (lovbekendtgørelse nr. 1729 af 2. december 2010, med senere ændringer) og bekendtgørelse nr. 1338 af 2. december 2010 om anvendelse af anden tvang end frihedsberøvelse på psykiatriske afdelinger.

Sundhedsloven indeholder bl.a. regler om patienters retsstilling (Afsnit III), herunder reglerne om informeret samtykke.

Ifølge sundhedslovens § 15, stk. 1, må ingen behandling indledes eller fortsættes uden patientens informerede samtykke, med mindre andet følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov eller af §§ 17-19.

For at kunne udøve sin selvbestemmelsesret skal patienten være fyldt 15 år og være i stand til at overskue konsekvenserne af et samtykke, jf. sundhedslovens § 17, stk. 1. Hvis en patient på 15-17 år ikke er i stand til at forstå konsekvenserne af sin stillingtagen, kan forældremyndighedens indehaver give samtykke til behandling, jf. sundhedslovens § 17, stk. 2.

Er patienten under 15 år, er det forældremyndighedens indehaver, der skal give samtykke, men barnet eller den unge skal informeres og inddrages i drøftelserne af behandlingen i det omfang barnet eller den unge forstår behandlingssituationen, medmindre dette kan skade barnet eller den unge.

Der skal lægges vægt på den under 15-åriges tilkendegivelser, jf. sundhedslovens § 20.

Sundhedsloven giver ikke hjemmel til at anvende tvang i forbindelse med behandling.

Herudover skal der henvises til vejledning om ordination og håndtering af lægemidler (nr. 9429 af 30. juni 2006), bekendtgørelse om autoriserede sundhedspersoners benyttelse af medhjælp (delegation af forbeholdt sundhedsfaglig virksomhed) (nr. 1219 af 11. december 2009) og den dertil knyttede vejledning (nr. 115 af 11. december 2009) om autoriserede sundhedspersoners benyttelse af medhjælp (delegation af forbeholdt sundhedsfaglig virksomhed).

Lov om anvendelse af tvang i psykiatrien finder alene anvendelse i forbindelse med indlæggelse, ophold og behandling på psykiatrisk afdeling, jf. lovens § 1, stk. 1.

Der foreligger tvang i psykiatrilovens forstand, når der anvendes foranstaltninger uden patientens informerede samtykke, jf. reglerne herom i sundhedsloven. Et legalt, informeret samtykke kan i tilfælde af patientens inhabilitet (mindreårighed) hvile på et samtykke fra forældremyndighedens indehaver, jf. reglerne herom i sundhedsloven.

Det følger af sundhedslovens samtykkeregler og psykiatrilovens tvangsdefinition, at der ikke foreligger tvang i psykiatrilovens forstand, når forældremyndighedens indehaver afgiver et informeret samtykke til behandlingen/foranstaltningen af et barn under 15 år eller en umoden 15-17-årig.

Af BEK nr. 1338 af 2. december 2010 om anvendelse af anden tvang end frihedsberøvelse på psykiatriske afdelinger fremgår det, at tvangsbehandling kun må anvendes over for personer, der er indlagt på psykiatrisk afdeling og opfylder betingelserne for tvangstilbageholdelse, jf. § 10 i lovbekendtgørelse nr. 1729 af 2. december 2010, om anvendelse af tvang i psykiatrien. Afgørelse om tvangsbehandling træffes af over-

lægen, og i tilfælde hvor overlægen ikke er til stede af dennes stedfortræder. I sådanne tilfælde skal overlægen efterfølgende snarest tage stilling til beslutningen om behandling.

Tvangsmedicinering må kun anvendes over for indlagte patienter på psykiatriske afdelinger, når andre behandlingsmuligheder må anses for uanvendelige. Tvangsmedicinering forudsætter, at der er gjort vedvarende forsøg på at forklare patienten behandlingens nødvendighed, bortset fra akutte situationer, hvor udsættelse af behandlingen er til fare for patientens liv eller helbred. Tvangsmedicinering, hvor der ikke er tale om en akut situation, forudsætter at patienten og patientrådgiveren er fuldt informerede om behandlingens formål, virkninger og mulige bivirkninger. I situationer, hvor der anvendes tvangsmedicinering, skal der altid være en læge til stede. Dette gælder også i forhold til børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Det er således ikke tilladt at tvangsmedicinere ved at skjule medicinen i f.eks. mad.

Ifølge lov om anvendelse af tvang i psykiatrien § 5, må tvangsindlæggelse, jf. §§ 6-9, eller tvangstilbageholdelse, jf. § 10, kun finde sted, såfremt patienten er sindssyg eller befinder sig i en tilstand, der ganske må ligestilles hermed, og det vil være uforsvarligt ikke at frihedsberøve den pågældende med henblik på behandling, fordi:

- 1) udsigten til helbredelse eller en betydelig og afgørende bedring af tilstanden ellers ville blive væsentligt forringet, eller
- 2) den pågældende frembyder en nærliggende og væsentlig fare for sig selv eller andre.

Tvangsindlæggelse skal ske, når betingelserne i lovens § 5 er opfyldt.

Tvangsindlæggelse må kun gennemføres på baggrund af en lægeerklæring, som hviler på lægens egen undersøgelse foretaget med henblik på den aktuelle indlæggelse. Erklæringen må ikke være udstedt af en læge, der er ansat på det psykiatriske sygehus eller den psykiatriske afdeling, hvor tvangsindlæggelsen skal finde sted. Det er politiet, der træffer bestemmelse om tvangsindlæggelsens iværksættelse og yder bistand hertil. Den indlæggende læge skal så vidt muligt være til stede, indtil politiet forlader stedet med den, der skal tvangsindlægges.

Klage over tvangsindlæggelse kan indbringes for det psykiatriske patientklagenævn ved statsforvaltningen. Det psykiatriske patientklagenævn ved statsforvaltningen skal efter anmodning fra patienten eller patientrådgiveren indbringe sine afgørelser vedrørende tvangsindlæggelse for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a.

Klage over manglende overholdelse af sundhedslovens regler om patienters retsstilling kan indbringes for Patientombuddet.

Der kan endvidere henvises til vejledning nr. 9857 af 20. januar 2011 om forhåndstilkendegivelser, behandlingsplaner, tvangsfiksering og tvungen opfølgning efter udskrivning m.v. for patienter indlagt på psykiatriske afdelinger.

Lovgivningsmæssige snitflader til skoleområdet

10. Når døgnanbragte børn undervises i folkeskoler eller i interne skoler på døgninstitutioner eller opholdssteder, er de ikke omfattet af magtanvendelsesbekendtgørelsens regler over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Servicelovens regler om magtanvendelse gælder således ikke, når barnet eller den unge er undergivet skolens tilsynspligt.

Reglerne om magtanvendelse i folkeskolen er fastsat i bekendtgørelse nr. 320 af 26. marts 2010 om foranstaltninger til fremme af god orden i folkeskolen.

I § 10 i bekendtgørelse nr. 320 af 26. marts 2010, om foranstaltninger til fremme af god orden i folkeskolen er det fastsat, at legemlig straf ikke må anvendes. For at afværge, at elever udøver vold mod sig selv eller andre, eller ødelægger eller beskadiger ting, kan der dog anvendes magt i fornødent omfang. Magt-anvendelse forudsætter således, at der foreligger en overhængende fare for eller påbegyndt overgreb fra elevens side, som det ikke er muligt at hindre eller standse på anden måde.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med de almindelige regler om nødværge, der sikrer læreren ret til i nødvendigt omfang at forsvare sig selv. En lærer kan desuden udøve magt i nødvendigt omfang for at sikre, at en elev ikke udøver vold mod tredjemand.

Når døgnanbragte børn undervises i interne skoler på døgninstitutioner eller opholdssteder finder folkeskolens regler om magtanvendelse tilsvarende anvendelse.

Det er fastsat i § 18, stk. 1, nr. 6, i bekendtgørelse nr. 380 af 28. april 2012 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, at driftsoverenskomsten mellem kommunalbestyrelsen og døgninstitutionen/opholdsstedet skal omfatte regler om registrering og indberetning til kommunalbestyrelsen af magtanvendelse over for elever.

Retssystemet

Lovgivningsmæssige snitflader til retsplejeloven

11. Efter § 762 i retsplejeloven er det dommeren, der afgør, om en sigtet skal varetægtsfængsles efter § 762 i retsplejeloven. Når det drejer sig om unge under 18 år, skal de som udgangspunkt anbringes i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution, hvis den unge samtykker heri, jf. retsplejelovens § 765. Unge under 18 år, som har ophold på en sikret afdeling i varetægtssurrogat, er omfattet af reglerne om magtanvendelse, som de fremgår af §§ 123 og 123 a i serviceloven.

Unge, der efter reglerne i retsplejeloven er anbragt i sikrede afdelinger i stedet for varetægtsfængsling, er omfattet af reglerne i retsplejelovens § 771 og § 772, stk. 1, og stk. 2, 1. pkt. vedrørende besøg og brevveksling m.v.

Lovgivningsmæssige snitflader til straffeloven

12. Straffelovens § 74 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 1007 af 24. oktober 2012, giver mulighed for, at retten kan bestemme, at en ung, der på gerningstidspunktet ikke var fyldt 18 år, og som har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, skal idømmes en ungdomssanktion. En ungdomssanktion er en dom til en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af to års varighed. En ungdomssanktion består typisk af tre faser:

Fase 1: Et indledende ophold i en sikret afdeling

Fase 2: Et ophold i en døgninstitution eller et egnet opholdssted

Fase 3: En periode i ambulanseregime med tilsyn af de sociale myndigheder

Under ophold på en sikret afdeling i fase 1 og på en døgninstitution eller et egnet opholdssted i fase 2 vil den unge være omfattet af reglerne om magtanvendelse i § 123, § 123 a og § 123 c i serviceloven. Se endvidere ”Håndbog om ungdomssanktionen”, 2008, Socialstyrelsen.

Lovgivningsmæssige snitflader til straffuldbyrdelsesloven

13. Straffuldbyrdelsesloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 435 af 15. maj 2012, med senere ændringer, giver mulighed for, at unge under 18 år, der skal afsone en straf, bl.a. kan anbringes på døgninstitutioner, herunder sikrede døgninstitutioner og private opholdssteder, jf. § 78 i straffuldbyrdelsesloven.

Efter straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2, anbringes dømte, der er under 18 år, i institution m.v. uden for Kriminalforsorgen, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus.

Unge under 18 år, som idømmes ubetinget frihedsstraf, kræver ofte en massiv socialpædagogisk indsats, der som udgangspunkt bedst kan varetages i særlige sociale institutioner uden for Kriminalforsorgens regi.

Når den unge har fået en ubetinget dom, vurderer Kriminalforsorgens lokale afdeling, om den unge skal anbringes på en institution i socialt regi eller i Kriminalforsorgens regi.

Vurderes det, at den unge skal anbringes i et anbringelsessted efter reglerne i serviceloven, tager afdelingen kontakt til den unges opholdskommune, som skal give tilsagn om betaling samt i givet fald finde et passende anbringelsessted. Giver der ikke tilsagn om betaling, påhviler det Kriminalforsorgen at få den unge placeret bedst muligt i en af Kriminalforsorgens egne institutioner.

Afsoner den unge en dom på en sikret afdeling eller i en af Kriminalforsorgens institutioner, betaler kommunen en fast takst for opholdet, jf. servicelovens § 174, stk. 5 og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 54, mens kommunen afholder udgifterne, når den unge afsoner en dom på en ikke sikret døgninstitution eller et opholdssted.

Det er Direktoratet for Kriminalforsorgen, der på baggrund af indstilling fra den lokale afdeling afgør, hvorvidt den ubetingede fængselsstraf kan udstås på en institution uden for Kriminalforsorgens regi i henhold til straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2, jf. stk.1. Endvidere godkender Direktoratet for Kriminalforsorgen anbringelsesstedet og vilkårene for anbringelsen. Vilkaere for anbringelsen vil altid fremgå af Kriminalforsorgens beslutning om anbringelse efter straffuldbyrdelseslovens § 78.

Som hovedregel er der altid knyttet det vilkår til afsoningen, at den pågældende skal undergive sig tilsyn af Kriminalforsorgen. Herudover vil den unge være underlagt de regler, der gælder på anbringelsesstedet.

Som eksempler på yderligere vilkår ved anbringelse på et anbringelsessted kan nævnes:

- at den pågældende kun må forlade anbringelsesstedet med ledsagelse af personalet,
- at den pågældende kun må forlade institutionen efter forudgående aftale med NN,
- at den pågældende kun må forlade anbringelsesstedet efter nærmere bestemmelse.

Når unge under 18 år har ophold på et anbringelsessted oprettet efter reglerne i serviceloven, er de omfattet af reglerne om magtanvendelse.

Lovgivningsmæssige snitflader til udlændingeloven

14. Udlændingelovens regler om frihedsberøvelse fremgår af §§ 35-37 i bekendtgørelse af udlændingeloven nr. 984 af 2. oktober 2012.

Udlændingelovens § 35 omhandler varetægtsfængsling. Kompetencen til at træffe afgørelse herom hører under domstolene.

Efter udlændingelovens § 35, stk. 1, kan en udlænding varetægtsfængsles, når der er bestemte grunde til at anse varetægtsfængsling for nødvendig for at sikre udlændingens tilstedeværelse under sagen og under eventuel appel, indtil en eventuel bestemmelse om udvisning kan fuldbyrdes, og når:

- 1) Udlændingen ikke har fast bopæl her i landet, og der er begrundet mistanke om, at udlændingen har begået en lovovertrædelse, der kan medføre udvisning efter udlændingelovens §§ 22-24.
- 2) Udlændingen er indrejst i strid med et indrejseforbud.

Efter udlændingelovens § 35, stk. 2, kan en udlænding, som har indgivet ansøgning om opholdstilladelse i medfør af § 7 (asyl), og som er udvist ved endelig dom efter udlændingelovens §§ 22-24, varetægtsfængsles med henblik på at sikre en effektiv fuldbyrdelse af bestemmelsen om udvisning.

Efter udlændingelovens § 35, stk. 3, finder retsplejelovens bestemmelser om varetægtsfængsling og foranstaltninger, der træder i stedet herfor, i øvrigt anvendelse. Der fastsættes dog altid en frist for varetægtsfængslingens eller foranstaltningens længde ved varetægtsfængsling eller foranstaltning, der træder i stedet herfor, alene med henblik på fuldbyrdelse af bestemmelse ved endelig dom om udvisning. Fristen fastsættes af retten på det sted, hvor udlændingen er tilbageholdt.

Udlændingelovens § 36 omhandler tilfælde, hvor politiet har kompetence til at træffe afgørelse om frihedsberøvelse (administrativ frihedsberøvelse). Overordnet set kan frihedsberøvelse ske, hvor en udlændings tilstedeværelse og medvirken skal sikres, enten med henblik på behandlingen af den pågældendes asylsag eller med henblik på udsendelse.

Det er generelt set en forudsætning for afgørelse om frihedsberøvelse, dog ikke i forhold til udlændinge, der er udvist af landet, at de foranstaltninger, der fremgår af udlændingelovens § 34 (dvs. deponering af pas m.v., sikkerhedsstillelse, tage ophold efter politiets nærmere bestemmelse, meldepligt hos politiet) ikke er tilstrækkelige for at sikre udlændingens tilstedeværelse eller medvirken. Almindelige proportionalitetshensyn gælder også i forhold til administrativ frihedsberøvelse efter udlændingeloven.

Efter udlændingelovens § 36 kan politiet træffe afgørelse om frihedsberøvelse af udlændinge i følgende tilfælde:

- 1) For at sikre muligheden for afvisning, for udvisning, for overførsel eller tilbageførsel efter Dublinforordningen eller for udsendelse af en udlænding, der efter udlændingelovens øvrige regler ikke har ret til at opholde sig her i landet (stk. 1, 1. pkt.).
- 2) Udlændinge, der har fast bopæl her i landet, kan kun frihedsberøves for at sikre muligheden for udvisning efter § 25, der omhandler udlændinge, der er til fare for statens sikkerhed eller udgør en alvorlig trussel mod offentlig sundhed, sikkerhed eller orden (stk. 1, 2. pkt.).
- 3) Asylansøgere, hvis sag behandles i åbenbart grundløs procedure, kan frihedsberøves, hvis det er påkrævet for at fastholde udlændingens tilstedeværelse under asylbehandlingen (stk. 1, 3. pkt.).
- 4) Hvis udlændingen ikke tager ophold efter Udlændingenservices bestemmelse (stk. 2, 1. pkt.).
- 5) Asylansøgere, der uden rimelig grund udebliver fra en afhøring hos politiet eller Udlændingenservice, som den pågældende er indkaldt til (stk. 2, 2. pkt.).
- 6) Asylansøgere, der er administrativt udviste, kan frihedsberøves med henblik på at sikre en effektiv fuldbyrdelse af afgørelsen om udvisning (stk. 3).
- 7) Asylansøgere, som gennem deres adfærd lægger væsentlige hindringer i vejen for asylsagens oplysning 1) ved gentagne gange uden rimelig grund at udeblive fra afhøringer ved politiets eller Udlændingenservice, hvortil de er indkaldt, 2) ved ikke at meddele eller ved at tilsløre oplysninger om sin identitet, nationalitet eller rejserute eller ved at meddele utvivlsomt urigtige oplysninger herom, eller 3) ved på en anden lignende måde ikke at medvirke til sagens oplysning (stk. 4).
- 8) Udlændinge i udsendelsesposition (dvs. udlændinge, som ikke har lovligt ophold her i landet), som ikke udrejser frivilligt – dvs. i tilfælde hvor politiet jf. § 30, drager omsorg for udrejsen – kan frihedsberøves med henblik på at sikre, at den pågældende meddeler de nødvendige oplysninger til udrejsen og medvirker til tilvejebringelse af nødvendige rejsedokumenter (stk. 5).

- 9) Afviste asylansøgere, som ikke medvirker til udrejsen, herunder ved at meddele politiet de nødvendige oplysninger med henblik på tilvejebringelse af rejselegitimation m.v. (stk. 6).
- 10) Afviste asylansøgere, der som følge af refolementsforbuddet i udlændingelovens § 31 ikke kan udsendes, kan frihedsberøves, hvis det er nødvendigt for at afgøre, om grundlaget for, at den pågældende ikke kunne udsendes, ikke længere er til stede (stk. 7).
- 11) Udlændinge, der er i transit i en dansk lufthavn med henblik på udsendelse (stk. 8).

Udlændingelovens § 37 omhandler domstolskontrol af den administrative frihedsberøvelse. Efter udlændingelovens § 37, stk. 1, skal en udlænding, der er frihedsberøvet efter lovens § 36, inden tre døgn fremstilles for retten, som tager stilling til frihedsberøvelsens lovlighed og opretholdelse.

Udlændingelovens regler om frihedsberøvelse omfatter alle udlændinge uanset alder.

Kapitel 3

Serviceovens magtanvendelsesregler for børn og unge samt personkredsen

Den lovmæssige baggrund for magtanvendelsesbekendtgørelsens regler

15. Serviceoven udgør det retlige grundlag for anvendelse af magt over for børn og unge, der har ophold uden for hjemmet i en døgninstitution eller på et opholdssted. Børn eller unge, der har døgnophold på døgninstitutioner og opholdssteder som led i aflastning, er også omfattet af magtanvendelsesbekendtgørelsens regler.

Reglerne gælder ikke kun, når børnene opholder sig på anbringelsesstedet, men også når børn og unge i øvrigt befinder sig i anbringelsesstedets varetægt, herunder f.eks. er på tur med institutionens ansatte. Det er alene de ansatte på døgninstitutionen eller opholdsstedet, der kan udøve eventuel magt. Opholder børn eller unge sig på en ekstern eller intern skole, er det reglerne i folkeskoleloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 998 af 16. august 2010, med senere ændringer og bekendtgørelse nr. 320 af 26. marts 2010 om fremme af god orden i folkeskolen, som gælder, jf. punkt 10 i denne vejledning.

Magtanvendelse over for børn og unge må kun anvendes, hvis der er hjemmel til det og må aldrig erstatte omsorg og socialpædagogisk bistand. Magtanvendelse skal begrænses til det absolut nødvendige og skal i øvrigt stå i et rimeligt forhold til det, der søges opnået hermed. Der skal være proportionalitet mellem indgreb og formål. Magtanvendelse må således kun bruges undtagelsesvist.

I serviceovens kapitel 24, §§ 123, 123 a, 123 b, 123 c er det angivet, hvornår man efter loven kan anvende magt over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet på opholdssteder og døgninstitutioner.

Serviceovens § 123.

Sikrede afdelinger i institutioner beregnet til døgnophold for børn og unge må alene anvendes, når forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet. Isolation, fiksering m.v. i institutioner beregnet til døgnophold for børn og unge må alene anvendes, når forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om betingelserne herfor. Aflåsning om natten af værelser i sikrede afdelinger betragtes ikke som isolation.

Stk. 2...

§ 123 indeholder de overordnede regler om magtanvendelse. Det drejer sig om:

- brug af sikrede afdelinger efter serviceloven,
- aflåsning af værelser i sikrede afdelinger,
- isolation og fiksering m.v. af børn og unge på døgninstitutioner,
- kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation,
- regler vedrørende andre døgnophold end døgninstitutioner,
- bestemmelser for unge, der har ophold efter reglerne i retsplejeloven på sikrede afdelinger og
- registrering af magtanvendelser.

§ 123 a omfatter reglerne om undersøgelse af børn og unges person og opholdsrum, jf. vejledningens punkter 33-36, mens § 123 b omhandler anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner, jf. punkterne 39 og 40, og § 123 c vedrører tilbageholdelse af børn og unge i op til 14 dage i starten af en anbringelse, jf. punkt 41.

Med udgangspunkt i servicelovens bestemmelser om magtanvendelse over for anbragte børn og unge, er de nærmere regler om magtanvendelse med hjemmel i serviceloven fastsat i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Personkreds

16. Magtanvendelsesbekendtgørelsens regler om indgreb omfatter alene børn og unge, som har ophold på døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner og sikrede afdelinger samt opholdssteder, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsen § 2, stk. 4. Typen af anbringelsessted, hvor barnet eller den unge har ophold er således bestemmende for, hvilke magtanvendelsesregler der gælder, og hvorvidt barnet eller den unge er omfattet af magtanvendelsesbekendtgørelsens regler. For unge, der er i varetægtssurrogat, jf. retsplejelovens § 762, afsoner en dom jf. straffuldbyrdsloven § 78, eller er underkastet ungdomssanktionen, jf. straffelovens § 74 a, gælder der foruden bekendtgørelsens regler en række særlige regler vedr. besøg og brevveksling, tilbageførsel til sikret afdeling og tilladelse til udgang.

Magtanvendelsesbekendtgørelsens regler omfatter også børn og unge med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser, der er anbragt uden for hjemmet. For mange børn og unge i denne målgruppe vil årsagen til anbringelsen være begrundet helt eller delvis i barnets eller den unges funktionsnedsættelse, men det er også for denne målgruppe typen af anbringelsessted, der er bestemmende for, hvilke magtanvendelsesregler der gælder, herunder også hvis barnet eller den unge har døgnophold på døgninstitutioner og opholdssteder som led i aflastning.

Det følger af magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2, stk. 4, at familiepleje, kommunal plejefamilie, netværksplejefamilier, egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder, jf. servicelovens § 66 stk. 1-4, ikke er omfattet af reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen. Disse anbringelsessteder er omfattet af straffelovens bestemmelser om nødværge og nødret, jf. straffelovens § 13 og 14. Ifølge magtanvendelsesbekendtgørelsens § 1 må magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, kun anvendes, hvis der er hjemmel til det.

Unge over 18 år, der er anbragt på et opholdssted eller en døgninstitution, herunder en delvis lukket døgninstitution og en sikret døgninstitution, jf. servicelovens § 66, nr. 5 og 6, § 67 og § 142, stk. 7, er ikke omfattet af reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen og her gælder alene reglerne om nødret og nødværge i straffelovens §§ 13 og 14.

Unge over 18 år, med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, der får personlig og praktisk hjælp og/eller socialpædagogisk m.v. efter servicelovens §§ 83-87, behandling efter §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter §§ 103 og 104, er omfattet af reglerne om magtanvendelse over for voksne.

Kapitel 4

Magtanvendelse, omsorgspligt og pædagogiske principper

Ikke tilladt magtanvendelse

17. Børn og unge, der har ophold på opholdssteder og døgninstitutioner, herunder ikke sikrede, delvis lukkede døgninstitutioner eller sikrede og særligt sikrede afdelinger, jf. servicelovens § 66, nr. 5-6, § 67 og § 142, stk. 7, skal respekteres som unikke individer.

Ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling er ikke tilladt. Der kan ikke angives en præcis eller udtømmende definition af, hvad der forstås ved en ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling. Grænserne for hvad man kan sige og gøre bør fastlægges og fastholdes i anbringelsesstedernes praksis, ligesom disse forhold bør drøftes som led i tilsynet med anbringelsesstedet. Magtanvendelse, der ikke er tilladt, kan endvidere komme til udtryk som fysisk magtanvendelse.

De beskrevne situationer nedenfor er eksempler, der må afvejes ud fra den konkrete sammenhæng og den konkrete situation.

Ydmygende behandling kan f.eks. være, hvis barnet eller den unge overhører, at pågældende omtales over for andre medarbejdere, børn og unge i negative vendinger.

Hån kan f.eks. være, hvis et barn eller en ung bliver gjort til grin over for andre børn og unge af en medarbejder – eller en medarbejder overhører hån mellem børn og unge og undlader at gribe ind eller påtale det.

Nedværdigende behandling kan f.eks. være, hvis et barn eller en ung bliver kommenteret og korrigeret ustandseligt af medarbejderne eller konsekvent bliver negativt behandlet eller omgås negativt af medarbejderne. Se eksempler på Socialstyrelsens hjemmeside (www.socialstyrelsen.dk) om tilsyn med anbringelsessteder for børn og unge og på Socialstyrelsens hjemmeside om magtanvendelse (www.socialstyrelsen.dk/omsorgogmagt)

Legemlig afstraffelse er ikke tilladt, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 1, stk. 2. Dette betyder blandt andet, at man ikke må afstraffe børn og unge ved at slå dem eller på anden måde udøve vold mod dem.

Det er ikke tilladt at aflåse døre til børn og unges værelser på åbne døgninstitutioner, delvis lukkede døgninstitutioner og opholdssteder efter servicelovens § 66, nr. 5-6.

Det er ikke tilladt at fiksere børn og unge. Ved fiksering forstås anvendelse af mekanisk tvangsmiddel i form af bælte, håndremme, fodremme eller livstykker samt anden form for mekanisk fastspænding.

Omsorgspligtens omfang

18. Ifølge forældreansvarslovens § 2, stk. 1-2, har børn og unge under 18 år ret til omsorg og tryghed. De skal behandles med respekt for deres person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling. Det er som udgangspunkt indehaveren af forældremyndigheden, der er forpligtet til at yde denne omsorg, herunder den daglige omsorg som at sikre, at barnet får tilstrækkelig mad, tøj og et sted at bo, samt træffe beslutninger om barnets forhold, f.eks. skolegang.

Børn og unge, der har ophold uden for hjemmet, har de samme rettigheder til omsorg og tryghed, og til at blive behandlet med respekt som alle andre børn og unge. Men for disse børn og unge er det kommunalbestyrelsen, for så vidt muligt med inddragelse af barnets eller den unges forældre, der har omsorgsforpligtelsen, jf. servicelovens § 55, stk. 1.

Serviceovens § 55.

Under et døgnophold efter § 52, stk. 3, nr. 4, 5 og 7 og efter § 76, stk. 3, nr. 1 og 3, modtager barnet, den unge eller de vordende forældre omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling. Ved særlige behov kan der endvidere foretages undersøgelser og observation samt ydes terapi eller anden behandling.

Stk. 2...

Det betyder, at når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet, så overtager kommunen et vidtgående ansvar for barnet eller den unge, herunder ansvaret for, at barnet eller den unge får omsorg og tryghed, og at der træffes de nødvendige beslutninger i forhold til barnets eller den unges uddannelse m.v. Forældrene skal, så vidt det er muligt, fortsat have mulighed for at varetage deres forældrerolle over for barnet eller den unge under anbringelsen.

Pligten til at yde omsorg og tryghed over for børn og unge, der opholder sig på anbringelsessteder, omfatter, jf. servicelovens § 46:

Sikring af kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk.

- Sikring af barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk.
- At understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse.
- At fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel.
- At forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv.

Derudover er det centralt, at børn og unge, der opholder sig i en døgninstitution eller på et opholdssted, lærer almindelige normer og regler for samvær med andre mennesker og for deres samspil med det omkringliggende samfund, herunder dets institutioner, organisationer, arbejdspladser og myndigheder.

I det daglige vil det være personalet på anbringelsesstederne, der skal sikre barnet eller den unge omsorg og tryghed, og som skal drage omsorg for barnets eller den unges behov, opdragelse og udvikling, jf. servicelovens § 55. En anbringelse af et barn eller en ung skal ske i et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne. Såvel kommunen som anbringelsesstedet skal i tilrettelæggelsen og udøvelsen af indsatsen og omsorgen tage højde for de helt særlige behov for hjælp og støtte, der kan være hos børn og unge, der har ophold i en døgninstitution eller et opholdssted, herunder drage omsorg for og beskytte de børn og unge, der lider af f.eks. selvskadende adfærd eller selvmordstanker. Ligeledes skal personalet sørge for, at der ikke begås overgreb indbyrdes blandt de anbragte børn og unge.

Børn og unge under 18 år har ret til medinddragelse, medbestemmelse og selvbestemmelse. Det er derfor et centralt princip, at barnets synspunkter skal inddrages i tilrettelæggelsen af indsatsen i overensstemmelse med barnets alder, funktionsniveau og modenhed, og at såvel den konkrete tilrettelæggelse som gennemførelse så vidt muligt sker i dialog med barnet eller den unge.

I det pædagogiske arbejde med børn og unge uden eller med svære kommunikationsvanskeligheder, herunder børn og unge uden eller med begrænset verbalt sprog, skal det sikres, at barnets eller den unges ønsker og holdninger kommer til udtryk på andre måder, og at barnet eller den unge respekteres på lige fod med andre. Medarbejdernes evne til at kommunikere, tolke signaler og deres faglige viden om kompensation for funktionsnedsættelse er vigtige og nødvendige forudsætninger for en sikring af, at børn og unge med svære kommunikationsproblemer opnår den lovbestemte indflydelse på egen situation. Det gælder såvel generelt som i forebyggelsen af konflikter og frustrationer i relation til barnet eller den unge, der kan føre til fysisk magtanvendelse.

I den daglige omsorg for barnet eller den unge, kan der på anbringelsesstederne opstå situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem barnets eller den unges ønsker og personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende. Det kan betyde, at det undertiden kan være nødvendigt at anvende f.eks. fysisk guidning over for især børn under skolealderen for at undgå, at barnets sundhed eller udvikling lider skade. Med fysisk guidning menes, at der f.eks. lægges en hånd på barnets skulder eller at barnet tages i hånden over en vej. En sådan metode kan i visse situationer være en del af omsorgen for barnet, og grundlaget for indgrebet kan udledes af anbringelsesstedernes pligt til at drage omsorg over for de børn og unge, der har ophold på institutioner eller opholdssteder.

Der skal dog altid i de konkrete situationer ske en afvejning af indgrebets karakter og omfang i forhold til indgrebets formål. Barnets fysiske alder og modenhed vil være centrale vurderingskriterier for, om der under hensyn til risiko for barnets sundhed og udvikling, er hjemmel i omsorgspligten til at foretage indgreb, som et barn modsætter sig.

Det er ikke tilladt at fiksere børn og unge. Ved fiksering forstås anvendelse af mekanisk tvangsmiddel i form af bælte, håndremme, fodremme eller livstykker samt anden form for mekanisk fastspænding.

Serviceoven indeholder ikke bestemmelser, der regulerer forhold vedrørende fastspændelse af børn og unge til kørestol eller andet hjælpemiddel, seng, stol eller toilet, for at hindre fald.

Hvis der er risiko for, at et barn eller en ung vil blive udsat for væsentlig personskaade, må det i det enkelte tilfælde vurderes, om det som led i omsorgen for det enkelte barn eller den enkelte unge, vil være nødvendigt at fastgøre vedkommende til en kørestol, seng eller andet hjælpemiddel, f.eks. at bruge sengeheste, stol, særlige seler til bilkørsel eller toilet med stofseler, jf. § 55, stk. 1, i serviceoven, hvorefter børn og unge, der har ophold i en døgninstitution eller et opholdssted bl.a. skal modtage omsorg. Det skal dog altid overvejes, om det er muligt at bruge andre mindre indgribende metoder, f.eks. hvis et barn med dårlig balanceevne og delvise lammelser eller hyppige spasmer kan forhindres i at falde ud af sengen ved at anbringe madrassen tæt ved gulvet.

For børn og unge med funktionsnedsættelser kan der være behov for fysisk støtte, fastholdelse og guidning til eksempelvis bad, tandbørstning og påklædning også til større børn og unge. Hvis barnet eller den unge ikke aktivt modsætter sig denne støtte fysisk, verbalt eller ved anden kommunikation betragtes støtten ikke som omfattet af reglerne om magtanvendelse men som led i omsorgen for barnet. Modsætter barnet eller den unge sig derimod skal den fysiske støtte eller fastholdelse betragtes som omfattet af reglerne om magtanvendelse. I disse tilfælde skal der arbejdes på, at omsorg og støtte kan ydes på en måde, så magtanvendelse undgås, ligesom der skal ske en registrering og indberetning af magtanvendelsen.

Grænsefladen mellem omsorg og fysisk magt

19. Generelt vil graden af fysisk magt og omfanget af barnets eller den unges modstand være væsentlige kriterier for, om der er tale om omsorgshandlinger eller egentlig fysisk magtanvendelse. Det kan f.eks. anses for en omsorgshandling at lægge en arm om skulderen på et barn eller en ung for at angive, at man

ønsker, at vedkommende skal følge med. Følger barnet eller den unge med, anses det fortsat som omsorg. Hvis barnet eller den unge yder aktiv modstand, skal den fysiske kontakt ophøre, medmindre barnet eller den unge udsættes for fare, hvis man slipper taget. Fortsat brug af fysisk magtanvendelse kræver således, at betingelserne i magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2, stk. 1, er opfyldt, dvs. at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarlig, eller at barnet eller den unge er til fare for sig selv eller andre.

Såvel anbringelsesstedets ledelse som de enkelte medarbejdere er ansvarlig for, at fysisk guidning eller andre indgreb, der sker under hensyn til omsorg for barnet eller den unge, ikke får karakter af egentlig fysisk magtanvendelse, dvs. at der bruges fysisk magt over for et barn eller en ung, der yder aktiv modstand.

I forhold til børn og unge med funktionsnedsættelser skal der være særlig opmærksomhed på barnet eller den unges kommunikation og signaler, da det for børn og unge med kognitive og kommunikative funktionsnedsættelser kan være vanskeligere at yde aktiv modstand eller sige fra.

Der skal på anbringelsesstederne konstant arbejdes på, at børnene og de unge motiveres til at modtage den socialpædagogiske behandling, støtte og omsorg, således at konfliktsituationer begrænses. Personalet bør, i det omfang det er forsvarligt under hensyn til barnets eller den unges bedste, sammen med barnet eller den unge, finde måder at yde støtten på, som barnet eller den unge kan acceptere. Ligeledes skal det tilstræbes, at konflikter håndteres gennem dialog, hvor man i fællesskab finder en hensigtsmæssig og for alle parter acceptabel løsning. Det gælder også situationer, hvor barnet eller den unge nægter eller modsætter sig handlinger, der ud fra en faglig vurdering anses for nødvendige i omsorgen. Der skal lægges stor vægt på at forebygge, at uoverensstemmelser eller tilsvarende konflikter udvikler sig til tilspidsede og fastlåste konfliktsituationer.

Modsætter et barn eller ung sig gentagne gange at modtage en nødvendig omsorg, skal anbringelsesstedet gå i dialog med forældremyndighedsindehaveren, den anbringende kommune og eventuelt andre involverede parter om løsningsmuligheder. Dette kan f.eks. være aktuelt, hvis barnet eller den unge ikke vil modtage medicin, modsætter sig at gå i skole eller rømmer fra stedet.

Brist i kommunikationen mellem barn og voksen, barnets oplevelse af ikke at blive forstået eller barnets oplevelse af usikkerhed om sin egen situation og fremtid, er nogle af de forhold, der kan give anledning til konflikter i det daglige arbejde på anbringelsesstederne. I bestræbelserne på at undgå tilspidsede situationer, der kan udvikle sig til udøvelse af magtanvendelse, må der ved gentagne konflikter med et konkret barn ske en analyse af de forhold, der har indflydelse på konflikternes opståen.

En del børn og unge i døgninstitutioner og på opholdssteder kan reagere meget voldsomt med følelsesudbrud, frustrationer og aggressioner. Det er derfor væsentligt, at børnene og de unge mødes med forståelse for deres følelser og frustrationer. Der bør dog arbejdes på, at disse børn og unge lærer at håndtere deres voldsomme følelser og konflikter med voksne og andre børn og unge. Hvilke metoder, der er hensigtsmæssige, vil afhænge af pågældende barn eller unge og af den samlede børne- og ungegruppe. Til de mest udadreagerende børn og unge kan det eksempelvis overvejes, om det ville være hensigtsmæssigt at anvende kognitive behandlingsprogrammer, som omfatter vredes- og konflikthåndtering.

Der bør lægges stor vægt på, at den pædagogiske indsats over for barnet eller den unge på anbringelsesstedet udøves af voksne, som barnet eller den unge har tillid til, og som har et godt kendskab til barnets eller den unges særlige behov og reaktionsmønstre, herunder eventuelle baggrunde for disse.

Forudsigelighed er et væsentligt element i opbygningen af et trygt miljø på anbringelsesstederne og er derfor også vigtigt i forebyggelsen af konflikter og magtanvendelse. Forudsigelighed for børn og unge, der har ophold i døgninstitution eller på et opholdssted, forudsætter, at institutionen eller opholdsstedet

tilbyder en hverdag med klare og faste rammer, herunder at der sikres en kommunikation, som giver barnet eller den unge (reel) mulighed for at forstå baggrunden for de rammer, der er opstillet.

Udover at det er ledelsens på anbringelsesstedernes ansvar, så bør også tilsynsmyndighederne, som en naturlig del af tilsynet, være opmærksomme på, hvorledes omsorgen over for børnene og de unge håndteres, om der er særlige problemer, om der er bestemte mønstre i konflikter og indgreb, enten i forhold til bestemte situationer, et bestemt barn eller ung, eller bestemte medarbejdere.

Husregler (anstaltsforhold)

20. For at sikre gode og stabile forhold på institutioner og opholdssteder kan det være hensigtsmæssigt at udforme en husorden med dertilhørende husregler, der udstikker retningslinjer for dagligdagen. Når flere skal bo og arbejde under samme tag, kan det være nødvendigt med nogle spilleregler for, hvad der er acceptabelt i fælles rum og på institutionen eller opholdsstedet som helhed for at sikre, at stederne kan varetage deres opgaver og funktioner bedst muligt.

Det er institutionens eller opholdsstedets ledelse, der, som udgangspunkt i samarbejde/dialog med medarbejdere og børn og unge, har kompetence til at fastsætte sådanne husregler.

Da kommunalbestyrelsen har pligt til at føre tilsyn med, hvordan de kommunale opgaver løses, jf. §§ 148 og 148 a i serviceloven (vejledningens punkt 91 og 92), vil tilsynet også omfatte kontrol af husregler. Regionsrådet fører det driftsorienterede tilsyn med de tilbud, der er nævnt i § 67, stk. 1 og 3, og som regionen driver. Institutioner og opholdssteder er desuden underlagt Folketingets Ombudsmands tilsyn, der bl.a. skal sikre, at deres virksomhed, herunder husreglerne, ikke strider mod gældende ret, eller at der ikke på anden måde begås fejl og forsømmelser i udøvelsen af institutionernes og opholdsstedernes opgaver, jf. § 21 i lov om Folketingets ombudsmand og vejledningens punkt 95.

Husregler skal være kendt af de personer, som man forventer, skal overholde reglerne, og de bør derfor være nedskrevet og udleveret til barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaveren ved anbringelsens start, og når reglerne ændres.

Hvis barnet eller den unge har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse skal det sikres, at barnet eller den unge er blevet gjort bekendt med reglerne på en for den enkelte forståelig og tilgængelig måde.

Husreglerne skal ses som led i anstaltsforholdet. Anstaltsforholdet beskriver tiltag og reguleringer af børn og unges ophold på institutioner og opholdssteder, og skal kunne begrundes i institutionens eller opholdsstedets formål. Således kan anstaltsforholdet indeholde regler og udstikke retningslinjer for tiltag over for børn og unge med henblik på at opretholde gode rammer på institutionerne eller opholdsstederne. Det kan f.eks. være et krav, at børn eller unge skal rydde op på deres værelse, for at hygiejnemæssige forhold på institutionen eller opholdsstedet kan tilgodeses. Det gælder dog, at de regler, der fastsættes, og de handlinger der udføres på baggrund heraf, ikke må indsnævre den personlige frihed uforholdsmæssigt eller på anden måde være byrdefulde, jf. proportionalitetsprincippet, jf. vejledningens punkt 5. Husreglerne kan således ikke omfatte reguleringer, der griber ind i de grundlovsregulerede frihedsrettigheder. Indgreb i den personlige frihed og ejendomsret, husundersøgelser og undersøgelser af personlige ejendele, brev- og telefonkontrol, fiksering, urinprøver, fysisk magtanvendelse m.v. kræver, at anbringelsesstedet har særlig lovhjemmel til at foretage sådanne indgreb, og sådanne indgreb kan derfor ikke begrundes ud fra anstaltsforholdet.

Husreglerne kan f.eks. beskrive standarder for varetagelsen af hygiejnemæssige minimumskrav, rygeregler, regulering i forhold til mobiltelefon, hvornår børnene og de unge skal i seng, hvornår der skal være ro

på værelserne samt regler vedrørende måltider, fjernsynskiggeri, computeranvendelse, hvornår man kan have besøg såvel som retningslinjer for aktiviteter, som anbringelsesstedet har uden for matriklen.

Regler for børnenes og de unges adgang til mobiltelefon kan fastsættes i forhold til anbringelsesstedets formål. Der kan således udformes regler om, hvornår børnene og de unge ikke må have mobiltelefonen på sig, f.eks. i skoletiden og under måltider, da dette vil være forstyrrende for undervisningen og fællesskabet. Derudover kan det f.eks. besluttet, at mobiltelefonerne skal afleveres til natten for hermed at sikre, at børnene og de unge får deres nattesøvn. Det kan også af hensyn til fællesskabet være nødvendigt at lave en regel om, at al samtale i mobiltelefon ikke må foregå i fællesrum, men skal ske på børnenes og de unges værelser. Der skal således være saglige grunde til husregler, der indskrænker adgangen til mobiltelefonen.

Et anbringelsessted kan imidlertid ikke fastsætte regler, der helt afskærer adgangen til mobiltelefon. Det er alene børn og unge-udvalget, der for en bestemt periode kan træffe afgørelse om at afbryde f.eks. mail eller telefonforbindelsen mellem forældrene eller netværket og barnet eller den unge, eller politiet, der er hensyn til varetægtsfængslingens øjemed kan modsætte sig, at barnet eller den unge i varetægtsurrogat på en sikret afdeling, fører telefonsamtaler eller anden kommunikation. For yderligere om adgang til mobiltelefon og internet henvises til vejledningens punkt 27-30.

De fastsatte husregler skal som udgangspunkt gælde for alle på institutionen, medmindre der er saglige grunde til at gøre forskel, f.eks. at sengetiden afhænger af alder, eller at der må tages særlige hensyn til børn og unge med en funktionsnedsættelse.

Der kan opstå situationer, hvor der er behov for at håndhæve disse husregler – det kan f.eks. være en ung, der ryger cigaretter indendørs. Her kan der, som ved hensynet til omsorgen for den unge, ske en verbal og fysisk markering med henblik på at få den unge til enten at holde op med at ryge inden døre eller hjælpe pågældende ud med en hånd på skulderen/fysisk guidning.

Når der gribes ind over for børn og unge på anbringelsesstedet med henblik på håndhævelse af husregler, skal der ske en konkret og saglig vurdering af, om den fysiske markering af en hånd på skulderen og pædagogiske indgriben, herunder dens intensitet, er nødvendig ud fra varetagelse af anbringelsesstedets formål. I øvrigt gælder mindsteindgrebsprincippet. Dvs. at et indgreb – verbalt eller fysisk – kun må anvendes, hvis der ikke findes andre pædagogiske og mindre indgribende måder, der er lige så velegnede, jf. vejledningens punkt 5. Ryger en ung i et rum, hvor der ikke må ryges, må man således ikke midlertidigt inddrage den unges cigaretter, før man har forsøgt at motivere den unge til at standse rygningen eller til at forlade rummet samt klart verbalt har tilkendegivet, at man ønsker, den unge følger husreglerne.

Hvis formålet med et indgreb er at håndhæve husregler, må det ikke have en sådan karakter, at der er tale om en egentlig fysisk magtanvendelse. Eksempelvis hvis den unge yder aktiv modstand (f.eks. modsætter sig at blive hjulpet ud), og der skal anvendes mere håndfast fysisk magt. Her vil handlingen være at betragte som fysisk magtanvendelse, og betingelserne i magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2 skal være til stede, før det er tilladt at benytte et så vidtgående indgreb.

I forbindelse med besøg kan anbringelsesstedet fastsætte rammerne herfor, f.eks. at børnene og de unge normalt ikke må have besøg i forbindelse med måltider og i skoletiden. Derudover kan anbringelsesstedet fastsætte regler for gæsternes ophold og færdene på stedet. Anbringelsesstederne har imidlertid ikke kompetence til at afskære barnet eller den unge fra kontakt med netværket. Er der besøgende, der bryder stedets regler, skal anbringelsesstedet rette henvendelse til den anbringende kommune, der alene har kompetence til at træffe afgørelse om, hvem barnet eller den unge må have samvær med, jf. servicelovens § 71, stk. 2.

Institutionens eller opholdsstedets ledelse bør løbende tage husreglerne op til overvejelse i forhold til, hvorvidt de er nødvendige, eller om de evt. er mere vidtgående, end institutionens eller opholdsstedets formål tilsiger. I denne proces bør der være en dialog med medarbejderne og evt. børnene og de unge om reglernes anvendelse og håndhævelse i praksis. Ligeledes forudsættes det i forbindelse med godkendelsen og tilsynet, at tilsynsmyndighederne er opmærksomme på institutionens eller opholdsstedets husregler, deres formål samt udøvelse og håndhævelse i praksis.

Forebyggelse af magtanvendelse

21. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten er generelt en undtagelse og må aldrig erstatte omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling, jf. servicelovens § 55 og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 1. Fysisk magtanvendelse må således ikke anvendes forebyggende - f.eks. i de tilfælde, hvor barnet eller den unge tidligere har udvist en voldsom og truende adfærd.

Almindelige pædagogiske virkemidler og samarbejdet med børn og unge skal altid gå forud for anvendelse af fysisk magt, og den ønskede handling eller målet med handlingen skal derfor så vidt muligt opnås ad frivillighedens vej.

Det bør generelt tilstræbes at afdække årsagerne til de adfærdsmønstre, som giver anledning til magtanvendelse, så man kan ændre rutiner m.v. og herved søge at undgå de situationer, hvor magtanvendelse og tvangsmæssige foranstaltninger kan opstå i forhold til barnet eller den unge.

Konflikter, eller optræk til at børn og unge handler voldsomt, skal altid forsøges afværget ved brug af konfliktdæmpende adfærd og andre socialpædagogiske metoder. Brug af magt må således aldrig træde i stedet for socialpædagogisk handling og behandling.

Med pædagogiske virkemidler vil det i nogle tilfælde være muligt at foregribe eller afværge nødvendigheden af at anvende magt.

Desuden er et af formålene med at registrere alle tilfælde af magtanvendelse at synliggøre, i hvilke situationer der anvendes magt og finde metoder og redskaber til fremover at undgå magtanvendelse. Det er derfor vigtigt, at der gøres brug af de erfaringer, som bl.a. registreringen bidrager til i planlægningen af det fremtidige arbejde med hvert enkelt barn og ung. Herved skabes der mulighed for at analysere, hvad det er, der udløser vreden, sorgen, angsten, modviljen, et bestemt handlemønster osv.

Pædagogiske principper

22. I det pædagogiske arbejde skal der arbejdes på måder, der sætter fokus på anerkendelse og ligeværd under betragtning af den ulige relation og det asymmetriske udgangspunkt mellem medarbejder og barnet eller den unge.

Der skal grundlæggende handles efter pædagogiske principper og metoder, der understøtter, at konflikter, vrede og aggressioner får afløb på måder, der ikke er til skade for barnet, den unge eller andre. Det skal desuden overvejes, om der kan anvendes metoder til at undgå optrapning af situationer samt eventuelt overvejes, hvorvidt der skal forekomme afskærmning fra andre børn og unge.

Enhver har ret til at give udtryk for sine følelser og frustrationer. Den pædagogiske indsats består bl.a. i at skabe udvikling samt forebygge situationer og konflikter, der ellers ville kunne føre til magtanvendelse. Ofte kan årsagen til en konflikt ligge i samspillet mellem barnet eller den unge og omgivelserne, i brist i kommunikationen, i misforståelser, fejlfortolkninger eller i at barnet eller den unge føler afmægtighed eller mangel på forståelse.

Når der opstår konflikter med eller mellem børn og unge på anbringelsesstedet, stiller det særlige krav til medarbejderens evne til at sondre mellem den professionelle rolle som pædagog og rollen som privatperson. Medarbejderen kan opleve, at barnet eller den unges handlinger eller verbale udsagn f.eks. virker provokerende eller krænkende på medarbejderen som privatperson. I sådanne situationer skal medarbejderen se bort fra sine private følelser, således at der alene handles på baggrund af en professionel og faglig vurdering af den konkrete situation sammenholdt med faglig viden og professionel erfaring. Det forudsætter, at medarbejderen forud for handlingen eller sine udtalelser er bevidst om såvel formålet som den faglige begrundelse for handlingen eller udtalelserne.

På anbringelsesstederne må der løbende arbejdes med at styrke medarbejdernes kompetencer til at håndtere konflikter ud fra faglige og professionelle vurderinger. Ligeledes skal medarbejdere lære at håndtere egne følelser i de konkrete situationer. Det kan eksempelvis ske gennem løbende drøftelser og refleksioner over de konflikter, der opstår i det daglige arbejde med børnene og de unge. Det er vigtigt, at der i denne forbindelse er stor opmærksomhed på og åbenhed omkring, at medarbejdernes private følelser i sig selv kan være med til at optrappe en konflikt. For den enkelte medarbejder kan det være en stor hjælp, at der på forhånd er opsat strategier for fastlåste situationer, f.eks. ved at man beder en kollega om at overtage situationen, eller at man ganske enkelt trækker sig fra situationen, og, i det omfang det er forsvarligt, i nogen tid overlader barnet eller den unge til sig selv, indtil den pågældende er faldet til ro. Der kan også laves procedurer for, mens barnet eller den unge har tid alene, at medarbejderen kan drøfte situationen med kolleger.

Det er vigtigt, at man på anbringelsesstederne kontinuerligt arbejder på at forstå, forebygge og håndtere konflikter. Det kan være i form af kurser i kommunikation, mediation og konflikthåndtering og andre metoder til nedtrapning af konflikter. Det kan også være en hjælp i konfliktsituationer, at der er udarbejdet strategier for samarbejdet omkring håndtering af konflikter, og hvilke metoder og teknikker, der kan anvendes til nedtrapning af konflikter m.v.

Når der opstår konflikter på anbringelsesstederne, hvad enten det er mellem en medarbejder og et barn eller en ung, mellem børnene og de unge indbyrdes, eller hvor et barn eller en ung er i konflikt med sig selv eller andre uden for anbringelsesstedet, har medarbejderne en forpligtelse til så vidt muligt at sikre, at situationen ikke udvikler sig således, at fysisk magtanvendelse bliver nødvendigt.

Er der risiko for, at en situation vil udvikle sig og tilspidse, har medarbejderne en forpligtelse til at søge at løse konflikten og få beroliget barnet eller den unge. Medarbejdere på anbringelsessteder må således ikke bare se til, at en konflikt udvikler sig, indtil betingelserne for lovligt at anvende fysisk magt indtræder. Medmindre der er tale om pludseligt opståede nødværge-, nødrets- eller uanmodetshjælpsituationer (negotiorum gestio) jf. vejledningens punkt 42-45, skal medarbejderne derfor altid have forsøgt at forebygge og løse konflikten, inden der gribes til magtanvendelse.

I de tilfælde hvor problemskabende voldsom eller aggressiv adfærd bunder i en funktionsnedsættelse hos barnet eller den unge, eller i omstændigheder knyttet til den særlige situation barnet eller den unge er bragt i ved sin anbringelse, skal der i den pædagogiske tilrettelæggelse være indtænkt foranstaltninger, som kan beskytte barnet eller den unge. Adfærden hos barnet eller den unge skal desuden forebygges med (special)pædagogiske tiltag og kompensation for og indsigt i barnets eller den unges funktionsnedsættelser.

I de tilfælde hvor personalet på et anbringelsessted anser det som absolut nødvendigt at anvende fysisk magtanvendelse over for et barn eller en ung, der har ophold på stedet, skal beslutning om magtanvendelse bygge på en saglig og faglig vurdering. I vurderingen skal indgå den konkrete situation, barnets eller den unges optræden, ønsker og behov, hensynet til andre børn og unge, det tilsigtede mål, samt om alter-

native handlemuligheder vil kunne anvendes. Endelig skal det i vurderingen indgå, hvorvidt indgrebet vil medføre en krænkelse og reduktion i anerkendelsen af barnet eller den unge. Personalet skal i hver enkelt situation foretage et konkret og individuelt skøn om, hvorvidt det er absolut påkrævet at udøve fysisk magtanvendelse. Under selve magtanvendelsen skal medarbejderne klart udvise omsorg for barnet eller den unge og indlevelse i den pågældendes situation. I situationer, hvor der akut anvendes magtanvendelse, kan de ovennævnte saglige og faglige vurderinger ske efterfølgende, eventuelt sammen med andre kollegaer, med henblik på efterfølgende læring.

Kapitel 5

Tilladt magtanvendelse

Tilladt fysisk magtanvendelse

23. Følgende afsnit omhandler magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2, der beskriver de tilfælde, hvor fysisk magtanvendelse på opholdssteder og døgninstitutioner er tilladt.

Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2

Fysisk magtanvendelse i form af at barnet eller den unge fastholdes, eller føres til et andet opholdsrum er tilladt, hvis:

- 1) barnet eller den unge udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarlig, eller
- 2) barnet eller den unge derved forhindres i at skade sig selv eller andre.

Stk. 2...

Fysisk magtanvendelse over for børn og unge, der opholder sig på opholdssteder og på henholdsvis ikke sikrede, og sikrede afdelinger i døgninstitutioner samt delvis lukkede døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 5 og 6, er alene tilladt, når det er absolut påkrævet, jf. servicelovens § 123.

I døgninstitutioner og opholdssteder er fysisk magtanvendelse i form af, at barnet eller den unge fastholdes eller føres til et andet opholdssted, tilladt, hvis:

- 1) barnet eller den unge udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarlig, eller
- 2) barnet eller den unge derved forhindres i, at skade sig selv eller andre.

Magtanvendelsen skal afpasses forholdene i den enkelte situation og til det enkelte barn eller unge, og må ikke gå ud over det strengt nødvendige.

Magtanvendelse i form af fastholdelse eller føren til et andet opholdsrum efter § 2, stk. 1, nr. 1, kan kun finde sted, når det i den konkrete situation vurderes, at en adfærd medfører, at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarlig, herunder om adfærden medfører så store gener eller problemer for de andre børn og unge, at det ikke kan forsvares, at vedkommende forbliver i fællesskabet. Hvis et barn eller en ung f.eks. har været voldelig, og vedkommende stadig er stærkt ophidset, kan der være risiko for, at vedkommende igen handler voldeligt. Hensynet til de andre børn og unge kan således i den konkrete situation indebære, at vedkommende bør holdes fast og evt. føres til et andet lokale.

Der skal i den konkrete situation være en reel og begrundet risiko for, at vedkommende vil foretage handlinger, som gør det uforsvarligt, at vedkommende opholder sig i fællesskabet.

Magtanvendelse i form af fastholdelse eller i form af at føre barnet eller den unge til et andet opholdsrum efter § 2, stk. 1, nr. 2, er tilladt for at forhindre, at et barn eller en ung gør skade på sig selv eller andre. I dette tilfælde kan fastholdelsen ske uden opfyldelse af kriteriet om, at barnet eller den unges adfærd er uforsvarlig i forhold til fortsat ophold i fællesrummet.

Det er ikke tilstrækkeligt at have en formodning om, at barnet eller den unge vil foretage sig noget, der kan udsætte vedkommende selv eller andre for skade. En fastholdelse kan først ske, når barnet eller den unge står lige over for eller er i gang med at skade sig selv eller andre. Ligeledes er det heller ikke tilladt at bruge magtanvendelse forebyggende, f.eks. i de tilfælde, hvor barnet eller den unge tidligere har udvist en voldsom og truende adfærd.

Magtanvendelse i form af fastholdelse efter § 2, stk. 1, nr. 2, må kun finde sted i de tilfælde, hvor risikoen for personskade ikke kan afværges på andre og mindre indgribende måder.

Reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2, stk. 1, giver mulighed for, at personalet på et opholdssted eller en døgninstitution akut kan reagere på situationer, som opstår i dagligdagen, og hvor det vil være nødvendigt at gribe ind fysisk og fastholde et barn eller en ung eller føre vedkommende til et andet opholdsrum. Afgørelsen om at fastholde eller føre til et andet opholdsrum træffes af det kommunale, regionale eller privatansatte personale, der er til stede, når den akutte situation opstår. Der skal således ikke først gives tilladelse fra lederen eller kommunen. Fastholdelse og eventuelt føren til et andet opholdsrum kan ske ved, at 1 eller 2 ansatte fastholder eller fører den unge til et andet opholdsrum.

For at bestemmelsen kan bringes i anvendelse er det således ikke tilstrækkeligt, at en person skubber lidt eller tjatter til en anden. Verbale trusler er heller ikke i sig selv nok til at udgøre en risiko.

At børn og unge kan føres til et andet opholdsrum, betyder f.eks., at de kan føres til et andet lokale på anbringelsesstedet eller til deres værelse. Hvis barnet eller den unge opholder sig uden for anbringelsesstedet, f.eks. i et sommerhus, kan barnet eller den unge føres til et andet værelse i sommerhuset. Hvis barnet eller den unge f.eks. er på tur med børn og unge fra anbringelsesstedet, og udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarlig, kan barnet eller den unge føres bort fra de andre børn af en ansat på anbringelsesstedet, indtil vedkommende igen er faldet til ro.

Et lovligt indgreb i form af fastholdelse omfatter aldrig vold, såsom voldelige førergreb, slag eller spark. Når det drejer sig om mindre børn, kan fastholdelse og føren til et andet opholdsrum f.eks. ske ved at barnet bæres til et andet opholdsrum.

Bestemmelsen giver ikke hjemmel til at føre barnet eller den unge til et lokale, hvor barnet eller den unge låses inde, da dette vil være ensbetydende med frihedsberøvelse. Isolation i form af afsondring i aflåst rum kan dog undtagelsesvis anvendes i sikrede og særligt sikrede afdelinger, når der er overhængende fare for, at barnet eller den unge skader sig selv eller andre, jf. vejledningens punkt 37 og 38.

Magtanvendelse i form af at fastholde eller at føre en person til et andet opholdsrum skal altid kombineres med tryksskabende initiativer. Generelt gælder det, at en hurtig forebyggende indsats med beroligende tiltag og afledning ofte vil kunne hindre, at tilspidsede situationer opstår.

Akut magtanvendelse kan være nødvendigt og vil være omfattet af straffelovens bestemmelser om nødværge, jf. straffelovens § 13 og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2, stk. 3, se nærmere i vejledningens punkt 42.

Absolut påkrævet

24. At indgrebet efter § 2 i magtanvendelsesbekendtgørelsen skal være absolut påkrævet jf. servicelovens § 123, stk. 1, betyder, at barnet eller den unge skal være insisterende og vedholdende i sin udtryksform. Alle andre og mindre indgribende metoder og midler skal vurderes at være nytteløse, ligesom vedkommende ikke må udvise tegn på at ville ændre adfærd.

Forholdene i det enkelte tilfælde skal f.eks. gøre det absolut påkrævet at gribe fysisk ind for at undgå personskade, jf. § 2, stk. 1, nr. 2.

I vurderingen af hvorvidt et indgreb over for barnet eller den unge skal foretages, er det relevant at tage vedkommendes fysiske og psykiske tilstand i betragtning. Hvis et barn eller en ung for eksempel skærer i sig selv, og vedkommende ikke holder op, selv om personalet har forsøgt at forhindre dette f.eks. ved at tale med pågældende, ved at henlede opmærksomheden på noget andet eller motivere vedkommende til at holde op, og der er risiko for væsentlig personskade, eller hvis barnet eller den unge fortsætter, kan personalet fastholde vedkommendes arme. Dette indgreb skal ses i forhold til magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 2, hvor fysisk magtanvendelse i form af fastholdelse og føring til et andet opholdsrum er tilladt, hvis barnet eller den unge derved forhindres i at skade sig selv eller andre.

Hvis et barn eller en ung med psykiske funktionsnedsættelser udviser selvskadende adfærd eksempelvis ved at banke hovedet voldsomt ind i væggen, og personalet har forsøgt at forhindre dette ved en pædagogisk og behandlingsmæssig indsats, og der er risiko for væsentlig personskade, hvis den pågældende fortsætter adfærden, kan personalet fastholde og evt. føre vedkommende til et andet rum.

Personalet skal i de enkelte situationer vurdere, om det er absolut påkrævet at udøve fysisk magtanvendelse i form af fastholdelse eller føren. Indgrebet skal udføres så skånsomt som muligt og under hensyntagen til princippet om mindsteindgrebsprincippet.

Aflåsning af afdeling

25. Ifølge magtanvendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 2, kan der på ikke sikrede døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner ske aflåsning af afdelingen om natten og undtagelsesvist i kortere perioder om dagen. Der kan ikke ske aflåsning af afdelinger i opholdssteder eller i andre anbringelsesformer.

Aflåsning af en afdeling betyder, at yderdøre og vinduer kan låses, således at børn og unge ikke kan forlade døgninstitutionen i det tidsrum, hvor afdelingen er aflåst. Det kan f.eks. være i situationer, hvor man er bekymret for, at mindre børn eller børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne kan finde på at forlade afdelingen om natten.

Aflåsning af afdelingen om dagen kan kun ske undtagelsesvist og i kortere perioder. Det kan f.eks. undtagelsesvist være i særlige situationer, hvor det er afgørende at børn og unge ikke forlader afdelingen i kortere perioder om dagen.

Børn og unge, der opholder sig uden for den aflåste afdeling, skal altid have mulighed for at komme ind på afdelingen.

På delvis lukkede døgninstitutioner, er det tilladt at aflåse den afdeling, hvor børn og unge, der skal tilbageholdes, opholder sig, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 5, stk. 1.

En afdeling der aflåses, skal være godkendt af bl.a. brandvæsenet af hensyn til mulighederne for at komme ud i tilfælde af brand.

Aflåsning af værelser om natten på sikrede og særligt sikrede afdelinger

26. På sikrede og særligt sikrede afdelinger kan den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som driver institutionen, give tilladelse til, at børnene og de unges værelser på institutionen kan aflåses om natten, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 19, stk. 3. Aflåsning af værelser om natten i sikrede afdelinger betragtes ikke som isolation, jf. servicelovens § 123, stk. 1.

Børn og unge, der låses inde på deres værelser om natten, bør kunne komme i kontakt med institutionens personale i løbet af natten, i tilfælde af at de har brug for hjælp.

Kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation

Serviceovens § 123. ...

Stk. 2. Under ophold i institutioner eller på opholdssteder beregnet til døgnophold for børn og unge kan børn og unge-udvalget, såfremt det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, uden retskendelse træffe afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen. Afgørelsen træffes for en bestemt periode. Kontrol af breve og andre henvendelser til og fra offentlige myndigheder og til og fra en eventuel advokat, jf. § 72, stk. 3, må ikke finde sted. En afgørelse efter 1. pkt. kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, når betingelserne herfor er opfyldt. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation.

Stk. 3-5. ...

27. Som grundregel må brev- og telefonkontrol ikke finde sted. Der findes dogsituationer, hvor en sådan kontrol på døgninstitutioner og opholdssteder kan være nødvendig af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling, eller af hensyn til politiets efterforskning, jf. servicelovens § 123, stk. 2 og 5.

Alle børn og unge under 18 år, der har ophold i døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner og sikrede afdelinger eller opholdssteder er omfattet af servicelovens § 123, stk. 2, hvorefter det gælder, at den anbringende kommunes børn og unge-udvalg, jf. servicelovens § 74, stk. 1 nr. 10, kan træffe afgørelse om kontrol med barnet eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen, hvis det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Afgørelsen om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation træffes for en bestemt periode. Denne bestemmelse gælder således også for børn og unge, der er idømt en ungdomssanktion eller afsoner en ubetinget fængselsdom på et anbringelsessted, jf. § 78 stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf m.v.

For unge i varetægtssurrogat på en sikret afdeling gælder herudover særlige regler, jf. § 771 og § 772, stk. 1, og stk. 2, 1. pkt., i retsplejeloven, § 123, stk. 5, i serviceloven, magtanvendelsesbekendtgørelsens § 28, stk. 6, og vejledningens punkt 30.

Henvendelser til og fra offentlige myndigheder og til og fra en eventuel advokat må ikke underkastes kontrol.

Kommunalbestyrelsens vurdering af, hvorvidt det af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling er nødvendigt med en begrænsning af pågældendes kommunikation med personer uden for anbringelsesstedet, kan foretages i forbindelse med anbringelsen eller under anbringelsen. Vurderes det under anbringelsen, at det er nødvendigt at begrænse et barn eller en ungs kommunikation med personer uden for anbringelsesstedet, bør det ske på baggrund af en dialog med anbringelsesstedet.

Det er alene børn og unge-udvalget der, på baggrund af kommunalbestyrelsens indstilling, kan træffe afgørelse om kontrol med brevveksling og telefonsamtaler og anden kommunikation, bortset fra de særlige regler der gælder for unge i varetægtssurrogat, jf. vejledningens punkt. 30.

Afgørelser om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation truffet af børn og unge-udvalget kan indbringes for Ankestyrelsen af den unge, der er fyldt 12 år, og af forældremyndighedens indehaver samt den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, hvis afgørelsen vedrører denne part, jf. servicelovens § 168, stk. 1 og 2.

Har børn og unge-udvalget i barnets eller den unges opholdskommune, truffet afgørelse om kontrol med børn og unges telefonsamtaler, brevveksling og anden kommunikation på anbringelsesstedet, skal den unge give samtykke til kontrollen - f.eks. åbning af breve og medhør ved telefonsamtaler, og barnet eller den unge skal i øvrigt også overvære kontrollen. Ved kontrol af telefonsamtaler skal også den person, der tales med, give sit samtykke.

Kontrol af brevveksling sker ved at en ansat åbner brevet i overværelse af barnet eller den unge, efter at barnet eller den unge har givet samtykke hertil, eller at en ansat åbner og læser det brev, barnet eller den unge har skrevet til den af børn og unge-udvalget angivne person. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et indgående brev åbnes, kan dette uåbnet returneres til afsenderen med forklarende ledsageskrivelse. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et udgående brev åbnes, tilintetgøres brevet.

Kontrol af telefonsamtaler sker ved, at en ansat, efter samtykke fra barnet eller den unge, lytter med, når barnet eller den unge taler i telefon med de af børn og unge-udvalget angivne personer. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en indgående telefonsamtale, kan telefonsamtalen afbrydes med en forklaring til den, der har ringet op. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en udgående telefonsamtale, føres samtalen ikke.

Institutionen eller opholdsstedet kan ikke selv indføre husregler, der f.eks. medfører at breve skal kontrolleres eller at en ansat skal lytte med, når barnet eller den unges har kontakt med omverdenen. Kontrol kan kun ske på baggrund af en afgørelse fra børn og unge-udvalget, jf. § 123, stk. 2, og § 71, stk. 5, i serviceloven.

Kontrol med mobiltelefon og internet

28. Børn og unge har ifølge Grundloven og Menneskerettighedskonventionen grundlæggende ret til at kommunikere med omverden. Retten til at kommunikere kan alene begrænses, hvis der er lovhjemmel til dette.

Opholdssteder og døgninstitutioner har ikke lovhjemmel til at træffe afgørelse om at fratage børn og unge deres mobiltelefon eller nægte dem adgang til internettet m.v. Der kan imidlertid, som led i at barnet eller den unge har ophold i en døgninstitution eller opholdssted, opstilles regler for brugen af mobiltelefon og internet. Det kan f.eks. dreje sig om, at mobiltelefoner ikke må bruges (dvs. mobiltelefonen sættes på lyd-

løs eller efterlades på værelset), når børnene og de unge spiser i fællesskabet, eller at adgangen til internettet skal være lukket ned kl. 23. Der henvises i den forbindelse til vejledningens punkt 20 om husregler.

Børn og unge-udvalget kan efter servicelovens § 123, stk. 2, træffe afgørelse om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation, herunder mobiltelefon og internet. Ligeledes kan børn og unge-udvalget for en bestemt periode træffe afgørelse om at afbryde forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse mellem forældrene eller netværket og barnet eller den unge, jf. § 71, stk. 3, i serviceloven.

Kommunalbestyrelsen kan om fornødent træffe afgørelser om omfang og udøvelse af samvær og kontakt efter servicelovens § 71, stk. 2, samt fastsætte nærmere vilkår for samværet og kontakten. Kommunalbestyrelsen kan dog ikke træffe afgørelse om helt at afbryde kontakten med forældremyndighedsindehaveren.

I det omfang det må anses for nødvendigt under hensynet til formålet med anbringelsen, skal kommunalbestyrelsen, på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge på anbringelsesstedet, situationer træffe afgørelse om bl.a. samvær med personer fra netværket m.v.

Ankestyrelsen har i en sag vedrørende kontrol med mobil og internet i afgørelsen fastsat, at fratagelsen udgør en væsentlig indgriben i den pågældendes livsførelse, og at der derfor skal være vægtige argumenter for en sådan indskrænkning, jf. Ankestyrelsens principafgørelse 90-09.

Principafgørelse 90-09 om brug af mobiltelefon og internet

29. Ankestyrelsen har i en sag med en afgørelse om brev-, mail- og telefonkontrol, truffet afgørelse om brug af mobiltelefon og internet i forbindelse med en anbringelse. Hele afgørelsen kan findes på: <http://www.ast.dk/afgoerelser/principafgoerelser/>

Sagsfremstilling:

Sagen drejede sig om ung mand på 16 år, der var anbragt uden for hjemmet uden samtykke bl.a. grundet følelsesmæssige vanskeligheder samt et behandlingsbehov. Forældrene havde udvist stor modstand mod anbringelsen. Børn og unge-udvalget i kommunen traf derfor kort efter anbringelsen en afgørelse om kontrol med brev-, mail- og telefonkontakten, jf. servicelovens § 74, stk. 1, nr. 10, jf. samme lovs § 123, stk. 2.

Kommunen traf afgørelse om fratagelse af mobiltelefon samt adgang til internettet med hjemmel i servicelovens § 69, stk. 1, med den begrundelse, at børn og unge-udvalgets afgørelse om kontrol med brev-, mail- og telefonkontakten ville være illusorisk, såfremt den unge mand havde fri adgang til mobiltelefon og internettet.

Resumé af afgørelsen:

Kommunen havde kompetence til at træffe en afgørelse om fratagelse af mobiltelefon og adgang til internettet overfor en ung, der var anbragt uden for hjemmet uden samtykke. Begrundelsen var, at reguleringen af kontakten var omfattet af

formålet med anbringelsen, og derved indeholdt i kommunens kompetence til at regulere forholdene under anbringelsen. Herudover var det så indgribende at få frataget sin mobiltelefon og adgang til internettet, at der skulle træffes en afgørelse med dertilhørende klageadgang.

Selvom der i den nærværende sag var behov for en regulering af kontakten, var det for en 16-årig meget indgribende at få frataget sin mobiltelefon samt adgangen til internettet. En sådan afgørelse ville derfor forudsætte, at der var afgørende momenter i sagen, der talte for fratagelse af mobiltelefon samt adgang til internettet.

I den konkrete sag blev der desuden lagt vægt på, at det havde uforholdsmæssige store konsekvenser for hans mulighed for at have en normal teenage-tilværelse med dertil hørende kommunikationsmuligheder, hvis man fratog ham hans mobiltelefon samt adgang til internettet. Det var dog i den konkrete sag muligt på anden vis at begrænse brugen af mobiltelefon og internettet ved eksempelvis en stedlig eller tidsmæssig begrænsning af ordensmæssige hensyn og af hensyn til hans kontakt med de omhandlede personer.

Særligt om besøgs-, brev-, telefonkontrol m.v. for unge i varetægtssurrogat

Serviceoven § 123. ...

Stk. 5. For unge, der efter reglerne i retsplejeloven er anbragt i sikrede afdelinger i stedet for varetægtsfængsling, finder retsplejelovens § 771 og § 772, stk. 1, og stk. 2, 1. pkt., vedrørende besøg og brevveksling m.v. tilsvarende anvendelse. Socialministeren fastsætter efter forhandling med justitsministeren regler om besøg, brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation.

30. En ung i varetægtssurrogat kan modtage besøg i det omfang, opretholdelse af orden og sikkerhed i den sikrede afdeling tillader det. Politiet kan af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætte sig, at en ung, der er anbragt i varetægtssurrogat, modtager besøg eller kan forlange, at besøg finder sted under kontrol, jf. retsplejelovens § 771 stk. 1.

Den unge har altid ret til ukontrolleret besøg af sin forsvarer.

En ung i varetægtssurrogat har ret til at modtage og afsende breve. Politiet kan forlange at gennemse breve inden modtagelsen eller afsendelsen. Politiet skal snarest muligt udlevere eller sende breve, med mindre indholdet vil kunne være til skade for efterforskningen eller opretholdelse af orden og sikkerhed på den sikrede afdeling. Tilbageholdes et brev, skal spørgsmålet om, hvorvidt tilbageholdelsen bør opretholdes, straks forelægges retten til afgørelse. Opretholdes tilbageholdelsen, skal afsenderens straks under-

rettes, med mindre dommeren af hensyn til efterforskningen træffer anden bestemmelse, jf. retsplejelovens § 772, stk. 1.

Hvis politiet har fastsat brevkontrol efter retsplejelovens § 772, stk. 1, sendes brevene gennem politiet.

Træffer politiet beslutning om besøg eller krav om kontrol i forbindelse med besøg, skal den unge underrettes om beslutningen, og han eller hun kan forlange, at beslutningen forelægges for retten til afgørelse. Retten kan efter retsplejelovens regler bestemme, at unge, der har ophold i sikrede døgninstitutioner på det sociale område i stedet for fængsling, helt eller delvis afskæres fra kontakt med andre gennem breve, telefon og besøg.

Den unge har dog altid ret til ukontrolleret brevveksling med og besøg af kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune samt den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som fører tilsyn med den sikrede institution.

Den unge har tillige altid ret til ukontrolleret brevveksling med sin forsvarer.

Den unge har endvidere ret til ukontrolleret brevveksling med domstolene, Procesbevillingsnævnet, anklagemyndigheden og politiet, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, Den Europæiske turturkomité, FN's Menneskerettighedskommission og FN's Torturkomité. Herudover har den unge ret til ukontrolleret brevveksling med andre offentlige myndigheder og medlemmer af Folketinget.

En udenlandsk ung har tillige ret til ukontrolleret brevveksling med hjemlandets diplomatiske eller konsulære repræsentanter, med mindre politiet af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætter sig det på grund af ganske særlige omstændigheder.

Politiet kan af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed endvidere modsætte sig, at en ung i varetægtssurrogat fører telefonsamtaler eller anden kommunikation eller betinge telefonsamtaler og anden kommunikation af, at samtalen overhøres.

Den unge skal underrettes om, at politiet har truffet beslutning om kontrol med telefonsamtaler eller anden kommunikation, og at politiets beslutning om kontrol med telefonsamtaler og anden kommunikation kan forlanges forelagt for retten til afgørelse. Den unge har altid ret til ukontrolleret telefonkontakt med sin forsvarer.

Afbrydelse af forbindelsen med forældre eller netværk, overvågning m.v., servicelovens § 71, stk. 3

Serviceovens § 71, stk. 3...

Stk. 3. Når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, kan børn og unge-udvalget for en bestemt periode træffe afgørelse om, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen. Under de samme betingelser og ligeledes for en bestemt periode kan der træffes afgørelse om at afbryde forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse mellem forældrene eller netværket og barnet eller den unge, ligesom der kan træffes afgørelse om, at barnets eller den unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene eller netværket.

31. Forholdene ved anbringelsen kan være af en sådan art, eller de kan senere udvikle sig på en sådan måde, at det kan være nødvendigt at regulere samværet mellem forældre eller netværket og barnet eller den unge på en mere indgribende måde, end det er muligt efter servicelovens § 71, stk. 2.

Efter servicelovens § 71, stk. 3, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om afbrydelse af forbindelsen med forældrene og netværket i form af samvær eller brev-, mail- og telefonforbindelse, om overvåget samvær og om anonymisering af opholdssted, når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Afbrydelsen af forbindelsen kan omfatte alle former for kontakt samtidig eller kun visse former for kontakt. Det betyder f.eks., at der kan træffes afgørelse om, at samværet skal afbrydes, uden at den telefoniske forbindelse afbrydes.

En afgørelse efter servicelovens § 71, stk. 3, skal angive, for hvilken periode den er gældende.

Adgangen til at afbryde kontakten mellem en forælder og barnet eller den unge omfatter også den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, uanset at statsforvaltningen har lavet en samværsresolution.

Undersøgelse af person og opholdsrum, når der er bestemte grunde

Serviceovens § 123 a

Stk. 2. På døgninstitutioner, herunder sikrede afdelinger og delvis lukkede døgninstitutioner, samt opholdssteder kan anbringelsesstedets leder eller den, der bemyndiges dertil, træffe bestemmelse om at foretage en undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, hvor besiddelsen medfører, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes, eller at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages.

Stk. 3. Undersøgelse af, hvilke effekter barnet eller den unge har i sin besiddelse i sit opholdsrum eller på sin person, må ikke gennemføres, hvis det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag, som indgrebet må antages at forvoldte, ville være et uforholdsmæssigt indgreb.

Stk. 4. Undersøgelse skal foretages så skånsomt, som omstændighederne tillader.

Stk. 5. Undersøgelse af, hvilke effekter barnet eller den unge har i sin besiddelse på sin person, må kun undtagelsesvis foretages og overværes af personer af andet køn end den unge.

Stk. 6. Institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, kan træffe bestemmelse om tilbageholdelse af effekter, der findes i barnets eller den unges besiddelse, hvis det skønnes påkrævet af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn.

32. På døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner og sikrede afdelinger samt opholdssteder kan anbringelsesstedets leder eller den, der bemyndiges dertil, træffe bestemmelse om, at der skal

foretages en undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum, jf. § 123 a, stk. 2. Det er en forudsætning for at igangsætte undersøgelsen, at der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, som betyder, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes, eller sikkerheden ikke kan iagttages. Med effekter forstås effekter, som er uforsvarlige og/eller ulovlige at være i besiddelse af, eller som kan true sikkerheden på anbringelsesstedet. Det kan f.eks. være effekter i form af euforiserende stoffer eller genstande som barberblade, knive eller andet, der kan bruges som våben. Undersøgelse af om barnet eller den unge er i besiddelse af farlige genstande kan ske både, når det antages, at barnet eller den unge vil bruge genstandene til at skade andre, og hvis det antages, at barnet eller den unge vil skade sig selv.

Det fremgår af magtanvendelsesbekendtgørelsens § 12, stk. 2, og § 22, stk. 2, at 'bestemte grunde' for eksempel kan være de situationer, hvor personalet observerer, at der mangler bestik eller andre skarpe genstande i institutionens eller opholdsstedets køkken, eller hvor der på værelset er ridset i væggen med en skarp eller spids genstand. 'Bestemte grunde' kan også være tilfælde, hvor barnets eller den unges handlemønstre vurderes at være væsentlig anderledes end normalt, og hvor personalet har en formodning om, at barnet eller den unge er i besiddelse af f.eks. euforiserende stoffer.

Inden undersøgelsen iværksættes skal barnet eller den unge altid høres og opfordres til af egen vilje at aflevere eventuelle effekter.

Undersøgelse af, hvilke effekter barnet eller den unge har i sin besiddelse i sit opholdsrum eller på sin person, skal desuden foretages så skånsomt som omstændighederne tillader, så barnet eller den unge i mindst muligt omfang oplever at blive krænket. Undersøgelsen må ikke have karakter af et uforholdsmæssigt indgreb, hvor det ubehag eller den krænkelser, som undersøgelsen må antages at forvolde, overstiger indgrebets formål.

Ved undersøgelse af et barns eller en ungs opholdsrum eller person skal der altid deltage mindst to ansatte. Kun hvis særlige omstændigheder gør det nødvendigt, kan undersøgelsen gennemføres af en enkelt ansat. Der må ikke være andre børn og unge til stede under undersøgelsen af barnets eller den unges person eller opholdsrum.

Barnet eller den unge har inden undersøgelsen ret til, at få oplyst årsagen til, at undersøgelsen iværksættes, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 15, stk. 3

Særligt om undersøgelse af person

33. Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 14 beskriver retningslinjerne ved undersøgelse af barnets eller den unges person. I forbindelse med undersøgelsen må der ikke ske indtrængen i det menneskelige legeme eller nogen egentlig beføling af legemet. Der må alene foretages klap uden på tøjet og foretages undersøgelse af lommer og sko. Dog kan barnet eller den unge blive bedt om at tage sit overtøj, hue og sko af. Undersøgelsen må kun undtagelsesvist foretages og overværes af personer af andet køn end barnet eller den unge selv, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 14, stk. 2, og servicelovens § 123 a, stk. 5.

En undersøgelse af barnets eller den unges person kan kun foretages, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, der betyder, at ordensbestemmelser på institutionen ikke kan overholdes, eller at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages, jf. servicelovens § 123 a og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 12, stk. 1.

Særligt om undersøgelse af opholdsrum

34. I henhold til magtanvendelsesbekendtgørelsens § 13, stk. 2, og § 23, stk. 2, omfatter 'opholdsrum' såvel værelse, skabe eller andre rum, som barnet eller den unge råder over på anbringelsesstedet.

Hvis en undersøgelse af barnets eller den unges opholdsrum indebærer en gennemgang af pågældendes genstande, skal anbringelsesstedet, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette, enten som udgangspunkt lade barnet eller den unge overvære undersøgelsen eller straks efter undersøgelsen give barnet eller den unge tilbud om at få gennemgået undersøgelsens resultater, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 13, stk. 1. Med genstande i opholdsrummet henvises f.eks. til kommoder, opbevaringsbokse, tasker og poser.

Tilbuddet om gennemgang af resultaterne kan eventuelt gives skriftligt samtidig med en orientering om, at undersøgelsen har fundet sted.

Tilbageholdelse af effekter

35. Findes der effekter, som af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn findes uforsvarlige, kan anbringelsesstedets leder eller den, der bemyndiges dertil, træffe bestemmelse om tilbageholdelse af effekterne, jf. servicelovens § 123 a, stk. 6.

Anbringelsesstedet skal udfærdige en liste over de genstande, der tilbageholdes. Barnet eller den unge skal orienteres om hvilke genstande, der tilbageholdes. De bør meddeles en begrundelse for tilbageholdelsen og høres om årsagen til, at de opbevarer genstandene på deres værelse. Endvidere skal de have en kopi af listen over hvilke genstande der tilbageholdes. Tilhører genstanden anbringelsesstedet, kan den umiddelbart inddrages, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 17, stk. 3.

De tilbageholdte genstande opbevares af anbringelsesstedet, med mindre der er tale om ulovlige genstande eller euforiserende stoffer, der skal afleveres til politiet. De tilbageholdte genstande udleveres ved udskrivning fra anbringelsesstedet.

Særligt om adgang til undersøgelse ved anbringelse, besøg og fravær på sikrede og særligt sikrede afdelinger

Serviceovens § 123 a.

En sikret afdeling kan undersøge, hvilke effekter et barn eller en ung, der er anbragt i afdelingen, har i sin besiddelse i sit opholdsrum, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre, at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages,

- 1) når barnet eller den unge anbringes på en sikret afdeling,
- 2) før og efter besøg og
- 3) før og efter fravær fra den sikrede afdeling.

Stk. 2-7...

36. Ifølge servicelovens § 123 a, stk. 1, kan der på sikrede og særligt sikrede afdelinger foretages undersøgelse af barnets eller den unges opholdsrum for effekter, når barnet eller den unges anbringes, før og efter besøg samt før og efter fravær. Undersøgelsen kan finde sted, hvis det anses for nødvendigt for at sikre ordensbestemmelserne eller sikkerhedshensyn. Barnet eller den unge har ret til, inden undersøgelsen foretages, at få oplyst årsagen til undersøgelsen, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 25, stk. 3.

En undersøgelse ved anbringelse, besøg og fravær forudsætter ikke, at der skal være begrundet mistanke i forbindelse med undersøgelsen.

Isolation i sikret døgninstitution

37. I henhold til magtanvendelsesbekendtgørelsens § 20, stk. 2, kan børn og unge, der har ophold på sikrede institutioner, isoleres. Børn og unge må kun isoleres på sikrede og særligt sikrede afdelinger, hvor der er udtrykkelig hjemmel til at isolere børn og unge i en begrænset periode i dertil særligt indrettede isolationsrum.

Ved isolation forstås afsondring i aflåst rum i kortere eller længere perioder. Isolationen skal være så kortvarig og skånsom som muligt og må ikke udstrækkes ud over 2 timer for børn og unge, der har ophold i en almindelig sikret afdeling. Der skal løbende føres tilsyn med barnet eller den unge, for at sikre at barnet eller den unge ikke gør skade på sig selv. Der skal være mulighed for at barnet eller den unge kan tilkalde en medarbejder.

Aflåsning af værelser om natten betragtes ikke som isolation, jf. servicelovens § 123, stk. 1.

Institutionens leder eller dennes stedfortræder kan undtagelsesvis træffe beslutning om at anbringe barnet eller den unge i særlige isolationsrum, når der er overhængende fare for, at barnet eller den unge skader sig selv eller andre.

I forbindelse med anbringelse i isolation bør barnet eller den unge høres, ligesom spørgsmålet om ophævelse af isolation bør drøftes med barnet eller den unge under isolationsforløbet.

Det skal være tydeligt, hvem der er stedfortræder for institutionslederen. Hvis institutionslederen og en evt. souschef/stedfortræder ikke er til stede, skal det således på ethvert tidspunkt være dokumenterbart og klart defineret for medarbejderne, hvilken tilstedeværende medarbejder, der er stedfortræder i relation til magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Isolation i særligt sikret afdeling

38. Fysisk magtanvendelse, der er tilladt i de sikrede afdelinger, er også tilladt i de særligt sikrede afdelinger.

Dog kan man isolere børn og unge i en særligt sikret afdeling i en længere tidsperiode, end tilfældet er i sikrede afdelinger.

Isolationen skal være så skånsom som muligt og må ikke udstrækkes udover 4 timer. Et barn eller en ung, der er anbragt i isolation, skal løbende observeres, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 38, stk. 1, og der skal være mulighed for at barnet eller den unge kan tilkalde en medarbejder.

For børn og unge, der har ophold i en særligt sikret afdeling, kan institutionens leder eller dennes stedfortræder undtagelsesvis beslutte at benytte isolation i særligt indrettede isolationsrum, hvis der er fare for, at barnet eller den unge skader sig selv eller andre.

I forbindelse med anbringelse i isolation bør barnet eller den unge høres, ligesom spørgsmålet om ophævelse af isolation bør drøftes med barnet eller den unge under isolationsforløbet.

Drejer det sig om børn og unge med psykiske lidelser, der er anbragt på en særlig sikret afdeling, der er godkendt til at modtage unge med psykiske lidelser, skal der, i umiddelbar forbindelse med isolationen, tilkaldes en psykiatrisk speciallæge knyttet til afdelingen. Den pågældende skal tage stilling til, hvorvidt en indlæggelse på en børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling er nødvendig, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 39, stk. 2. Hvis indlæggelse ikke vurderes som nødvendig, skal den psykiatriske speciallæge løbende tilse barnet eller den unge i løbet af isolationen. Hensigten er at overvåge, om der sker en udvikling af tilstanden, som gør en indlæggelse på børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling nødvendig.

Tilbageholdelse på delvis lukket døgninstitution

39. Når børn og unge-udvalget har truffet afgørelse om at anbringe et barn eller en ung på en delvis lukket døgninstitution, fastsætter kommunalbestyrelsen rammer og vilkår for anbringelsen, jf. servicelovens § 123 b, magtanvendelsesbekendtgørelsens §§ 6 og 7 samt vejledningens punkt 53.

Kommunalbestyrelsen kan, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsen § 7, stk. 2, træffe afgørelse om, at barnet eller den unge kan tilbageholdes i op til 5 dage ad gangen, dog højst 30 dage på et år, når:

- 1) det er afgørende for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge ikke rømmer fra institutionen, og
- 2) der er risiko for, at barnet eller den unges sundhed eller udvikling vil lide alvorlig skade i forbindelse med en rømning.

Afgørelse om tilbageholdelse og fastholdelse på delvis lukkede døgninstitutioner, jf. § 7, stk. 1, og § 9, stk. 1, i magtanvendelsesbekendtgørelsen, træffes samtidig og for et år ad gangen, jf. punkt 40. Der skal således alene træffes én afgørelse, der indeholder stillingtagen til både tilbageholdelse og fastholdelse af barnet eller den unge samt andre vilkår i forbindelse med anbringelsen.

I forbindelse med afgørelse om anbringelse på en delvis lukket døgninstitution samt tilbageholdelse og fastholdelse, skal barnets eller den unges synspunkter altid inddrages og tillægges passende vægt i overensstemmelse med modenhed og alder, jf. servicelovens § 46, stk. 3, og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 7, stk. 4.

Afgørelsen om tilbageholdelse og fastholdelse, samt andre vilkår, kan eventuelt revideres som led i justeringen af barnets eller den unges handleplan, der skal revideres med højst 6 måneders mellemrum, jf. servicelovens § 70, stk. 1.

Ved tilbageholdelse forstås, at barnet eller den unge f.eks. anbringes på en afdeling, hvor døre og vinduer kan aflåses.

Ved afgørelse om tilbageholdelse i flere perioder af højst 5 sammenhængende dage ad gangen må perioderne ikke ligge i umiddelbar forlængelse af hinanden. Det vil således ikke være muligt at tilbageholde den unge i f.eks. 10 sammenhængende dage ad gangen.

Når kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om rammerne for tilbageholdelse og fastholdelse, kan institutionens leder eller dennes stedfortræder, inden for de rammer om tilbageholdelse, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 7, stk. 1, tilbageholde barnet eller den unge, når:

- 1) der er begrundet formodning om, at barnet eller den unge vil rømme,
- 2) det i den konkrete situation er afgørende for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge tilbageholdes, og

- 3) der er risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling vil lide alvorlig skade i forbindelse med en rømning.

Alle tre betingelser skal være opfyldt, førend der kan ske tilbageholdelse.

Det er således op til institutionens leder eller dennes stedfortræder at vurdere, hvornår der er behov for at tilbageholde den enkelte unge, herunder om betingelserne for tilbageholdelse i den konkrete situation er opfyldt.

Lederen eller dennes stedfortræder kan beslutte, at tilbageholdelsen skal begrænses til bestemte tidspunkter i døgnet, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 8, stk. 2. Der gives hermed mulighed for, at barnet eller den unge kan deltage i fælles aktiviteter med andre unge på institutionen, f.eks. fælles spising eller undervisning. Eller at barnet eller den unge kan fortsætte skolegang eller deltage i fritidsaktiviteter uden for institutionen, hvis det vurderes, at barnet eller den unge kan leve op til en aftale om dette og dermed kun være tilbageholdt i dele af døgnet. I forbindelse med lederen eller stedfortræderens beslutning om tilbageholdelse bør barnet eller den unge inddrages og høres.

Eksempel på afgørelser om tilbageholdelse

Kommunalbestyrelsen kan f.eks. træffe afgørelse om, at en ung må tilbageholdes i højst 5 dage, to gange inden for de følgende 12 måneder.

Hvis institutionens leder eller dennes stedfortræder vurderer, at der er behov for at kunne tilbageholde barnet eller den unge ud over den første periode på op til 5 dage, kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, kan institutionens leder eller dennes stedfortræder inden for de rammer, kommunalbestyrelsen har fastsat, beslutte at tilbageholde barnet eller den unge i en ny sammenhængende anden periode på op til 5 dage. Beslutningen om tilbageholdelse i anden periode vil først kunne træffes, når barnet eller den unge har været tilbageholdt i den af kommunalbestyrelsen fastsatte sammenhængende første periode og skal bero på en vurdering af, hvorvidt der er behov for at tilbageholde barnet eller den unge i en ny anden periode.

Har kommunalbestyrelsen truffet afgørelse om at et barn eller en ung kan tilbageholdes i f.eks. i alt 5 sammenhængende dage indenfor et år, og institutionens leder eller dennes stedfortræder efterfølgende vurderer, at der er behov for at tilbageholde barnet eller den unge i yderligere f.eks. 5 sammenhængende dage, kan kommunalbestyrelsen træffe en ny afgørelse om tilbageholdelse, hvis kriterierne herfor er opfyldt. Dette kan f.eks. ske på baggrund af en anmodning fra institutionens leder, hvor det begrundes, hvorfor der er behov for yderligere tilbageholdelse.

Tilbageholdelsen kan organiseres på forskellig vis ud fra, hvad der vurderes som hensigtsmæssigt på den enkelte institution. Tilbageholdelse kan f.eks. finde sted på en særskilt afdeling på institutionen eller i en afskærmet afdeling, hvor yderdøre og vinduer kan aflåses. Væsentligt i vurderingen af, hvordan tilbageholdelsen skal organiseres, er at tilbageholdelsen kun har konsekvenser for det barn eller den unge, der skal tilbageholdes og ikke andre børn eller unge på institutionen.

Børn og unge, der tilbageholdes i en delvis lukket døgninstitution ud over 24 timer, skal have adgang til frisk luft mindst en time daglig. Adgangen til frisk luft betyder, at barnet eller den unge skal have mulighed for at komme ud af bygningen, f.eks. sammen med en ansat eller i en aflukket gård.

I forbindelse med at børn og unge-udvalget træffer afgørelse om anbringelse på en delvis lukket døgninstitution, kan udvalget tillige træffe beslutning om tilbageholdelse i starten af anbringelsen, jf. servicelovens § 123 c, magtanvendelsesbekendtgørelsens § 11 og vejledningens punkt nr. 41.

Fastholdelse på delvis lukket døgninstitution

40. Formålet med delvis lukkede døgninstitutioner er bl.a. at kunne tilbageholde børn og unge i perioder af op til 5 sammenhængende dage, fysisk at kunne fastholde børn og unge i kortere tid i visse fastsatte situationer, når der er formodning om, at barnet eller den unge vil rømme.

På delvis lukkede døgninstitutioner vil der kunne forekomme fastholdelse efter § 2 i magtanvendelsesbekendtgørelsen jf. serviceloven § 123 b.

På de delvis lukkede institutioner er der desuden mulighed for at fastholde barnet eller den unge i akut opståede situationer, hvis det er afgørende for den socialpædagogiske behandling, og der er risiko for, at barnets eller den unges udvikling eller sundhed lider alvorlig skade og hvis:

- barnet eller den unge tidligere har rømmet fra åbne anbringelsessteder, og det må formodes, at den pågældende igen vil rømme fra anbringelsesstedet,
- barnet eller den unge tidligere har begået kriminalitet, og det må formodes, at den pågældende vil begå ny kriminalitet i forbindelse med udgang fra anbringelsesstedet,
- barnet eller den unge tidligere har indtaget euforiserende stoffer, og det formodes, at den pågældende vil indtage euforiserende stoffer ved udgang fra anbringelsesstedet, eller
- barnet eller den unge tidligere har skadet sig selv, og det formodes, at den pågældende vil skade sig selv alvorligt.

Kommunalbestyrelsen kan tage stilling til, i hvilke situationer barnet og den unge må fastholdes. F.eks. kan kommunalbestyrelsen tage stilling til, om en ung, som tidligere har rømmet under en eller flere anbringelser, og hvor det må formodes, at den unge vil rømme igen, må fastholdes, hvis den unge er på vej til at rømme. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om tilbageholdelse og fastholdelse på delvis lukkede døgninstitutioner samtidig i én afgørelse. Afgørelsen træffes for ét år ad gangen.

Udover fastholdelse efter § 2 i magtanvendelsesbekendtgørelsen, er det kun i de situationer, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, at den unge må fastholdes fysisk.

Med fastholdelse menes, at institutionens leder eller dennes stedfortræder i akut opståede situationer kan anvende fysisk magt til at hindre et barn eller en ung i at forlade institutionen, hvor barnet eller den unge f.eks. handler i affekt eller vrede og vil stikke af fra institutionen. Med anvendelse af fysisk magt menes, at der fysisk tages fat i barnet eller den unge i en kortere periode (til pågældende er faldet til ro), eller at barnet eller den unge kan mandsopdækkes (f.eks. ved at de ansatte stiller sig i døren og hindrer pågældende i at komme ud og væk fra institutionen).

Fastholdelsen skal afpasses forholdene i den enkelte situation, må ikke gå ud over det strengt nødvendige og skal stå i et rimeligt forhold til det, der ønskes opnået med fastholdelsen.

Tilbageholdelse i op til 14 dage i starten af anbringelsen

Serviceovens § 123 c.

Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om, at børn og unge på døgninstitutioner og opholdssteder, jf. § 66, nr. 5 og 6, kan tilbageholdes i op til 14 dage efter anbringelsen på den pågældende døgninstitution eller det pågældende opholdssted, når

1) det må anses for at være af væsentlig betydning for at imødekomme et barn eller en ungs særlige behov for støtte, og

2) det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling.

Stk. 2. Socialministeren fastsætter nærmere regler om procedurerne og vilkårene for tilbageholdelsen.

41. Børn og unge-udvalget i opholdskommunen kan, jf. § 123 c i serviceloven, træffe afgørelse om, at børn og unge på ikke sikrede afdelinger i døgninstitutioner, delvis lukkede døgninstitutioner og opholdssteder, jf. § 66, nr. 5 og 6, kan tilbageholdes i op til 14 dage i starten af anbringelsen, når

1) det må anses for at være af væsentlig betydning for at imødekomme et barns eller en ungs særlige behov for støtte, og

2) det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling.

Afgørelse om tilbageholdelse i op til 14 dage i starten af anbringelsen skal altid træffes af børn og unge-udvalget, uanset om forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, er enige i afgørelsen.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om, hvor mange dage tilbageholdelsen skal omfatte inden for de første 14 dage.

Anbringes barnet eller den unge på et andet anbringelsessted, vil børn og unge-udvalget igen kunne træffe beslutning om, at barnet eller den unge kan tilbageholdes i op til 14 dage i starten af anbringelsen, hvis kriterierne herfor er opfyldt.

I forbindelse med afgørelsen skal barnets eller den unges synspunkter inddrages og tillægges passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed, jf. servicelovens § 46, stk. 3.

Tilbageholdelsen kan ske akut og foretages af de ansatte på anbringelsessteder ved at anvende fysisk magt i form af at fastholde barnet eller den unge for at forhindre barnet eller den unge i at forlade anbringelsesstedet.

Fysisk magt må ikke anvendes, hvis risikoen for at barnet eller den unge forlader anbringelsesstedet kan afværges på andre måder, som er mindre indgribende. Tilbageholdelsen skal således afpasses efter forholdene i den enkelte situation, den må ikke gå ud over det strengt nødvendige, og den skal stå i et rimeligt forhold til det, der søges opnået med tilbageholdelsen.

Tilbageholdelsen i starten af anbringelsen er ikke afhængig af, at barnet eller den unge fysisk opholder sig på anbringelsesstedet, men kan også fuldbyrdes, hvis barnet eller den unge, f.eks. som led i anbringelsen, opholder sig i et sommerhus sammen med ansatte fra anbringelsesstedet.

Nødværge, nødret og negotiorum gestio (uanmodet hjælp)

42. Straffeloven indeholder bestemmelser, der som udgangspunkt forbyder personer, herunder det offentlige plejepersonale, at foretage bestemte handlinger over for andre personer, herunder de personer, der er omfattet af personkredsen i servicelovens § 123. Et eksempel er straffelovens § 244, hvorefter den, der udøver vold eller på anden måde angriber en andens legeme, straffes med bøde eller fængsel i indtil 3 år. Alene hvis betingelserne for nødværge, nødret eller nødhjælp er opfyldt, vil sådanne indgreb kunne blive retmæssige.

Nødværge og nødret kan kun anvendes i forbindelse med handlinger af forsvarsmæssig karakter og kan ikke anvendes til at foretage aktive handlinger, der ikke er strengt nødvendige for at værne om personer eller goder.

For både nødværge, nødret og negotiorum gestio (uanmodet hjælp) er det vigtigt at bemærke, at der er tale om ekstraordinær hjemmel til brug i ekstraordinære situationer. Bestemmelserne kan derfor ikke anvendes som hjemmelsgrundlag til at foretage jævnlige forekommende tvangsmæssige indgreb.

Det er i første omgang anbringelsesstedet, der må vurdere om en given magtanvendelse kan falde ind under reglerne om nødværge, nødret og negotiorum gestio. Derefter er det tilsynet, som varetages af det enkelte anbringelsessteds driftsansvarlige, dvs. enten kommunen eller regionen, der i næste omgang vurderer, om magtanvendelsen falder ind under reglerne om nødværge og nødret, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 42 eller negotiorum gestio. Klages der over indgrebet, er det i sidste ende domstolene, der tager stilling til, om anvendelsen af magt falder ind under nødværge- og nødretsbestemmelserne eller negotiorum gestio.

Nødværge

Straffelovens § 13.

Handlinger foretagne i nødværge er straffri, for så vidt de har været nødvendige for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb og ikke åbenbart går ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvareligt.

Stk. 2...

43. Handlinger, der har været nødvendige for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb, kan efter straffelovens § 13, stk. 1, være straffri. Det forudsætter dog, at afværgehandlingen ikke åbenbart går ud over, hvad der er forsvareligt under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning.

Bestemmelsen beskriver forudsætningerne for straffrit at afværge et angreb på et retsgode, men siger intet om, hvad angrebet skal være rettet mod. Det vil typisk dreje sig om fysiske angreb på f.eks. liv, legeme, personlig frihed og formuegenstande, f.eks. angreb i form af vold, brandstiftelse og tingsbeskadigelse.

Bestemmelsen finder også anvendelse, når angriberen er psykisk utilregnelig, selvom angriberen i sådanne tilfælde vil være strafuegnet. I disse situationer er der dog en videre pligt end normalt til at vælge flugt eller opgive det angrebne gode, hvis dette i situationen er muligt.

Der er indbygget et krav om forholdsmæssighed (proportionalitet) mellem angrebet og den handling, der imødegår angrebet, således at ikke ethvert angreb kan gøre enhver handling straffri. Afværgehandlingen må ikke gå åbenbart ud over, hvad der er forsvarligt. Der kan med andre ord ikke angives nøjagtige grænser for, hvilke handlinger der er straffrie, men straffrihed forudsætter, at handlingen aktuelt sker for at afværge et angreb. Afværgehandlingen skal rettes mod angriberen selv, aldrig mod en tredje person.

Grænsen for, hvilke handlinger af *forebyggende* karakter, der kan foretages med hjemmel i nødværgebestemmelsen, må findes ud fra en bedømmelse af, hvornår den truende handling er konkretiseret i en grad, der gør, at den kan betegnes som *påbegyndt* eller *overhængende*. Hvis angrebet endnu ikke er påbegyndt, skal det være så umiddelbart truende, at der er grund til at afværge det. Er der tid til at vente eller trække sig tilbage, f.eks. fordi der endnu kun er tale om en verbal trussel, vil dette som regel være ensbetydende med, at modhandlingen endnu ikke er nødvendig. Den truende må da gribe til de lovlige afværgemidler, som tiden tillader. Afværgehandlingen skal være *nødvendig*, hvilket vil sige, at der ikke er tale om nødværge, hvis en mindre indgribende foranstaltning kunne have opfyldt formålet. Nødværge kan derfor ikke anvendes i rent præventivt øjemed, dvs. inden handlingen er påbegyndt eller er lige ved at blive udført.

Nødret

Straffelovens § 14

En handling, der ellers ville være strafbar, straffes ikke, når den var nødvendig til afværgelse af truende skade på person eller gods, og lovovertrædelsen måtte anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.

44. Straffelovens § 14 om nødret er i praksis kun aktuel, når nødværge ikke finder anvendelse.

En ellers strafbar handling kan være straffri, når den er nødvendig for at afværge truende skade på person eller gods, og lovovertrædelsen må anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.

Bestemmelsen finder anvendelse ved legemsskade eller skade på fysiske genstande. Årsagen til den truende skade kan f.eks. være akut sygdom, tekniske svigt i installationer og maskiner eller naturbegivenheder såsom tordenvejr, oversvømmelse og selvantændelse.

Det er et krav, at der er en væsentlig forskel mellem den truende skade, der afværges, og den (ellers strafbare) handling, der afværger faren. F.eks. vil forsætlig legemsbeskadigelse og andre i sig selv grove handlinger kun være straffri midler til at afværge en truende større skade.

I modsætning til nødværgesituationerne kan handlinger i nødretssituationer rettes mod andet end en, der angriber.

Negotiorum gestio (uanmodet hjælp)

45. *Negotiorum gestio*, også kaldet uanmodet hjælp, kan anvendes efter lignende synspunkter, som ved nødværge eller nødret, dog med mindre strenge vilkår.

Der kan ikke stilles helt de samme krav med hensyn til farens nærhed og alvor, den truende interesses art og afværgeshandlingens relative uskadethed, som den, der stilles med henblik på berettigelsen af nødretlige indgreb.

Det retlige princip om uanmodet varetagelse af en andens interesse i den samme persons nødsituationer kan ligesom princippet om nødværge og nødret fungere som en ekstraordinær hjemmel til brug for ekstraordinære situationer.

I civilretten anvendes udtrykket ”negotiorum gestio” (uanmodet forretningsførelse), som betegnelse for tilfælde, hvor en person uden aftale retsmæssigt kan gribe ind i en andens retssfære med handlinger, der er i den andens interesse. Det kan være tilfælde, hvor handlingen foretages til varetagelse af interessebærerens tarv i en situation, hvor han selv er forhindret i at varetage interesser, der er udsat for at lide tab. I strafferetten antages tilsvarende at en ellers strafbar handling kan blive straffri, når den er foretaget i den persons interesse, som berøres af den. Eksempler herpå er, at nogen i en andens fravær åbner et brev, lukker sig ind i hans lejlighed eller bruger hans bil, for hurtigt at kunne varetage hans interesser.

Man kan tale om særtilfælde af hypotetisk samtykke, da den der handler, kan nære en forventning om, at hans handling ville være blevet billigt, hvis der havde været mulighed for at spørge.

I situationer, hvor negotiorum gestio kan anvendes, skal indgrebet være nødvendigt for at varetage en persons interesser, og personen skal ikke selv være i stand hertil. Der skal være tale om en rimelig foranstaltning, der ikke må gå videre, end situationen tilsiger. Der skal således foretages en afvejning af, om indgrebet står i rimeligt forhold til det gode, indgrebet tilsigter at beskytte, men da der ikke er nogen interessekonflikt, kan indgrebet være retsmæssigt, selv om værdiforskellen er mindre, end der kræves i den almindelige nødsituation. Afgørende er, om handlingen efter et samlet skøn over formålet, forholdet mellem de to personer og det i øvrigt foreliggende, må anses for en rimelig og forsvarlig disposition i den andens interesse.

Afgrænsningen af straffri negotiorum gestio beror på en objektiv dom over forholdene, og det udelukker ikke straffrihed at den, hvis interesse skulle varetages, føler sig krænket af en uanmodet indgriben. Har en person på forhånd frabedt sig andres indblanding, skal dette respekteres.

Kapitel 6

Typer af anbringelsessteder

I kapitel 6 beskrives de forskellige typer af anbringelsessteder, som er omfattet af reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen, herunder formålet med de forskellige typer af anbringelsessteder.

Aflastningstilbud

Serviceovens § 55

Under et døgnophold efter § 52, stk. 3. nr. 4, 5 og 7 og efter § 76, stk. 3, nr. 1 og 3, modtager barnet, den unge eller de vordende forældre omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling. Ved særlige behov kan der endvidere foretages undersøgelser og observation samt ydes terapi eller anden behandling.

Stk. 2 Et aflastningsophold, som ydes under et døgnophold, indgår som en ydelse efter stk. 1.

Stk. 3. ...

46. Børn og unge kan, jf. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5, og § 84, som led i en aflastningsordning, jf. servicelovens § 55, stk. 2, få ophold i en netværksplejefamilie, en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution, jf. servicelovens §§ 66 og 67. Børn og unge, der er i aflastning på et godkendt opholdssted eller en døgninstitution, jf. servicelovens § 66, nr. 5 og 6, er omfattet af reglerne om magtanvendelse, idet reglerne om magtanvendelse er knyttet til anbringelsesstedet (typen af anbringelsessted) og ikke årsagen til, at barnet eller den unge opholder sig på anbringelsesstedet.

Opholdssteder for børn og unge

Servicelovens § 66.

Anbringelsessteder for børn og unge kan være

- 1) plejefamilier, jf. § 142, stk. 1,
- 2) kommunale plejefamilier, jf. § 142, stk. 1,
- 3) netværksplejefamilier, jf. § 142, stk. 2,
- 4) egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder,
jf. § 142, stk. 6,
- 5) opholdssteder for børn og unge, jf. § 142, stk. 7, eller
- 6) døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner, jf. § 67.

47. Opholdssteder efter servicelovens § 66, nr. 5, og § 142, stk. 7, udgør botilbud for børn og unge, som har ophold uden for hjemmet. Et opholdssted yder et samlet tilbud, der typisk omfatter socialpædagogisk behandling og bolig.

Et opholdssted skal være godkendt af den stedlige kommunalbestyrelse, jf. servicelovens § 142, stk. 7.

I opholdssteder for børn og unge, oprettet efter servicelovens § 66, nr. 5, vil der kunne ske fysisk magtanvendelse efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2, jf. vejledningens punkt 23, uanset om målgruppen for opholdsstedet er børn og unge, der har sociale problemer, eller er børn og unge med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne. Den stedlige kommunalbestyrelse fører via indberetninger om magtanvendelse tilsyn med, at reglerne om magtanvendelse overholdes.

På opholdssteder må børn og unge ikke låses inde på deres værelse eller på opholdsstedet. Opholdssteder kan ikke, som døgninstitutioner, aflåse afdelingen hverken om natten eller undtagelsesvist i kortere perioder om dagen, jf. vejledningens punkt 25.

Børn og unge må således ikke låses inde på opholdsstedet, men det udelukker ikke, at opholdsstedet kan låses af, således at uvedkommende ikke kan komme ind. De låste døre skal kunne låses op indefra.

Børn og unge-udvalget kan for børn og unge på opholdssteder træffe afgørelse uden retskendelse om, at føre kontrol med barnets og den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med visse personer i en bestemt periode, jf. servicelovens § 123, stk. 2, magtanvendelsesbekendtgørelsens § 18 og vejledningens punkt 27-29.

Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om, at børn og unge kan tilbageholdes i op til 14 dage i starten af anbringelsen, jf. servicelovens § 123 c, stk. 1, magtanvendelsesbekendtgørelsens § 11, stk. 1, og vejledningens punkt 41.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om, i hvor mange dage barnet eller den unge kan tilbageholdes, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsen § 11, stk. 2, og vejledningens punkt 41.

Endvidere kan opholdsstedets leder, eller den, der bemyndiges dertil, træffe bestemmelse om, at der på opholdsstedet foretages undersøgelser af person og opholdsrum, jf. servicelovens § 123 a, stk. 2-6, magtanvendelsesbekendtgørelsens §§ 12-17 og vejledningens punkt 32-35.

Det bemærkes, at reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen ikke er knyttet til det fysiske anbringelsessted (matriklen), men til anbringelsesstedet som organisation/pædagogisk enhed.

Reglerne er altså også gældende, når børnene og de unge opholder sig i en særforanstaltning/et enkeltmandsprojekt eller i et sommerhus med pædagoger fra opholdsstedet. Ligeledes gælder reglerne, når børn og unge er på ture udenfor opholdsstedet med opholdsstedets personale.

Eventuelle interne skoler på opholdssteder er omfattet af reglerne om magtanvendelse i folkeskolen, jf. bekendtgørelse nr. 320 af 26. marts 2010 om foranstaltninger til fremme af god orden i folkeskolen.

Opholdssteder for børn og unge kan ikke godkendes som delvis lukkede og sikrede anbringelsessteder. Det er alene døgninstitutioner efter § 67, stk. 1, i serviceloven, der kan etableres og godkendes som delvis lukkede og sikrede døgninstitutioner.

Plejefamilier, der er ansat i et egentligt ansættelsesforhold på et opholdssted eller i en døgninstitution, og hvor anbringelsesstedet har et personaleansvar i forhold til en eller begge plejeforældre, er omfattet af magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2, stk. 4. Det vil sige, at de sidestilles med plejefamilier efter servicelovens § 66, nr. 1 og § 142, stk. 1.

Døgninstitutioner for børn og unge

Serviceovens § 66.

Anbringelsessteder for børn og unge kan være

- 1) plejefamilier, jf. § 142, stk. 1,
- 2) kommunale plejefamilier, jf. § 142, stk. 1,
- 3) netværksplejefamilier, jf. § 142, stk. 2,
- 4) egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder,
jf. § 142, stk. 6,
- 5) opholdssteder for børn og unge, jf. § 142, stk. 7, eller
- 6) døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner, jf. § 67.

48. Magtanvendelsesbekendtgørelsen gælder for alle døgninstitutioner, efter servicelovens § 66, nr. 6, jf. § 67, uanset om målgruppen for institutionen er børn og unge, der har sociale problemer og/eller børn og unge med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne.

På døgninstitutioner for børn og unge i ikke sikrede afdelinger vil der kunne ske fysisk magtanvendelse efter § 2 i magtanvendelsesbekendtgørelsen, jf. vejledningens punkt 24.

Der vil i ikke sikrede afdelinger i døgninstitutioner for børn og unge endvidere kunne ske aflåsning af afdelingen om natten og undtagelsesvist i kortere perioder om dagen, jf. vejledningens punkt 26.

Børn og unge-udvalget kan for børn og unge på ikke sikrede døgninstitutioner træffe afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med visse personer i en bestemt periode, jf. servicelovens § 123, stk. 2, magtanvendelsesbekendtgørelsens § 18 og vejledningens punkt 27-29.

Institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, kan træffe bestemmelse om at foretage undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum, jf. servicelovens § 123 a, stk. 2-6, magtanvendelsesbekendtgørelsens §§ 12-17 og vejledningens punkt 33-37.

Det bemærkes, at magtanvendelsesbekendtgørelsens regler ikke er knyttet til den fysiske institution (matriklen), men til institutionen som organisation/pædagogisk enhed.

Reglerne er altså også gældende, når børnene og de unge opholder sig i en særforanstaltning/et enkeltmandsprojekt eller i et sommerhus med pædagoger fra institutionen. Ligeledes gælder reglerne, når børn og unge er på ture udenfor institutionen med institutionens personale.

Delvis lukkede døgninstitutioner

Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 5

Stk. 2. En døgninstitution efter stk. 1, jf. lovens § 66, nr. 6, skal være godkendt som delvist lukket døgninstitution af kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen.

49. En delvist lukket døgninstitution for børn og unge efter servicelovens § 123 b og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 5 -10, er en døgninstitution, hvor det er muligt i perioder at aflåse yderdøre og vinduer. Delvist lukkede døgninstitutioner er målrettet børn og unge med en negativ og udadreagerende adfærd, misbrugsproblemer eller kriminel adfærd med behov for længerevarende behandlingsforløb. Formålet er, at indsatsen på delvist lukkede døgninstitutioner kan tilrettelægges mindre indgribende, end det er tilfældet på en sikret afdeling, idet tilbageholdelse og fastholdelse kan begrænses til de perioder, hvor barnet eller den unge har behov for en insisterende indsats for at kunne fastholdes i den socialpædagogiske behandling.

En delvist lukket døgninstitution skal godkendes som delvist lukket døgninstitution af kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 5, stk. 2.

Der skal i den forbindelse lægges vægt på, at de fysiske rammer er i orden, når børn og unge tilbageholdes, samt at institutionen lever op til målsætningerne med denne institutionstype. Det er således en betingelse for at kunne blive godkendt, at institutionen tilbyder en intens og struktureret behandlingsindsats.

Kommunen skal endvidere sikre sig, at det kun er børn og unge, hvor der er truffet afgørelse om tilbageholdelse i perioder på op til 5 dage ad gangen, som tilbageholdes. Dvs. at institutionen skal være indrettet således, at børn og unge, som ikke skal tilbageholdes, kan færdes frit ud og ind af institutionen.

Delvist lukkede institutioner beregnet til døgnophold for børn og unge i alderen 12 år til og med 17 år må alene anvendes, når det er afgørende for den socialpædagogiske behandling at kunne aflåse yderdøre og vinduer i perioder, eller at barnet eller den unge kan fastholdes fysisk, og der er risiko for, at barnet eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af:

- 1) kriminel adfærd hos barnet eller den unge,
- 2) misbrugsproblemer hos barnet eller den unge, eller
- 3) andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge.

Dørene til børn og unges værelser må ikke aflåses.

Delvist lukkede døgninstitutioner er omfattet af allerede gældende regler for døgninstitutioner efter servicelovens § 66, nr. 6, jf. § 67 mht. afgørelse om anbringelser, kommunens tilsynsforpligtelse (vejledningens punkt 91-92), magtanvendelse, klageregler (vejledningens punkt 84-86) m.v.

Delvist lukkede døgninstitutioner skal tilbyde en intens og struktureret socialpædagogisk behandling. Under opholdet skal der arbejdes målrettet med barnets eller den unges udvikling. Dette kan f.eks. gøres ved anvendelse af afprøvede behandlingsprogrammer målrettet den unges problemer, herunder misbrugsbehandling, vredeshåndtering, psykologhjælp eller socialpædagogisk behandling. Den unge skal sikres skolegang under opholdet, og der skal være fokus på beskæftigelse i de tilfælde, hvor det er relevant.

Sikrede døgninstitutioner

Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 19.

Ved en sikret døgninstitution for børn og unge, jf. lovens § 67, stk. 3, forstås en døgninstitution, der omfatter mindst én sikret afdeling og eventuelt én eller flere ikke sikrede afdelinger.

Stk. 2. Ved en sikret afdeling forstås en afdeling på en sikret døgninstitution, hvor det er tilladt at have yderdøre og vinduer konstant aflåst. En afdeling, der er aflåst hele eller næsten hele døgnet, skal være godkendt som en sikret afdeling af kommunalbestyrelsen eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution. Der kan endvidere gives en særlig godkendelse til at anvende en del af en sikret afdeling til særlige formål, hvis der er etableret en fysisk adskillelse fra de øvrige dele af den sikrede afdeling.

Stk. 3 ...

50. En sikret døgninstitution for børn og unge efter servicelovens § 66, nr. 6, jf. § 67 og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 19, stk. 2, er en døgninstitution, der omfatter mindst én sikret afdeling og eventuelt en eller flere ikke sikrede afdelinger. På en sikret afdeling er det tilladt at have yderdøre og vinduer konstant aflåst.

Sikrede institutioner kan endvidere have en eller flere særligt sikrede afdelinger, som modtager børn og unge i de tilfælde, hvor anbringelse i almindelig sikret afdeling ikke er eller vil være tilstrækkelig, jf. vejledningens punkt 51 og 68.

Det er kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution, der godkender afdelingen som sikret afdeling.

Der kan endvidere gives en særlig godkendelse til at anvende en del af en sikret afdeling til særlige formål, hvis der etableres en fysisk adskillelse fra de øvrige dele af den sikrede afdeling, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 19, stk. 2. Det kan f.eks. være, at en del af den sikrede afdeling anvendes som særligt sikret afdeling eller til udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark.

I sikrede og særligt sikrede afdelinger gælder det, som for delvis lukkede afdelinger, åbne døgninstitutioner og opholdssteder, at magtanvendelse kun må anvendes, hvis der er hjemmel til det, jf. § 1, stk. 1, i magtanvendelsesbekendtgørelsen. Magtanvendelse på sikrede og særligt sikrede afdelinger efter § 2 i bekendtgørelsen må kun anvendes, hvor det er absolut påkrævet. Udøvelse af fysisk magt over for et barn eller ung i sikret og særligt sikret afdeling skal afpasses efter forholdene i den enkelte situation og må ikke gå ud over det strengt nødvendige.

Børn og unge-udvalget kan for børn og unge på sikrede og særligt sikrede afdelinger træffe afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med visse personer i en bestemt periode, jf. servicelovens § 123, stk. 2, og vejledningens punkt 27-30.

Over for unge, der efter retsplejelovens regler, er anbragt på sikrede afdelinger i stedet for varetægtsfængsling, kan politiet, af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed, modsætte sig, at en ung, modtager

besøg eller kan kræve, at besøg finder sted under kontrol, jf. retsplejelovens § 771 stk. 1, og vejledningens punkt 30.

Politiet kan tillige forlange at gennemse og standse breve inden modtagelsen eller afsendelsen. Politiet skal snarest muligt udlevere eller sende breve, med mindre indholdet vil kunne være til skade for efterforskningen eller opretholdelse af orden og sikkerhed på den sikrede afdeling, jf. retsplejelovens § 772, stk. 1, og vejledningens punkt 30.

Politiet kan endvidere af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætte sig, at en ung i varetægtsurrogat fører telefonsamtaler eller anden kommunikation eller betinge at telefonsamtaler og anden kommunikation af, at samtalen overhøres, jf. også vejledningens punkt 30.

På sikrede afdelinger kan barnet eller den unges opholdsrum undersøges i forbindelse med anbringelsen. Undersøgelse kan ligeledes foretages ved besøg og før og efter fravær fra afdelingen. Herudover kan institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, træffe bestemmelse om at foretage undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, hvor besiddelsen medfører, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes eller sikkerhedshensyn ikke kan iagttages jf. servicelovens § 123 a, stk. 2. Se desuden vejledningens punkt 33.

Lederen eller dennes stedfortræder kan beslutte at anbringe et barn eller en ung i et særligt isolationsrum i op til 2 timer, jf. vejledningens punkt 37.

Legemlig afstraffelse og fiksering samt ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling af et barn eller ung er ikke tilladt. Se desuden vejledningens punkt 17 for nærmere definitioner af 'ydmygende', 'hånende' og 'nedværdigende' behandling.

Særligt sikrede afdelinger i sikrede døgninstitutioner

Magtanvendelsesbekendtgørelsen § 40.

En særligt sikret afdeling kan anvendes for unge når:

- 1) der foreligger et grundlag for anbringelse i en sikret afdeling efter § 29,
- 2) anbringelse i en sikret afdeling ikke er eller vil være tilstrækkelig, idet den unge ved en forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd har gjort ophold eller fortsat ophold i en sikret afdeling uforsvarligt, og
- 3) der i forhold til unge med psykisk afvigende adfærd, foreligger en skriftlig, lægefaglig vurdering af, at den unge udviser aktuelle symptomer på en diagnose.

51. Særligt sikrede afdelinger er målrettet børn og unge, som ved en forudgående voldelig eller psykisk afvigende adfærd, har gjort ophold eller fortsat ophold i sikret afdeling uforsvarlig, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 40.

En særligt sikret afdeling adskiller sig i forhold til almindelige sikrede afdelinger bl.a. ved at have en bedre personalemæssig normering, som betyder, at afdelingen kan modtage børn eller unge, der har mere massive problemer end de børn og unge, der placeres på almindelige sikrede afdelinger.

Særligt sikrede afdelinger skal være fysisk adskilt fra almindelige sikrede afdelinger. Den fysiske adskillelse mellem sikrede og særligt sikrede afdelinger er ikke til hinder for, at de anbragte børn og unge i sikrede og særligt sikrede afdelinger kan deltage i undervisning i hold på tværs af afdelingerne, så længe ordensbestemmelser overholdes og sikkerhedshensyn iagttages.

I forbindelse med tværgående aktiviteter skal der tages højde for sikkerheden. Dette betyder, at børn og unge i varetægtssurrogat i samme sag, i nogle tilfælde ikke kan undervises sammen. Ligeledes skal der tages hensyn til børn og unge, som ikke magter at deltage i f.eks. holdundervisning.

Der gælder de samme magtanvendelsesregler for de særligt sikrede afdelinger, som for de sikrede afdelinger, bortset fra varigheden af isolation, idet det gælder, at isolation i sikrede institutioner maksimalt må vare 2 timer, mens den på særligt sikrede afdelinger maksimalt må vare 4 timer, jf. vejledningens punkt 38.

Overførsel af børn og unge fra døgninstitutioner til sikrede afdelinger

Magtanvendelsesbekendtgørelsen § 30.

En sikret afdeling kan anvendes for unge når:

- 1) dette er absolut påkrævet for at afværge, at den unge skader sig selv eller andre, og faren herfor ikke på forsvarlig måde har kunnet afværges ved andre mere lempelige forholdsregler,
- 2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling,
- 3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode, jf. nr. 2, fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et længerevarende behandlingsforløb på en sikret afdeling,
- 4) opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. retsplejelovens § 765,
- 5) opholdet er led i afsoning, jf. § 78, stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf m.v., og betingelserne i nr. 1, 2 eller 3 samtidig er opfyldt,
- 6) opholdet er led i en idømt foranstaltning, jf. straffelovens § 74 a, eller
- 7) der er tale om udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark, jf. §§ 35-37.

Stk. 2....

Stk. 3. Hvis betingelserne i stk. 1, nr. 1, er opfyldt for en

ung, der er fyldt 15 år, og som er anbragt i en døgninstitution, hvortil der er knyttet en sikret afdeling, kan lederen af døgninstitutionen eller dennes stedfortræder, uanset hvilket anbringelsesgrundlag der ligger til grund for anbringelsen uden for hjemmet, træffe midlertidig beslutning om overførsel til den sikrede afdeling. Overførslen hertil kan iværksættes umiddelbart. Beslutningen herom skal straks forelægges kommunalbestyrelsen i opholdskommunen til afgørelse, jf. stk. 2, 4 og 7.

Stk. 4...

52. På døgninstitutioner, hvortil der er knyttet en sikret afdeling, kan lederen af døgninstitutionen eller dennes stedfortræder, træffe midlertidig afgørelse om overførsel til sikret afdeling, for unge over 15 år, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1 og 3, hvis betingelserne i magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, (farlighedskriteriet) er opfyldt. Afgørelsen kan træffes uanset hvilket anbringelsesgrundlag, der ligger til grund for anbringelsen uden for hjemmet. Det vil sige uanset, om barnet eller den unge har ophold på baggrund af sociale årsager eller som led i varetægtssurrogat eller afsoning af en dom.

Overførslen kan iværksættes umiddelbart.

Beslutningen skal straks forelægges kommunalbestyrelsen i opholdskommunen til afgørelse, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 3.

For unge idømt en ungdomssanktion kan kommunalbestyrelsen efter bemyndigelse i dommen træffe beslutning om, at den unge skal tilbageføres til eller forblive på en sikret afdeling, også selv om dette indebærer, at den unge kommer til at tilbringe mere tid i den sikrede afdeling end oprindeligt forudsat i dommen. Unge i ungdomssanktionen må dog maksimalt som led i sanktionen være anbragt på døgninstitution, herunder sikret afdeling eller opholdssted i 18 måneder, heraf højst 12 måneder i sikret regi, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 32, stk. 5, og vejledningens punkt 63.

Kapitel 7

Anbringelse og ophold på en delvis lukket døgninstitution, sikret afdeling og særligt sikret afdeling

Anbringelsesgrundlag på en delvis lukket døgninstitution

53. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om at placere et barn eller en ung på en delvis lukket døgninstitution, jf. servicelovens § 123 b, når der foreligger en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, jf. stk. 1, eller § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 58.

En indstilling om anbringelse på en delvis lukket døgninstitution kan behandles samtidig med en indstilling om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 58, eller samtidig med andre spørgsmål, der hører under børn og unge-udvalgets kompetence. Der skal træffes en separat afgørelse for hver indstilling. Det er således ikke nødvendigt med et nyt møde i børn og unge-udvalget, fordi der foreligger flere indstillinger om barnet eller den unge.

Afgørelsen om anbringelse på en delvis lukket døgninstitution kan træffes, når det er afgørende for den socialpædagogiske behandling at kunne aflåse yderdøre og vinduer i perioder, eller at barnet eller den unge kan fastholdes fysisk, og hvor der samtidig er risiko for, at barnet eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af:

- 1) kriminel adfærd hos barnet eller den unge,
- 2) misbrugsproblemer hos barnet eller den unge, eller
- 3) andre adfærds- eller tilpasningsproblemer.

Det er ikke et krav, at kommunalbestyrelsen tidligere har forsøgt anbringelse af barnet eller den unge på et åbent anbringelsessted.

I forbindelse med børn og unge-udvalgets afgørelse skal barnets eller den unges synspunkter inddrages og tillægges passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed, jf. servicelovens § 46, stk. 3.

Børn og unge kan ikke anbringes på delvis lukkede døgninstitutioner, uden at børn og unge-udvalget har truffet afgørelse herom. Dette gælder også i de tilfælde, hvor forældremyndighedsindehaveren eller den unge, der er fyldt 15 år, er enig i anbringelse på delvis lukket afdeling.

Det er kommunalbestyrelsen, der med udgangspunkt i barnets eller den unges handleplan, træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår ved den konkrete anbringelse, herunder perioden for tilbageholdelse i form af aflåsning af yderdøre og vinduer, samt i hvilke situationer barnet eller den unge kan fastholdes.

Tilbageholdelsen skal begrænses til det strengt nødvendige og i øvrigt stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået hermed.

Varighed af ophold på delvis lukket institution

54. På delvis lukkede institutioner er der ikke tidsmæssige begrænsninger for, hvor længe barnet eller den unge kan have ophold, bortset fra aldersbegrænsningen på 12-17 år. Det skal ses på baggrund af de delvis lukkede institutioners formål om at kunne bevare kontinuiteten i barnet eller den unges behandlingsforløb. Der er dog fastsat grænser for, hvor længe barnet eller den unge kan tilbageholdes ved at yderdøre og vinduer aflåses, jf. vejledningens punkt 39.

Anbringelsesgrundlag m.v. på en sikret afdeling

Magtanvendelsesbekendtgørelsen § 30.

En sikret afdeling kan anvendes for unge når:

1) dette er absolut påkrævet for at afværge, at den unge skader sig selv eller andre, og faren herfor ikke på forsvarlig måde har kunnet afværges ved andre mere lempelige forholdsregler,

2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling,

3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode,

jf. nr. 2, fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et længerevarende behandlingsforløb på en sikret afdeling,

4) opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. retsplejelovens § 765,

5) opholdet er led i afsoning, jf. § 78, stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf m.v., og betingelserne i nr. 1, 2 eller 3 samtidig er opfyldt,

6) opholdet er led i en idømt foranstaltning, jf. straffelovens § 74 a, eller

7) der er tale om udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark, jf. §§ 35-37.

Stk. 2....

55. Børn og unge kan anbringes på sikrede afdelinger som følge af sociale årsager eller via retssystemet som led i varetægtsurrogat, afsoning af dom eller en ungdomssanktion. Herudover kan børn og unge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark anbringes på sikrede afdelinger, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 7.

Ophold i en sikret afdeling skal være påbegyndt før det fyldte 18. år.

Ophold i en sikret afdeling som led i ungdomssanktionen, jf. § 30, stk. 1, nr. 6, i magtanvendelsesbekendtgørelsen, kan dog påbegyndes efter det fyldte 18. år, hvis kriminaliteten er begået inden det fyldte 18. år.

Kommunalbestyrelsen i barnets eller den unges opholdskommune kan træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung, der er fyldt 12 år, i en sikret afdeling som led i en anbringelse af sociale årsager, jf. vejledningens punkt 56.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution.

Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen kan i ganske særlige tilfælde dispensere fra aldersgrænsen på 12 år. Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling af et barn under 12 år, skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 31, stk. 1.

Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen skal altid underrette forældremyndighedens indehaver om anbringelse i en sikret afdeling og så vidt muligt, inden anbringelsen forekommer.

Anbringelse på sikret afdeling på baggrund af sociale årsager

Magtanvendelsesbekendtgørelsen § 30

En sikret afdeling kan anvendes for unge når:

1) dette er absolut påkrævet for at afværge, at den unge skader sig selv eller andre, og faren herfor ikke på forsvarlig måde har kunnet afværges ved andre mere lempelige forholdsregler,

2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling,

3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode,

jf. nr. 2, fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et

længerevarende behandlingsforløb på en sikret afdeling,

4).....

56. Børn og unge kan, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr.1-3, når der er truffet afgørelse om anbringelse med samtykke efter § 52, stk. 3, nr. 7, jf. jf. stk. 1, eller uden samtykke efter § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 58 i serviceloven, anbringes på en sikret afdeling på baggrund af et af følgende tre kriterier:

- 1) det er absolut påkrævet for at afværge, at den unge skader sig selv eller andre, og faren herfor ikke på forsvarlig måde har kunnet afværges ved andre lempeligere forhold (farlighedskriteriet), eller
- 2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling (observation), eller
- 3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode, jf. nr. 2, fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et længerevarende behandlingsforløb på en sikret afdeling (længerevarende pædagogisk behandling).

At børn og unge kan anbringes på sikrede afdelinger af sociale årsager, når det er absolut påkrævet, betyder, at kommunalbestyrelsen ikke nødvendigvis skal have prøvet andre lempeligere foranstaltninger, der på forhånd må vurderes som utilstrækkelige. Det kan bl.a. dreje sig om meget udadreagerende unge, som er vanskelige at rumme på åbne anbringelsessteder.

Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om valg af konkret anbringelsessted, jf. servicelovens § 68 b, stk. 1, i overensstemmelse med handleplanen efter servicelovens § 140. Samtidig med valg af anbringelsessted skal der tages stilling til barnets eller den unges skolegang. Er der tale om en ændring af anbringelsessted, skal proceduren i servicelovens § 69, stk. 2-4, følges, hvilket blandt andet betyder, at forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, skal give samtykke til anbringelse på en sikret afdeling. Er anbringelsen sket uden samtykke efter § 58 eller § 68 a, og kan samtykke til ændret anbringelsessted ikke opnås, kan børn og unge-udvalget træffe fornyet afgørelse efter § 58 eller § 68 a, hvis betingelserne herfor er til stede. Forældremyndighedsmyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, kan dog meddele samtykke til, at der ikke kan træffes fornyet afgørelse efter § 58 eller § 68 a. Afgørelse om valg af anbringelsessted træffes herefter af kommunalbestyrelsen, jf. § 69, stk. 1, uanset om børn og unge-udvalget efterprøver anbringelsesgrundlaget.

Varighed af ophold ved anbringelse på baggrund af sociale årsager for unge under 15 år

Magtanvendelsesbekendtgørelsen § 32

Ophold i sikret afdeling må i de tilfælde, der er nævnt i § 30, stk. 1, nr. 1 og 2, højst vare 3 måneder. Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune kan dispensere fra 3 måneders grænsen for en ny periode på højst 3 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen på sikret afdeling i det enkelte tilfælde gør dette absolut påkrævet. For unge, der ikke er fyldt 15 år, kan der alene dispenseres for én ny periode på højst 3 måneder.

Stk. 2 ...

57. Som udgangspunkt må ophold på en sikret afdeling for unge under 15 år, der, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 1-3, har ophold på baggrund af farlighedskriteriet, observation eller længerevarende behandling, højst vare 3 måneder, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 32, stk. 1. For unge under 12 år gælder samme regler for varighed af opholdet som for 12-14-årige.

Kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune kan dispensere fra tidsgrænsen og forlænge opholdet, hvis betingelserne for opholdet i en sikret afdeling i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet. Samlet set kan unge under 15 år, der er anbragt efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 1-3, højst være på en sikret afdeling i 9 måneder, jf. § 32, stk. 6, i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Der kan som udgangspunkt højst dispenseres for én ny periode efter samme anbringelseskriterium. Denne periode kan højst være på 3 måneder.

Den samlede varighed på 9 måneder kan nås, hvis barnet eller den unge har været anbragt efter forskellige kriterier. Hvis den unge f.eks. har opholdt sig på en sikret eller særlig sikret afdeling i 6 måneder efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 1 (farlighedskriteriet) eller nr. 2 (observation), fordi der er givet dispensation en gang, kan opholdet forlænges med yderligere 3 måneder efter nr. 3 (behandling), da der formelt set er tale om et nyt anbringelseskriterium, jf. nedenstående eksempler:

Eksempler på anbringelse i 9 måneder for unge under 15 år.

Eksempel 1

En ung under 15 år er anbragt efter § 30, stk. 1, nr. 1 (farlighedskriteriet) i 3 måneder. Det viser sig, at det er absolut påkrævet, at den unge observeres efter § 30, stk. 1, nr. 2, i 3 måneder, hvorfor kommunalbestyrelsen i opholdskommunen dispenserer fra varighedsbegrænsningen på 3 måneder, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 32, stk. 1. Observationen fører frem til, at det er absolut påkrævet, at den unge skal i et længerevarende behandlingsforløb. Kommunalbestyrelsen træffer herefter afgørelse om ophold på en sikret afdeling efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 3, jf. § 32, stk. 2.

Eksempel 2

En ung under 15 år anbringes efter § 30, stk. 1, nr. 2, til pædagogisk observation i 3 måneder. Den pædagogiske observation fører frem til, at det er absolut påkrævet, at den unge skal i et længerevarende behandlingsforløb efter § 30, stk. 1, nr. 3 i 3 måneder. Der søges om dispensation til dette. Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune træffer afgørelse om at forlænge opholdet efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 3. Efter de 3 måneder i et behandlingsforløb viser det sig, at det er absolut påkrævet at forlænge behandlingsforløbet, og der søges om dispensation for yderligere 3 måneder, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 32 stk. 2.

I opholdstiden på den sikrede afdeling efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 32, stk. 3, medregnes ikke den tid over 24 timer i træk, hvor barnet eller den unge uden tilladelse har været fraværende fra afdelingen.

Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen træffer afgørelse om ophør af anbringelsen på sikret afdeling, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 32, stk. 7.

Varighed af ophold ved anbringelse på baggrund af sociale årsager for unge over 15 år

Magtanvendelsesbekendtgørelsen § 32

Ophold i sikret afdeling må i de tilfælde, der er nævnt i § 29, stk. 1, nr. 1 og 2, højst vare 3 måneder. Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune kan dispensere fra 3 måneders grænsen for en ny periode på højst 3 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen på sikret afdeling i det enkelte tilfælde gør dette absolut påkrævet. For unge, der ikke er fyldt 15 år, kan der alene dispenseres for én ny periode på højst 3 måneder.

Stk. 2. Ophold i sikret afdeling må i de tilfælde, der er nævnt i § 29, stk. 1, nr. 3, for unge, der er fyldt 15 år, højst vare 6 måneder og for unge, der ikke er fyldt 15 år, højst vare 3 måneder. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen kan dispensere fra tidsgrænserne, hvis betingelserne for anbringelsen i sikret afdeling i det enkelte tilfælde gør dette påkrævet. For unge, der er fyldt 15 år vil der kunne dispenseres fra 6 måneders grænsen for én ny periode på højst 6 måneder, mens der for unge, der ikke er fyldt 15 år alene kan dispenseres for én ny periode på højst 3 måneder.

Stk. 3

58. For unge, der er fyldt 15 år og anbragt på en sikret afdeling på baggrund af farlighedskriteriet, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1 nr. 1, må opholdet højst vare 3 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen gør det absolut påkrævet. Der kan dispenseres for en ny periode på 3 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen gør dette absolut påkrævet. Dispensationsmulighederne er ikke begrænset til én ny periode, dvs. at der kan dispenseres for flere nye perioder på 3 måneder, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 32, stk. 1 og 2.

For unge, der er fyldt 15 år og anbragt på en sikret afdeling på baggrund af pædagogisk observation, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1 nr. 2, må opholdet højst vare 3 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen gør det absolut påkrævet. Der kan dispenseres for en ny periode på 3 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen gør det absolut påkrævet. Dispensationsmulighederne er ikke begrænset til én ny periode.

For unge, der er fyldt 15 år og anbragt på en sikret afdeling på baggrund af længerevarende behandlingsforløb, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1 nr. 3, må opholdet højst vare 6 måneder, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 32, stk. 2. Der kan dispenseres for én ny periode på 6 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen gør det påkrævet, jf. § 32, stk. 2, i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Generelt gælder det, at den samlede varighed af ophold på en sikret afdeling efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 1-3, for unge, der er fyldt 15 år, højst må vare 14 måneder.

I opholdstiden på den sikrede afdeling efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 1-3, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 32, stk. 3, medregnes ikke den tid over 24 timer i træk, hvor den unge uden tilladelse har været fraværende fra afdelingen.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om ophør af opholdet på sikret afdeling, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 32, stk. 7.

Anbringelse på sikret afdeling i varetægtssurrogat

Retsplejeloven § 765.

Er betingelserne for anvendelse af varetægtsfængsling

til stede, men kan varetægtsfængslingens øjemed opnås ved mindre indgribende foranstaltninger, træffer retten, hvis sigtede samtykker heri, i stedet for varetægtsfængsling bestemmelse derom.

Stk. 2. Retten kan således bestemme, at sigtede skal

- 1) undergive sig et af retten fastsat tilsyn,
- 2) overholde særlige bestemmelser vedrørende opholdssted, arbejde, anvendelse af fritid og samkvem med bestemte personer,
- 3) tage ophold i egnet hjem eller institution,
- 4) undergive sig psykiatrisk behandling eller afvænningsbehandling for misbrug af alkohol, narkotika eller lignende, om fornødent på hospital eller særlig institution,
- 5) give møde hos politiet på nærmere angivne tidspunkter,
- 6) deponere pas eller andre legitimationspapirer hos politiet,
- 7) stille en af retten fastsat økonomisk sikkerhed for sin tilstedeværelse ved retsmøde og ved fuldbyrdelsen af en eventuel dom.

Stk. 3

59. Dommeren afgør, om en sigtet skal varetægtsfængsles efter § 762 i retsplejeloven. Når det drejer sig om unge under 18 år, skal de som udgangspunkt anbringes i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution, hvis den unge samtykker heri, jf. retsplejelovens § 765, medmindre der foreligger særlige grunde til at påstå almindelig varetægtsfængsling. Unge under 18 år, som har ophold på en sikret afdeling i varetægtssurrogat, er omfattet af reglerne om magtanvendelse, som de fremgår af §§ 123 og 123 a i serviceloven.

Varetægtssurrogat kan kun anvendes med samtykke fra sigtede. Selv om sigtede er under 18 år, må samtykke fra pågældende unge anses for tilstrækkeligt, jf. retsplejelovens § 765. Samtykke fra forældremyndighedens indehaver er således ikke nødvendigt.

Når dommeren har truffet afgørelse om, at den unge skal varetægtsfængsles i surrogat, er det kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune, der træffer afgørelse om, på hvilken institution/afdeling anbringelse på sikret afdeling skal finde sted, jf. § 30, stk. 4, i magtanvendelsesbekendtgørelsen i henhold til retsplejelovens § 765.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med pågældende døgninstitution, hvori den sikrede afdeling er beliggende.

I praksis foregår det ved, at politiet inden grundlovsforhøret vurderer, om et barn eller en ung skal anbringes på en sikret institution i varetægtssurrogat. I nogle tilfælde vil politiet rette henvendelse til kommunen, som derpå tager kontakt til den sikrede institution, hvor den unge ønskes placeret, mens politiet i andre tilfælde vil tage kontakt direkte til den sikrede institution. Er der ikke plads på denne institution, overtager den pågældende institution opgaven med at finde den bedst egnede alternative placering, jf. skrivelse nr. 11727 af 19. december 2000 om orientering om varetægtssurrogat i sikrede pladser til børn og unge.

Hvis retten beslutter, at den unge skal anbringes i varetægtssurrogat, anbringes den unge i varetægt i arresthus, indtil placering i sikret døgninstitution kan finde sted. Retten har tillige mulighed for at beslutte, at den unge skal varetægtsfængsles i en af Kriminalforsorgens institutioner.

Politiet sørger for, at den unge bliver transporteret til den sikrede institution.

Hvis den unge under opholdet på den sikrede institution skal afhøres, henter og bringer politiet den unge. Ligeledes er det politiet, der ledsager den unge i forbindelse med nødvendig udgang, f.eks. i forbindelse med mentalundersøgelse, lægebesøg og lign.

Varetægtsfængslede unge på 15 år skal så vidt muligt overføres til varetægtssurrogat på en sikret afdeling.

Anbringelse på sikret afdeling som led i afsoning af straf

Straffuldbyrdelsesloven § 78

Justitsministeren eller den, der bemyndiges dertil, kan bestemme, at den dømte midlertidigt eller for hele eller resten af straffetiden anbringes på hospital, i familiepleje, i egnet hjem eller institution, når

- 1) den dømte har behov for særlig behandling eller pleje, som i væsentlig grad kan tilgodeses i den pågældende institution m.v.,
 - 2) der på grund af den dømtes alder, helbredstilstand eller andre særlige omstændigheder er særlige grunde til ikke at anbringe eller beholde den dømte i fængsel eller arresthus og
 - 3) afgørende hensyn til retshåndhævelsen ikke taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus.
- Stk. 2....

60. En ung under 18 år, der skal afsone en ubetinget frihedsstraf, kan udstå straffen på en sikret afdeling. Det er en forudsætning, at reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 5, er opfyldt, og at kommunalbestyrelsen vurderer, at betingelserne i magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1 nr. 1, 2 eller 3, samtidig er opfyldt. Derudover er det en forudsætning, at Kriminalforsorgen meddeler tilladelse, jf. straffuldbyrdslovens § 78.

Når Kriminalforsorgen har tiltrådt kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling, skal kommunalbestyrelsens afgørelse meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution.

Varighed af ophold ved afsoning af dom på en sikret afdeling

61. For unge, der afsoner en dom, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 5, gælder de samme regler om tidsgrænser som for unge over 15 år, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 32, stk. 2 og 4, jf. vejledningens punkt 58. Dvs. at den samlede varighed ikke må overstige 14 måneder.

Anbringelse på sikret afdeling som led i en dom til ungdomssanktionen

Straffeloven § 74 a.

Hvis en person, der på gerningstiden ikke var fyldt 18 år, har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden

alvorlig kriminalitet, kan retten bestemme, at den pågældende skal undergive sig en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed, hvis det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser.

Stk. 2....

62. Når en ung er blevet idømt en ungdomssanktion, jf. § 74 a i straffeloven, er det de sociale myndigheder, der skal iværksætte fuldbyrdelsen af dommen. De sociale myndigheder skal i den forbindelse påse, at foranstaltningerne i henhold til dommen ophører senest to år efter endelig dom, samt at tidsgrænserne for den idømte ungdomssanktion overholdes.

Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune skal, hvis dommen indebærer et ophold i sikret afdeling efter § 74 a i straffeloven, træffe afgørelse om, på hvilken sikret institution/afdeling anbringelsen i 1. fase skal finde sted, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 6.

En ungdomssanktion består typisk af 3 faser, jf. vejledningens punkt 12.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse på en sikret afdeling skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med pågældende sikrede døgninstitution.

Formålet med fase 1 er at tilvejebringe grundlaget for det videre anbringelsesforløb. Har den unge under sagens behandling været anbragt i varetægtssurrogat på sikret afdeling, og er der gennemført pædagogisk observation, der viser, at den pågældende ikke har behov for at være i en sikret afdeling i 1. fase af ungdomssanktionen, er der ikke noget til hinder for, at det indstilles til retten, den unge anbringes direkte i fase 2 i et åbent anbringelsessted.

Er der behov for, at den unge overflyttes til en anden afdeling end den, hvor den unge indledte sanktionen, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse herom, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 32, stk. 7. Det kan eksempelvis være hensigtsmæssigt, at den unge kommer tættere på sin hjemegn. En anden årsag til overflytning kan være konflikter mellem den unge og personalet eller mellem den unge og de øvrige børn og unge på institutionen.

Kommunalbestyrelsen kan tillige beslutte, at den unge skal forblive i en sikret afdeling. I dommen kan den unge i henhold til straffelovens § 74 a, stk. 2, 1. pkt., pålægges at overholde kommunens nærmere bestemmelser om den socialpædagogiske behandling og at efterkomme pålæg om opholdssted, herunder fortsat anbringelse på sikret afdeling ud over, hvad der umiddelbart er fastsat i dommen. Dog skal anbringelsen stemme overens med de generelle længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt., jf. vejledningens punkt 63.

Endelig kan kommunen beslutte at tilbageføre en ung:

- fra et åbent anbringelsessted i fase 2 til en sikret afdeling,
- fra den ambulante fase 3 til et åbent anbringelsessted i fase 2 eller
- fra fase 3 til en sikret afdeling.

Tilbageførsel til sikret afdeling kan ske, hvis det viser sig, at den pågældende (endnu) ikke kan håndtere de friheder, der er forbundet med ophold i en almindelig (ikke sikret) døgninstitution. Tilbageførsel til sikret afdeling kan således ikke alene ske af pædagogiske grunde.

Forbliven i, overførsel til eller tilbageførsel til en sikret afdeling kan f.eks. ske, når der forekommer ny kriminalitet, i forbindelse med rømninger, eller når det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser, f.eks. i forbindelse med voldelig optræden.

Tilsvarende kan den unge tilbageføres til et anbringelsessted efter at være overgået til den ambulante fase, hvis det viser sig nødvendigt for at gennemføre den socialpædagogiske behandling.

Afgørelsen om overflytning, forbliven i eller tilbageførelse skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med den pågældende sikrede døgninstitution.

Kommunen har pligt til at oplyse den unge om, at den unge kan kræve afgørelser om overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge og afgørelser om overførsel fra ambulante behandling til anbringelse på en døgninstitution for børn og unge eller godkendt opholdssted indbragt for retten til prøvelse.

For yderligere information om ungdomssanktionen henvises til Håndbog om ungdomssanktionen, Socialstyrelsen, (2008), som findes på www.socialstyrelsen.dk.

Varighed af ophold for unge i ungdomssanktionen

63. For unge, der er idømt en ungdomssanktion efter straffelovens § 74 a, kræver ophold i sikret regi samt ophold i åben døgninstitution eller godkendt opholdssted ud over de konkrete tider, der er anført i dommen, at opholdskommunen træffer afgørelse om tilbageførsel eller fortsat anbringelse i enten sikret eller åbent regi. En sådan afgørelse kan træffes, når der i dommen er hjemmel hertil, og betingelserne for tilbageførsel eller fortsat anbringelse er til stede. Der kan endvidere henvises til Håndbog om ungdomssanktionen, Socialstyrelsen, (2008).

Det samlede ophold på en sikret afdeling for en ung, der er idømt ungdomssanktion, jf. straffelovens § 74 a, stk. 2, må højst vare 12 måneder. Opholdet på en sikret afdeling og opholdet på godkendt opholdssted eller institution, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 eller nr. 6, må sammenlagt højst vare 18 måneder, jf. § 74 a, stk. 2, i straffeloven.

Ved beregning af de nævnte længstetider på henholdsvis 12 og 18 måneder, skal der alene tages hensyn til den tid, hvor den unge som led i foranstaltningen (ungdomssanktionen) rent faktisk er anbragt og opholder sig på sikret afdeling, åben døgninstitution eller på et godkendt opholdssted.

Den tid, som den unge f.eks. er varetægtsfængslet, jf. straffelovens § 74 a, stk. 2, eller opholder sig på en institution forud for at fuldbyrdsen af ungdomssanktionen iværksættes, indgår ikke i længstetiderne. Tilsvarende gælder for perioder, hvor den unge er varetægtsfængslet eller afsoner en fængselsstraf i en anden sag i forbindelse med ny kriminalitet samt hvis den unge rømmer fra institutionen.

Ved ny kriminalitet kan retten forlænge foranstaltningen og dermed længstetiderne med indtil 6 måneder.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om ophør af anbringelsen på sikret afdeling inden for dommens rammer.

Ophold på sikret afdeling i Danmark for unge udlændinge under 15 år uden lovligt ophold

Udlændingeloven § 36.

Såfremt de i § 34 nævnte foranstaltninger ikke er tilstrækkelige til at sikre muligheden for afvisning, for udvisning efter § 25, nr. 2, §§ 25 a, 25 b og 25 c, for overførsel eller tilbageførsel eller for udsendelse af en udlænding, der efter reglerne i kapitlerne 1 og 3-5 a i øvrigt ikke har ret til at opholde sig her i landet, kan politiet bestemme, at den pågældende skal frihedsberøves. Politiet kan bestemme, at en udlænding skal frihedsberøves for at sikre muligheden for udvisning efter § 25, nr. 1. Har udlændingen fast bopæl her i landet, kan den pågældende alene frihedsberøves for at sikre muligheden for udvisning efter § 25. En udlænding, hvis ansøgning om opholdstilladelse efter § 7 forventes eller er udtaget til behandling efter den i § 53 b, stk. 1, nævnte procedure, kan efter en konkret, individuel vurdering frihedsberøves, såfremt det er påkrævet for at fastholde udlændingens tilstedeværelse under asylsagsbehandlingen, medmindre de i § 34 nævnte foranstaltninger er tilstrækkelige.

Stk. 2....

64. Unge udlændinge uden lovligt ophold under 15 år kan anbringes på sikret afdeling på baggrund af politiets afgørelse om frihedsberøvelse efter udlændingelovens § 36, jf. § 37, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 29, stk. 1, nr. 7, og §§ 34 -36.

Efter aftale mellem Social-og Integrationsministeriet og Region Hovedstaden placeres unge udlændinge under 15 år uden lovligt ophold så vidt muligt på den sikrede institution Sølager.

Aftalen medfører, at Region Hovedstaden og Sølager er forpligtede til at finde en plads så hurtigt som muligt, når behovet opstår. Hvis der ikke kan findes en plads på Sølager, skal regionen finde plads på en anden sikret institution, så vidt muligt i nærheden af København. Der kan dog være forhold, som gør, at der ikke altid kan findes en plads her og nu.

Varighed af ophold for unge udlændinge under 15 år

65. Som udgangspunkt må ophold for unge udlændinge under 15 år, der iværksættes efter politiets bestemmelse, højst vare 3 døgn, medmindre retten bestemmer noget andet. Det samlede ophold i sikret afdeling må højst vare 2 måneder, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 35.

Ophold i sikret afdeling for unge udlændinge mellem 15-18 år uden lovligt ophold i Danmark

66. Ved ophold på en sikret afdeling gælder de samme regler for unge udlændinge uden lovligt ophold, som for andre unge. Unge udlændinge mellem 15 og 18 år uden lovligt ophold, der varetægtsfængsles eller skal afsone dom i sikret afdeling, skal som andre unge placeres i sikrede afdelinger, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens kapitel 3, medmindre dommen siger andet. Se også vejledningens punkt 59-63.

Mulighed for at dispensere for aldersgrænsen

67. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen kan i ganske særlige tilfælde dispensere fra aldersgrænsen på 12 år, når det er påkrævet for at kunne skabe et grundlag for videre socialpædagogisk behandling, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 31.

Det kan f.eks. være i helt særlige tilfælde, hvor et barn på 11 år, gentagne gange har rømmet fra anbringelsessteder og gang på gang har udsat andre for fare. I sådanne særlige tilfælde, vil der kunne være behov for at fastholde barnet, for at kunne udarbejde en socialpædagogisk observation efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 2, med henblik på at kunne tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling.

Anbringelsesgrundlag m.v. på særligt sikret institution

68. En særligt sikret afdeling kan, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 40, anvendes for børn og unge, når:

- der foreligger et grundlag for anbringelse på sikret afdeling efter § 30,
- anbringelse i en sikret afdeling ikke er eller vil være tilstrækkelig, idet den unge ved en forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd har gjort ophold eller fortsat ophold på en sikret afdeling uforsvarligt, og
- der i forhold til unge med psykisk afvigende adfærd, foreligger en skriftlig, lægefaglig vurdering af, at den unge udviser aktuelle symptomer på en diagnose.

Børn og unge, som placeres på den særligt sikrede afdeling for børn og unge med psykiske lidelser, skal forud for placeringen både have psykiske lidelser, hvor der foreligger en skriftlig lægefaglig vurdering af, at den unge udviser aktuelle symptomer på en diagnose og ved psykisk afvigende adfærd have gjort ophold eller fortsat ophold på en sikret afdeling uforsvarligt, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 40, nr. 2 og 3.

Det er ifølge magtanvendelsesbekendtgørelsens § 41 kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune, der træffer afgørelse om anbringelse på en særligt sikret afdeling, når betingelserne herfor er opfyldt, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 40. Beslutningen skal tiltrædes af den kommunalbestyrelse eller meddeles det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution. I forbindelse med visitationen vurderes både diagnose og adfærd. På den særligt sikrede afdeling for børn og unge med psykiske lidelser er hovedkriteriet for optagelse, at barnet eller den unge – på baggrund af en aktuel lægefaglig vurdering - udviser aktuelle symptomer på en diagnose og udviser psykiske afvigende adfærd. Ligeledes skal der foreligge et sandsynliggjort grundlag for at antage, at anbringelse på en almindelig sikret afdeling ikke vil være tilstrækkeligt eller forsvarligt til, at den unges behandlings- og/eller beskyttelsesbehov kan tilgodeses.

Lederen af en døgninstitution tilknyttet en sikret afdeling eller dennes stedfortræder kan, uafhængig af om der på døgninstitutionen er en særligt sikret afdeling, træffe midlertidig beslutning om overførsel af en ung, der er fyldt 15 år, til en særligt sikret afdeling. Beslutningen herom skal straks forelægges kommunalbestyrelsen i opholdskommunen til afgørelse.

Overføres et barn eller en ung fra en sikret døgninstitution til en anden sikret døgninstitution i forbindelse med, at barnet eller den unge anbringes på en særligt sikret afdeling, sker der en ændring af barnets eller den unges anbringelsessted i henhold til servicelovens § 69, stk. 1, og barnet eller den unge skal derfor i henhold til samme lovs § 46, stk. 3, så vidt muligt høres og have mulighed for at udtale sig i overensstemmelse med barnets eller den unges alder og modenhed, inden der træffes afgørelse, jf. tillige servicelovens § 69, stk. 3, om, at ændring af anbringelsessted kun kan finde sted med samtykke fra forældrene og den

unge, der er fyldt 15 år. Kan der ikke opnås samtykke, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse efter § 58, hvis betingelserne herfor er til stede. Afgørelse om valg af anbringelsessted træffes herefter af kommunalbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om ændring af anbringelsessted, jf. servicelovens § 69, stk. 1, kan indbringes af forældremyndighedsindehaveren og børn og unge, der er fyldt 12 år. Klagen har opsættende virkning, indtil Ankestyrelsen har truffet en afgørelse.

Barnets eller den unges opholdskommune skal altid - og så vidt muligt inden anbringelsen - underrette forældremyndighedens indehaver om, at barnet eller den unge har ophold i en særligt sikret afdeling, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 41, stk. 3.

Kapitel 8

Retningslinjer vedrørende udgang og besøg

Ophold uden for en sikret og særligt sikret afdeling

69. Børn og unge på sikrede og særligt sikrede afdelinger skal have adgang til at opholde sig i frisk luft mindst 1 time dagligt, når de opholder sig på den sikrede afdeling udover 24 timer, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 33, stk. 2. Placering for en kortere periode uden for afdelingen kan forekomme under forudsætning af tæt voksenkontakt.

Regler om ophold uden for en sikret afdeling og regler om udgangstilladelse for unge i sikrede afdelinger i varetægtssurrogat, der afsoner en dom eller en ungdomssanktion er fastsat i magtanvendelsesbekendtgørelsens § 33 og bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret (udgangsbekendtgørelsen).

Placering uden for den sikrede afdeling

70. Kommunalbestyrelsen i barnets eller den unges opholdskommune kan, efter indstilling fra institutionens leder, træffe afgørelse om, at børn og unge, der er anbragt af sociale årsager eller afsoner en dom efter straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 1-3 og 5, under ophold på sikret afdeling, for en kortere periode kan placeres uden for afdelingen, hvis placeringen er sikret via en tæt voksenkontakt, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 33, stk. 3. Afgørelse herom kan for unge, der afsoner en dom, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 5, kun iværksættes med samtykke fra Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Der er ikke sat en fast grænse for, hvornår der er tale om en kortere periode. Institutionens leder eller dennes stedfortræder skal foretage en afvejning af den konkrete situation, herunder af hvornår formålet med en sådan placering anses for opnået. Som et eksempel på en placering kan nævnes en uges ophold i sommerhus med tæt voksenkontakt.

Formålet med en placering uden for institutionen kan være et forsøg på at etablere en bedre kontakt til barnet eller den unge eller at adskille en meget voldelig ung fra de øvrige unge på afdelingen.

Udgang ved ophold forårsaget af sociale årsager

71. Under ophold i sikret afdeling efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 30, stk. 1, nr. 1-3, dvs. børn og unge, der har ophold som følge af farlighedskriteriet, socialpædagogisk observation eller længereva-

rende behandlingsforløb, kan institutionens leder tillade, at den unge beskæftiges uden for afdelingen ved f.eks. arbejde eller skole, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 33, stk. 1.

Udgang for unge i varetægtssurrogat

72. Unge, der er anbragt i varetægtssurrogat på en åben institution må ikke uden rettens godkendelse forlade institutionens område, jf. § 7 i udgangsbekendtgørelsen.

Når særlige omstændigheder taler for det, kan institutionens ledelse med politiets samtykke give tilladelse til udgang med ledsager fra afdelingen eller institutionens områder for et kortere tidsrum.

Særlige omstændigheder kan f.eks. være behandling på hospital, indbringelse til skadestuen eller dødsfald eller alvorlig sygdom hos nærmeste familie.

Tilladelse til udgang er betinget af, at den unge under udgangen ikke begår strafbart forhold eller i øvrigt misbruger udgangstilladelsen. Tilladelsen kan endvidere betinges af andre vilkår, som findes formålstjenstlige for at undgå misbrug af udgangstilladelsen.

Udgang vedr. unge, der afsoner ubetinget frihedsstraf

73. Ved afgørelser af, om der bør gives tilladelse til udgang, skal der – ud over hensynet til den socialpædagogiske behandling – navnlig lægges vægt på hensynet til retssikkerheden, herunder om der er risiko for, at den unge i forbindelse med udgangen vil begå ny kriminalitet, vil rømme eller på anden måde misbruge udgangstilladelsen.

For dømte i institution m.v. uden for fængsel og arresthus, jf. straffuldbyrdslovens § 78, gælder, at Kriminalforsorgen i forbindelse med en anbringelse kan fastsætte særvilkår om bl.a. udgang fra anbringelsesstedet. I de tilfælde, hvor der findes et regelsæt for udgang på institutionen, kan Kriminalforsorgen fastsætte vilkår om, at barnet eller den unge underkaster sig disse regler, uanset reglerne om udgang på anbringelsesstedet.

Er der ikke fastsat vilkår om udgang, kan barnet eller den unge og institutionens personale f.eks. aftale:

- at den unge kun forlader institutionen efter forudgående aftale med personalet,
- at den unge kun forlader institutionen under ledsagelse af personalet, eller
- at den unge kun forlader institutionen efter personalets nærmere bestemmelse.

Der må ikke forekomme udgang i videre omfang end svarende til reglerne om udgang fra åbent fængsel, medmindre dette fremgår af de vilkår, der er fastsat i den konkrete sag. Der henvises i denne forbindelse til bekendtgørelse nr. 289 af 26. marts 2012 om udgang til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner, jf. straffuldbyrdsloven §§ 46-49.

For unge der afsoner dom, og hvor der er fastsat særlige vilkår i forbindelse med opholdet, kan udgangen, med henblik på at undgå misbrug, betinges af andre vilkår, jf. udgangsbekendtgørelsens § 6. Der kan f.eks. stilles krav om, at den unge medvirker til en alkoholtest, afgiver en urinprøve før udgangstilladelsen gives, eller ikke tager ophold andre steder end på udgangsadressen.

Overholdes vilkårene for en anbringelse efter straffuldbyrdslovens § 78 ikke, skal de ansvarlige sociale myndigheder indberette overtrædelsen til den institution i Kriminalforsorgen, der er udpeget som moderinstitution. Indberetningen kan eventuelt ske via tilsynsmyndigheden.

Udgang for unge idømt ungdomssanktionen

74. For unge, der er idømt ungdomssanktion, kan justitsministeren efter forhandling med social- og integrationsministeren fastsætte regler om meddelelse af udgangstilladelse m.v. til unge, der har ophold på en sikret afdeling, jf. straffelovens § 74 a, stk. 4. Reglerne er fastsat i bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret (udgangsbekendtgørelsen).

For unge, der har ophold i en sikret afdeling som led i en dom til ungdomssanktion efter straffelovens § 74 a, træffer lederen af den sikrede afdeling, jf. § 4, stk. 1, i udgangsbekendtgørelsen, afgørelser om udgang i følgende tilfælde:

- 1) Uden ledsagelse uden for afdelingens område af højst 3 timers varighed inden for samme døgn.
- 2) Med ledsagelse, herunder af nærtstående, uden for afdelingens område af mere end 3 timers varighed uden overnatning, når tilladelserne gives enkeltvis.
- 3) Med henblik på uopsættelig indlæggelse på hospital. Den politidirektør, i hvis kreds sagen er behandlet, underrettes herom.

Herudover kan politidirektøren, jf. § 4, stk. 2, i udgangsbekendtgørelsen, efter indstilling fra lederen af den sikrede afdeling, træffe afgørelse om udgang i følgende tilfælde:

- 1) uden ledsagelse uden for afdelingens område i mere end 3 timer, men uden overnatning,
- 2) med ledsagelse, herunder af nærtstående, uden for afdelingens område af mere end 3 timers varighed uden overnatning, når der er tale om en generel tilladelse,
- 3) med en eller flere overnatninger på besøg hos pårørende eller lignende,
- 4) til arbejde m.v. om dagen uden for afdelingens område, og
- 5) med henblik på indlæggelse på hospital, når det ikke drejer sig om uopsættelig indlæggelse.

I andre tilfælde end i de ovenfor nævnte, træffer statsadvokaten, efter indstilling fra lederen af den sikrede afdeling afgørelse om udgang, jf. § 4, stk. 3, i udgangsbekendtgørelsen.

Ved afgørelse af, om der bør gives tilladelse til udgang m.v., skal der – ud over hensynet til den socialpædagogiske behandling – navnlig lægges vægt på hensynet til retssikkerheden, herunder om der er risiko for, at den unge i forbindelse med udgang vil begå ny kriminalitet, undvige eller på anden måde misbruge udgangstilladelsen, jf. § 5, stk. 1, i udgangsbekendtgørelsen.

Bortset fra hospitalsindlæggelser kan lederen af institutionen og politidirektører tidligst give den unge tilladelse til udgang efter 30 dage. Er der behov for, at den unge tages ud af den sikrede afdeling, f.eks. i forbindelse med besøg på et kommende fase 2 anbringelsessted, kan tilladelse hertil gives af Statsadvokaten. Statsadvokaten tager stilling på baggrund af indstilling fra institutionens leder.

Dette gælder også i tilfælde, hvor den unge tilbageføres til den sikrede afdeling. Når særlige omstændigheder taler for det, kan statsadvokaten fravige tidsfristen på 30 dage, f.eks. hvis det drejer sig om indlæggelse på et sygehus jf. § 5, stk. 2, og 3, i udgangsbekendtgørelsen.

Tilladelse til udgang er betinget af, at den unge under udgangen ikke begår strafbart forhold eller i øvrigt misbruger udgangstilladelsen, jf. § 6, stk. 1, i udgangsbekendtgørelsen.

Tilladelsen til udgang kan endvidere betinges af andre vilkår, jf. § 6, stk. 2, i udgangsbekendtgørelsen, som findes formålstjenlige for at undgå misbrug af tilladelsen, herunder at den dømte:

- 1) ikke indtager alkohol eller euforiserende stoffer under udgangen,
- 2) ved tilbagekomsten medvirker til en alkoholtest eller afgiver en urinprøve, eller
- 3) ikke tager ophold andre steder end på udgangsadressen.

Klagemuligheder vedrørende udgang

75. Institutionslederens afgørelse om udgang til unge, der er idømt ungdomssanktion og unge, der er anbragt i varetægtssurrogat, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 29, stk. 1, nr. 4 og 6, kan ikke påklages, jf. § 14 i bekendtgørelse om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret (udgangsbekendtgørelsen).

Afgørelser om udgang i forbindelse med ungdomssanktionen truffet af Politidirektøren, jf. vejledningens punkt 74, kan påklages til Statsadvokaten, jf. § 14, stk. 3, i udgangsbekendtgørelsen. Statsadvokatens afgørelser efter § 4, stk. 2, i udgangsbekendtgørelsen kan ikke påklages til rigsadvokaten.

Statsadvokatens afgørelser om udgang efter § 2, stk. 3, § 4, stk. 3 og § 5, stk. 3, i forbindelse med ungdomssanktionen kan påklages til rigsadvokaten. Rigsadvokatens afgørelser kan ikke påklages til Justitsministeriet, jf. § 14 i udgangsbekendtgørelsen.

Kapitel 9

Samvær og besøg, tvangsanbringelse og rømning

Samvær og besøg

76. Barnet eller den unge har ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v. under anbringelsen uden for hjemmet.

Kommunalbestyrelsen skal under hensyntagen til barnets eller den unges bedste sørge for, at forbindelsen mellem barnet eller den unge og forældrene og netværket holdes ved lige. Ved tilrettelæggelsen af samværet, skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværket, jf. servicelovens § 71, stk. 1.

Kommunalbestyrelsen skal, jf. servicelovens § 71, stk. 2, om fornødent træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samvær og kontakt med forældrene samt netværk og kan fastsætte nærmere vilkår herfor. Ved afgørelsen lægges særligt vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen. Fastsættes kontakten til mindre end en gang månedligt, sidestilles begrænsningerne med en afbrydelse af kontakten, og det er i disse tilfælde børn og unge-udvalget, der træffer afgørelse efter § 71, stk. 3.

Et anbringelsessteds regler om besøg, der generelt afskærer barnets eller den unges mulighed for at modtage besøg af slægtninge, venner eller kærester, er ikke i overensstemmelse med den sociale lovgivning.

Anbringelsesstedet kan dog i kraft af anstaltsforholdet fastsætte nærmere retningslinjer for den praktiske afvikling af besøget, f.eks. hvornår på dagen, der må modtages besøg. Ligeledes kan anbringelsesstedet bortvise personer, der i deres opførsel klart overskrider husreglerne. Anbringelsesstedet vil ligeledes i kraft af anstaltsforhold i enkeltstående situationer kunne forhindre samvær eller kontakt, hvis det er påkrævet af hensyn til orden og sikkerhed, f.eks. hvis de pårørende møder op i stærkt påvirket tilstand, jf. vejledningens punkt 20. Anbringelsesstedet kan dog ikke permanent træffe afgørelse om at afskære barnets eller den unges kontakt til specifikke personer i netværket.

I tilfælde, hvor anbringelsesstedet finder det nødvendigt at forhindre eller begrænse samvær eller kontakt med forældre, slægtninge eller andre personer, skal anbringelsesstedet rette henvendelse til kommunen. Kommunalbestyrelsen kan derefter træffe afgørelse efter servicelovens § 71, stk. 2, om omfang og udøvelse, herunder fastsætte nærmere vilkår for samværet, herunder også samværet med barnets eller den unges netværk.

Afgørelser om samvær med personer fra netværket m.v. jf. § 69, stk. 1, og afgørelser om samvær og kontakt efter § 71, stk. 2, kan af den unge, der er fyldt 12 år, og af forældremyndighedens indehaver indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og servicelovens § 167, stk. 1. I det omfang afgørelsen angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, kan afgørelsen indbringes for Ankestyrelsen af denne part efter samme regler, som gælder for forældremyndighedsindehaveren.

Fuldbyrdelse af afgørelser om anbringelse uden for hjemmet

77. Ifølge servicelovens § 64, stk. 1, har kommunalbestyrelsen ansvaret for, at afgørelser truffet af børn og unge-udvalget efter §§ 51, 57 b, 58 og 63, § 68, stk. 2, og § 68 a, fuldbyrdes.

En fuldbyrdelse af en anbringelse skal ske så skånsomt som muligt over for barnet eller den unge og familien.

Kommunen har med henblik på at fuldbyrde børn og unge-udvalgets afgørelser adgang til forældremyndighedsindehaverens bolig mod behørig legitimation og uden retskendelse. Kommunen skal i forbindelse med fuldbyrdelsen overholde lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. Loven indeholder særlige retssikkerhedsregler, der især gælder, når en myndighed inden for den offentlige forvaltning har adgang til bl.a. private boliger uden at der foreligger en retskendelse. Loven gælder, når en myndighed foretager tvangsindgreb udenfor strafferetsplejen i forbindelse med f.eks. tvangsanbringelser og tilsynsbesøg. Loven regulerer, hvad forvaltningsmyndigheden skal gøre i disse situationer, jf. vejledning nr. 73 af 6. oktober 2006 om retssikkerhed og administration på det sociale område, punkt 533-560.

I forbindelse med fuldbyrdelsen af afgørelsen har kommunen kun ret til at lede efter barnet eller den unge i forældremyndighedsindehaverens bolig, rum eller gemmer, og medtage barnet eller den unge, jf. servicelovens § 64, stk. 2. Kommunen har ikke adgang til andre mulige opholdssteder for barnet eller den unge. Kommunen kan anmode om politiets bistand til at udøve disse beføjelser, jf. servicelovens § 64, stk. 3.

Hvis barnet eller den unge opholder sig hos andre end forældremyndighedsindehaveren, reguleres spørgsmålet om adgang til disses bopæl af retsplejelovens almindelige bestemmelser. Hvis andre end forældremyndighedsindehaveren gemmer barnet eller den unge fra kommunens fuldbyrdelse af børn og unge-udvalgets afgørelse, vil der, efter omstændighederne, kunne foreligge en overtrædelse af straffelovens § 215. Hvis dette er tilfældet, kan politiet foretage en ransagning, hvis betingelserne for ransagning i retsplejelovens kapitel 73 er opfyldt. Ransagningen vil oftest foregå på baggrund af en anmodning fra kommunalbestyrelsen. Det er en forudsætning, at en repræsentant fra kommunen er til stede i forbindelse med en eventuel ransagning.

Henvendelsen til politiet bør så vidt muligt ske skriftligt, eventuelt ledsaget af et udskrift af børn og unge-udvalgets protokol vedrørende den trufne afgørelse. Henvendelsen skal angive, hvilken bistand der ønskes, og hvorfor det anses for nødvendigt med politiets bistand til at hente barnet eller den unge. Kommunalbestyrelsen kan endvidere anmode om, at politiet ikke optræder i uniform eller anvender politibiler, såfremt det ud fra en konkret vurdering må anses for at være en fordel.

Da tvangsmæssig anbringelse ofte er en voldsom oplevelse for barnet eller den unge, vil det i de fleste tilfælde være hensigtsmæssigt, hvis politiet optræder i civil. I forbindelse med en afhentning af barnet eller den unge kan det blive nødvendigt med fysisk fastholdelse, men dette bør så vidt muligt undgås. Magt-anvendelse skal afpasses efter forholdene i den enkelte situation, og den må ikke gå ud over det strengt nødvendige. Det er i det hele taget vigtigt, at politiets bistand skal være en støtte til kommunens fuldbyrdelse.

delse af afgørelsen, således at politiet kun går aktivt ind i fuldbyrdelsen, hvis situationen udvikler sig, så det er absolut påkrævet. Det er kun politiet, der fysisk kan fastholde barnet eller den unge.

Kommunalbestyrelsen kan også i anbringelsesperioden med hjemmel i afgørelsen fra børn og unge-udvalget få politiets bistand til at opretholde anbringelsen, hvis der f.eks. er behov for at få politiets bistand til at hente barnet eller den unge tilbage til anbringelsesstedet, jf. servicelovens § 64, stk. 3.

Hvis der er tale om en anbringelse uden for hjemmet med samtykke efter lovens § 52, stk. 3, nr. 7, jf. stk. 1, og forældrene eller en ung over 15 år begærer hjemgivelse, kan barnet eller den unge først hjemgives, efter at kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om hjemgivelse og hjemgivelsesperiodens længde, jf. lovens § 68, stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal tage stilling til spørgsmålet om hjemgivelse senest 7 dage fra anmodningen fremsættes, jf. lovens § 68, stk. 3. Kommunen skal fastsætte længden af hjemgivelsesperioden, som kan vare op til 6 måneder, jf. lovens § 68, stk. 4. Hvis afgørelsen om hjemgivelsesperioden ikke overholdes, kan kommunen om nødvendigt få politiets bistand til at opretholde anbringelsen, jf. lovens § 64, stk. 3.

Politiets bistand kan alene ydes i de 7 dage, som kommunen har til at vurdere spørgsmålet om hjemgivelse. Anmodning om politiets bistand skal altid vurderes i forhold til, om det er mere indgribende end formålet tilsiger.

Rømning

78. En person anses for rømmet, når den pågældende aktivt unddrager sig den frihedsberøvelse, som barnet eller den unge, der er blevet idømt en straf, er underlagt. Det gælder f.eks., hvis pågældende forlader anbringelsesstedet uden tilladelse, eller hvis barnet eller den unge undviger fra transport eller ledsageren under udgang. Forseelsen straffes med bøde eller fængsel i op til 2 år, jf. straffelovens § 124, stk. 1.

Hvis barnet eller den unge er anbragt på åbne anbringelsessteder i medfør af en ubetinget dom, vil rømning blive betragtet som flugt og kunne straffes efter straffelovens § 124, stk. 1.

Hvis barnet eller den unge på et åbent anbringelsessted er anbragt som led i en ungdomssanktion eller på et andet anbringelsesgrundlag og rømmer, betragtes det ikke som flugt i strafferetlig forstand, idet anbringelsen ikke har karakter af frihedsberøvelse. Efterkommer barnet eller den unge ikke et pålæg om at opholde sig på en ikke sikret institution eller et opholdssted, kan kommunalbestyrelsen, hvis kriterierne for anbringelse i sikret regi er opfyldte, overveje at anbringe barnet eller den unge på en sikret afdeling. Træffer kommunalbestyrelsen afgørelse om at anbringe barnet eller den unge på en sikret afdeling, er der tale om ændring af anbringelsesstedet, hvis barnet eller den unge er anbragt på en åben afdeling på en ikke sikret institution eller opholdssted.

Børn og unge, anbragt efter § 52, stk. 3, nr. 7, jf. stk. 1 i serviceloven med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren eller unge, der er fyldt 15 år, på en sikret eller særligt sikret afdeling i henhold til § 30, stk. 1, nr. 1-3, i magtanvendelsesbekendtgørelsen, der rømmer, vil være omfattet af reglerne efter § 68 i serviceloven om hjemgivelse.

Indførelsen af kravet om, at kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om hjemgivelse og herunder evt. fastsætte en hjemgivelsesperiode betyder, at forældrene ikke som hidtil kan få barnet hjem ved at tilbagekalde samtykket til enhver tid, f.eks. ved ophør af samvær med barnet eller den unge. Uanset, at barnet eller den unge er anbragt med samtykke fra forældremyndighedens indehaver, kan der ikke ske hjemgivelse eller hjemtagelse, førend kommunalbestyrelsen har truffet en afgørelse om hjemgivelse og om hjemgivelsesperiodens længde, jf. § 68, stk. 2.

Børn og unge, anbragt uden samtykke efter § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 58 i serviceloven på sikrede eller særligt sikrede afdelinger i henhold til § 30, stk. 1, nr. 1-3 i magtanvendelsesbekendtgørelsen, der rømmer, kan af kommunen med politiets bistand bringes tilbage til anbringelsesstedet, jf. servicelovens § 64, stk. 2 og 3.

Den, som tilskynder eller hjælper et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet efter serviceloven, til at undvige eller holder den undvegne skjult, straffes med bøde eller fængsel i indtil 2 år, jf. servicelovens § 156.

Hvis anbringelsesstedet vurderer, at der i forbindelse med rømning er behov for kommunens bistand til at bringe barnet eller den unge tilbage til anbringelsesstedet, kontaktes kommunen. Kommunen må på baggrund af henvendelsen vurdere, om der er behov for politiets bistand til at bringe barnet eller den unge tilbage til anbringelsesstedet, samt om barnet eller den unge er blevet tilskyndet eller hjulpet til at rømme eller holdes skjult.

Kapitel 10

Registrering og indberetning af magtanvendelse

Registreringsskema

79. Hver gang der iværksættes indgreb i den personlige frihed, skal indgrebet registreres og indberettes til den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med anbringelsesstedet. Formålet med registrering og indberetning er, at tilsynet kan kontrollere, at reglerne om magtanvendelse overholdes.

På baggrund af indberetningerne vurderer kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet, om der er behov for påtale eller anden form for opfølgning.

Det er kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, som udarbejder registreringsskemaer til indberetning af magtanvendelse. Skemaerne skal som minimum indeholde de oplysninger, der er angivet i magtanvendelsesbekendtgørelsens §§ 42, 43 og 44. Ønsker kommunalbestyrelsen eller regionsrådet yderligere oplysninger, kan disse indføres i skemaet.

Det er ikke et krav i forbindelse med indberetningen, at der udarbejdes et skema for hver type af magtanvendelse, det skal blot sikres, at minimumskravene til oplysningerne overholdes.

Tilsynet bør på baggrund af indberetningerne vurdere, om der er behov for at følge op på indberetningerne.

Indberetningerne vil bl.a. give tilsynet et overblik over antallet af indberetninger fra de enkelte anbringelsessteder og i forbindelse hermed, om der er behov for at følge op i forhold til anbringelsessteder, hvor de er hyppigt forekomne.

Endvidere vil det fremgå af indberetningerne, om der f.eks. er mange indberetninger om brug af magtanvendelse over for specifikke børn og unge. Dette kan følges op af en undersøgelse af, hvad der kan gøres for at forbygge og undgå magtanvendelserne i de specifikke tilfælde.

Indberetningerne kan endvidere på de enkelte anbringelsessteder indgå i en læreproces. Magtanvendelse skal så vidt muligt undgås, og det kan drøftes, om der er behov for at nedbringe antallet af magtanvendelser, og hvordan disse eventuelt kan reduceres.

Registrering af tilladt magtanvendelse

80. Der skal ske registrering af magtanvendelse i følgende tilfælde:

- 1) ved anbringelse i eller overførsel til en sikret eller særligt sikret afdeling,
- 2) ved anvendelse af isolation, ved tilbageholdelse og fastholdelse efter servicelovens § 123 b i serviceloven og tilbageholdelse efter servicelovens § 123 c,
- 3) samt fysisk magtanvendelse efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2, herunder nødværge, på opholdssteder, delvis lukkede døgninstitutioner og døgninstitutioner med og uden sikrede afdelinger, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens §§ 42-44.

Ved midlertidig beslutning om overførsel fra en sikret døgninstitution til en særlig sikret afdeling, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 41, stk. 1, er det den institution, der træffer beslutning om den midlertidige overførsel, der registrerer overførslen.

Den tilladte magtanvendelse skal indenfor 24 timer registreres af tilbuddets leder eller dennes stedfortræder på et indberetningsskema. Registrering af magtanvendelse i forbindelse med tilbageholdelse på delvis lukkede døgninstitutioner efter § 7 i magtanvendelsesbekendtgørelsen, skal ske ved iværksættelsen af afgørelsen. Er der f.eks. truffet afgørelse om, at barnet eller den unge kan tilbageholdes i op til 5 dage ad gangen, registreres tilbageholdelsen én gang ved starten af tilbageholdelsen. Registreringen skal derfor ikke gentages for hver gang, der dagligt gøres brug af magtanvendelsen.

Det er kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, som udarbejder skemaet. Indberetningsskemaet efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 42, stk. 1, skal som minimum indeholde følgende punkter:

- barnets/den unges navn og alder,
- tidspunktet for indgrebet,
- indgrebets varighed,
- indgrebets art og
- begrundelsen for indgrebet.

Barnet eller den unge, der har været involveret i episoden, der udløste magtanvendelsen, skal gøres bekendt med registreringen i skemaet og have mulighed for at ledsage denne med sin egen redegørelse for episoden. Barnet eller den unges redegørelse skal vedlægges skemaet.

Hvis barnet eller den unge har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse, skal der være særlig opmærksomhed på, at barnet eller den unge skal have alders- og handicaprelevant støtte og kompensation til at blive hørt, og herunder til at redegøre for sin egen oplevelse af episoden, eller at det sikres, at der på anden vis tilvejebringes en beskrivelse eller tolkning af barnets eller den unges reaktioner og signaler.

Indberetningsskemaet skal opbevares i en dertil særlig beregnet protokol på tilbuddet. Formålet hermed er, at tilsynsmyndigheden på alle tidspunkter skal have adgang til alle registreringer af magtanvendelse på tilbuddet.

Tilbuddets leder eller dennes stedfortræder skal straks sende kopi af indberetningsskemaet til barnets eller den unges opholdskommune. Herved får opholdskommunen mulighed for hurtigt at følge op på magtanvendelsen enten i forhold til anbringelsesstedet eller i forhold til barnet eller den unge.

Der er ikke i magtanvendelsesbekendtgørelsen krav om, at forældremyndighedsindehaveren skal orienteres om tilladt magtanvendelse, men det følger af god forvaltningsskik og servicelovens § 71, stk. 1, at forældrene får information om barnets hverdag, herunder også orienteres om eventuelle registreringer vedrørende magtanvendelse. Specielt når det drejer sig om børn og unge, der på grund af nedsat psykisk og/eller fysisk funktionsevne ikke selv kan redegøre for episoden, bør forældrene altid orienteres.

Tilbuddets leder eller dennes stedfortræder skal ved månedens udgang sammen med sine kommentarer indsende kopi af indberetningsskemaerne til kommunalbestyrelsen for de tilbud, som kommunalbestyrel-

sen fører tilsyn med, eller regionsrådet for de tilbud, regionsrådet fører tilsyn med, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 42 stk. 5, i medfør af servicelovens § 123, stk. 4. Lederens kommentarer kan bl.a. omfatte, om der på anbringelsesstedet er særlige forhold, som gør sig gældende og/eller hvad anbringelsesstedet har gjort, for at nedbringe antallet af magtanvendelser.

Det kommunale eller regionale tilsyn gennemgår skemaerne. Tilsynet skal sikre, at indberetningerne er korrekte, dvs. om der er tale om tilladte fysiske magtanvendelser, jf. vejledningens punkt 23. Endvidere bør tilsynet vurdere, om der er grund til at følge op på magtanvendelserne. Årsager til at følge op på magtanvendelserne kan være, at nogle anbringelsessteder har særlig mange magtanvendelser, eller at det er bestemte afdelinger, som ofte benytter sig af magtanvendelse, eller at det er over for specifikke børn og unge, der anvendes fysisk magt.

Kommunalbestyrelsen eller regionsrådet orienterer opholdskommunen om indberetningen. Hvis tilsynet har kommentarer til hændelsen, bør opholdskommunen også orienteres om dette. Opholdskommunen har allerede modtaget en kopi af indberetningsskemaet om magtanvendelse, hvorfor orientering eventuelt kan suppleres med, hvad der fra anbringelsesstedet og kommunalbestyrelsen/tilsynet gøres for at følge op på indberetningen om magtanvendelse.

Registrering ved undersøgelse af person og opholdsrum

81. Når der foretages en undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum i døgninstitutioner, herunder i en sikret eller særligt sikret afdeling, ikke sikrede afdelinger, delvis lukkede døgninstitutioner og opholdssteder skal institutionens leder eller dennes stedfortræder inden for 24 timer indberette dette til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 43. Det er kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, som udarbejder indberetningsskemaet. Indberetningsskemaet vedrørende undersøgelser af person eller opholdsrum efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 43, stk. 1, skal som minimum indeholde følgende punkter:

- barnets/den unges navn og alder,
- tidspunktet for undersøgelsen,
- undersøgelsens varighed,
- undersøgelsens art,
- hvilke personer, der foretog undersøgelsen,
- de bestemte grunde, der har givet anledning til at foretage undersøgelsen, om og hvilke effekter der blev fundet, og
- ved undersøgelser efter §§ 12 og 22, en redegørelse med bestemte årsager, der har givet anledning til, at undersøgelsen er påkrævet.

Barnet eller den unge, som har fået undersøgt sin person eller sit opholdsrum, skal gøres bekendt med indberetningen og have lejlighed til at ledsage den med sin egen redegørelse for undersøgelsen.

Barnets eller den unges redegørelse skal vedlægges indberetningsskemaet.

Efter registreringen skal tilbuddets leder straks sende kopi af indberetningsskemaet til barnets eller den unges opholdskommune.

Barnets eller den unges opholdskommune får herved mulighed for med det samme at følge op på hændelsen over for barnet eller den unge, ligesom de får mulighed for at følge op på episoden over for tilbuddet.

Der er ikke i magtanvendelsesbekendtgørelsen krav om, at forældremyndighedsindehaveren skal orienteres om undersøgelse af person og opholdsrum, men det følger af god forvaltningsskik og servicelovens § 71, stk. 1, at forældrene får information om barnets hverdag, herunder også orienteres om eventuelle registreringer vedrørende undersøgelse af person og opholdsrum. Specielt når det drejer sig om børn og unge,

der på grund af nedsat psykisk og/eller fysisk funktionsevne ikke selv kan redegøre for episoden, bør forældrene altid orienteres.

Institutionens leder skal ved månedens udgang sammen med sine kommentarer indsende kopi af indberetningsskemaerne til den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med anbringelsesstedet, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 43, stk. 5, og servicelovens § 123, stk. 4.

Det kommunale eller regionale tilsyn gennemgår skemaerne. Tilsynet skal sikre, at indberetningerne er korrekte, dvs. om forudsætningerne for at foretage undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum er til stede. Endvidere skal tilsynet vurdere, om der er grund til at følge op på indberetningerne. Årsager til at følge op på magtanvendelserne kan være, at nogle anbringelsessteder i særligt stort omfang undersøger børn og unges personer eller opholdsrum, at det er bestemte afdelinger eller bestemte medarbejdere, som særligt benytter sig af undersøgelse, eller at undersøgelserne gentagne gange anvendes over for specifikke børn og unge.

Kommunalbestyrelsen eller regionsrådet orienterer opholdskommunen om indberetningen. Hvis tilsynet har kommentarer til hændelsen, bør opholdskommunen også orienteres om dette. Opholdskommunen har allerede modtaget en kopi af indberetningsskemaet om magtanvendelse, hvorfor orientering eventuelt kan suppleres med, hvad der fra anbringelsesstedet og kommunalbestyrelsen/tilsynet gøres for at følge op på indberetningen om magtanvendelse.

Registrering og indberetning ved ikke tilladt magtanvendelse

82. Overtrædelse af reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsens kapitel 1-4 skal ifølge magtanvendelsesbekendtgørelsens § 44, stk. 1, registreres og indberettes til den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med det pågældende tilbud, jf. servicelovens § 148 a.

Den implicerede medarbejder skal, når det drejer sig om ikke tilladt magtanvendelse, senest dagen efter episoden afgive skriftlig indberetning til tilbuddets leder, der sammen med sine kommentarer samt forklaringer fra personer, der har overværet episoden, inden 3 dage videresender indberetningen til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet.

Det er kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, som udarbejder registreringskemaet. Registreringskemaet efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 44, stk. 2, skal som minimum indeholde følgende punkter:

- de særlige forhold, der har begrundet indgrebet,
- tidspunktet for den handling, der har givet anledning til indgrebet,
- tidspunktet for indgrebet,
- indgrebets varighed,
- beskrivelse af indgrebets art,
- beskrivelse af indgrebets formål,
- angivelse af hvem der foretog indgrebet,
- barnets eller den unges tilstand i den tid, indgrebet fandt sted, og
- barnets eller den unges navn og alder.

Det bør fremgå af skemaet, at ydmygende, hånende eller anden nedværdigende handling ikke er tilladt, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 1, stk. 2.

Barnet eller den unge, der har været involveret i episoden, der udløste magtanvendelsen, skal gøres bekendt med registreringen og skal have lejlighed til at komme med bemærkninger hertil. Barnet og den unges bemærkninger skal vedlægges indberetningsskemaet.

Hvis barnet eller den unge har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse, skal der være særlig opmærksomhed på, at barnet eller den unge skal have alders- og handicaprelevant støtte til at give sine bemærkninger til kende eller at det sikres, at der på anden vis tilvejebringes en beskrivelse eller tolkning af barnet eller den unges reaktioner og signaler.

Medarbejdere, der har overværet episoden eller har begrundet viden herom, har en selvstændig pligt til at afgive forklaring til institutionens leder.

Det er væsentligt, at disse forpligtelser præciseres over for alle medarbejdere.

Hvis der er begrundet mistanke om en strafbar handling, der er undergivet offentlig påtale, skal tilbuddets leder eller dennes stedfortræder straks sende indberetningen til den pågældende kommunalbestyrelse eller det pågældende regionsråd, der skal kontakte politiet med henblik på anmeldelse af handlingen.

Tilbuddets leder skal samtidig med indberetningen til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, der fører tilsyn med tilbuddet, give en kopi af indberetningen til den implicerede medarbejder.

Derudover skal institutionens leder orientere forældremyndighedsindehaveren og opholdskommunen om indberetningen, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 44, stk. 7. Der er ingen formkrav til orienteringen. Dog skal orienteringen af forældremyndighedsindehaveren være forståelig og tilgængelig for den enkelte.

En medarbejder, der tjenstligt indberettes for tjensteforseelse eller et strafbart forhold, skal have udleveret en fremstilling af sagens faktiske omstændigheder, og skal have adgang til at afgive en skriftlig udtalelse til fremstillingen. Medarbejderen skal samtidig gøres bekendt med ikke at have pligt til at udtale sig om fremstillingen.

Hvis den implicerede medarbejder er institutionens leder, sendes indberetningen direkte til kommunalbestyrelsen eller den pågældende region, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 44, stk. 9. Den medarbejder, der er tilbudslederens stedfortræder, giver i dette tilfælde tilbuddets leder genpart af sin indberetning. Kommunalbestyrelsen eller regionsrådet skal sørge for, at forældremyndighedsindehaveren og opholdskommunen får orientering om indberetningen.

Hvis tilsynet har kommentarer til hændelsen, bør opholdskommunen og forældremyndighedsindehaveren også orienteres om dette. Opholdskommunen og forældremyndighedsindehaveren er allerede af institutions leder blevet orienteret om den ikke tilladte magtanvendelse, hvorfor orientering fra kommunalbestyrelsen eller regionsrådet eventuelt kan suppleres med, hvad der fra anbringelsesstedet og kommunalbestyrelsen/tilsynet gøres for at følge op på indberetningen om magtanvendelse.

Kommunalbestyrelsen eller regionsrådet skal inden 6 uger efter, at indberetningen er modtaget, træffe afgørelse om de driftsmæssige konsekvenser af indberetningssagen.

For døgninstitutioner, jf. servicelovens § 66, nr. 6, kan driftsmæssige konsekvenser f.eks. være at flytte en medarbejder fra en afdeling på institutionen til en anden afdeling eller at afskedige en medarbejder. Institutionens leder og den/de implicerede medarbejdere vil blive orienteret pr. brev om afgørelsen.

For opholdssteder efter servicelovens § 66, nr. 5, kan konsekvensen være en påtale og/eller et skærpet tilsyn, idet det er opholdsstedets ledelse, der har ansvaret for personalets ansættelse, jf. bekendtgørelse nr. 1580 af 16. december 2010 om Tilbudsportalen samt om godkendelse af og tilsyn med visse private tilbud.

Protokol for registreringer

83. Indberetningsskemaerne skal opbevares i en dertil indrettet protokol, således at disse altid kan forefindes i forbindelse med besøg af tilsynet eller inspektion af institutionen, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 42, stk. 3 og § 43, stk. 3.

Udfyldes skemaerne elektronisk med henblik på at videresende indberetningen elektronisk til tilsynet i den kommune eller den region, der driver anbringelsesstedet, skal reglerne i Bekendtgørelse om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning følges. Jf. også vejledning nr. 37 af 2. april 2001 til bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning.

Kapitel 11

Klageregler m.v.

Generelle klageregler

84. Klager over overtrædelse af bestemmelserne i magtanvendelsesbekendtgørelsen kan indbringes for kommunalbestyrelsen i opholdskommunen, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 46, det vil sige barnets eller den unges opholdskommune, jf. § 9 a, stk. 4, i retssikkerhedsloven. I medfør af reglerne i retssikkerhedsloven får barnet eller den unge selvstændig opholdskommune i den kommune, der har truffet afgørelsen om anbringelse uden for hjemmet - den anbringende kommune. Unge over 18 år, som er anbragt i en anden kommune end den anbringende kommune, får selvstændig opholdskommune i den kommune, hvor de er anbragt.

Indehaveren af forældremyndigheden eller værgeren for barnet eller den unge er klageberettigede. Klagen kan også indgives af en eventuel partsrepræsentant, jf. punkt 200 i vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om retssikkerhed og administration på det sociale område, 2006, Social- og Integrationsministeriet.

Der gælder ingen formkrav til klagen. Klagen kan derfor indgives såvel skriftligt som mundtligt.

Ved behandlingen af klagen skal opholdskommunen indhente en udtalelse fra den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med anbringelsesstedet til brug for behandlingen af klagesagen, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 47. Udtalelsen skal vedlægges en redegørelse fra den medarbejder, der har kendskab til de forhold, der klages over. Desuden skal udtalelsen vedlægges en udskrift af en eventuel skemaregistrering efter bekendtgørelsens regler om registrering ved tilladt fysisk magtanvendelse, registrering ved undersøgelse af person og opholdsrum eller registrering af ikke tilladt magtanvendelse.

Tilbuddets leder eller dennes stedfortræder skal herudover hurtigst muligt foretage en undersøgelse af de forhold, der klages over, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 47, stk. 2. I forbindelse med denne undersøgelse skal der foretages en samtale med barnet eller den unge, med de medarbejdere, der har kendskab til de forhold, der klages over, og med mulige vidner til episoden. Der skal udarbejdes en rapport, som sammen med lederens indstilling skal indsendes til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, der fører tilsyn med anbringelsesstedet. Desuden vedlægges rapporten den tidligere omtalte medarbejderredegørelse samt skemaregistreringen.

Opholdskommunens afgørelse bør meddeles skriftligt til klageren og skal, hvis afgørelsen ikke giver klageren fuldt ud medhold, ledsages af en begrundelse og klagevejledning. Afgørelsen sendes endvidere til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, der fører tilsyn med anbringelsesstedet.

Personalet på døgninstitutioner og opholdssteder kan ikke klage til opholdskommunen eller tilsynsmyndigheden over overtrædelse af reglerne i bestemmelserne eller indberetningen om magtanvendelsen. Det

er således ikke efter reglerne i serviceloven muligt for en medarbejder, der har foretaget en magtanvendelse, at klage over tilsynets vurdering af, hvor vidt magtanvendelsen er tilladt eller ikke tilladt. Eventuelle overtrædelser af bestemmelserne i bekendtgørelsen, f.eks. manglende indberetning af magtanvendelse, kan indberettes til den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med anbringelsesstedet.

Klager til Ankestyrelsen

85. Klager over afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen i opholdskommunen kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 48. Det kan f.eks. være en forældremyndighedsindehaver, der har klaget over en ikke tilladt magtanvendelse, hvor opholdskommunen træffer afgørelse om, at det drejer sig om en tilladt magtanvendelse. Hvis forældremyndighedsindehaveren ikke er enig i opholdskommunens afgørelse, kan klagen indbringes for Ankestyrelsen.

Klagefristen er 4 uger fra klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. § 67 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Klagen skal indgives til den myndighed, som har truffet afgørelsen, det vil sige til kommunalbestyrelsen i opholdskommunen, med henblik på genvurdering.

Om de almindelige klageregler, herunder om klagefrister, genvurdering af sagen m.v. henvises i øvrigt til bemærkningerne til L158, vedtaget den 14. maj 2013.

Klager over afgørelser truffet af børn og unge-udvalget

86. Forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 12 år, kan indbringe børn og unge-udvalgets afgørelser for Ankestyrelsen, herunder bl.a. afgørelser om anbringelser uden for hjemmet uden samtykke, afgørelser om kontrol med breve, telefonsamtaler og anden kommunikation, anbringelse på delvis lukkede institutioner og tilbageholdelse umiddelbart efter anbringelsen, jf. servicelovens § 168, stk. 2. Desuden kan den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, indbringe børn og unge-udvalgets afgørelse om kontrol med breve, telefonsamtaler og anden kommunikation for Ankestyrelsen, i det omfang afgørelsen angår denne part.

Klagefristen er 4 uger, fra klageren har fået meddelelse om afgørelsen. Der er ikke adgang til dispensation, hvis klagefristen ikke overholdes. Klagen sendes direkte til Ankestyrelsen. Reglerne om genvurdering gælder ikke i disse sager.

Forældrene og den unge, der er fyldt 12 år, har ret til advokatbistand, når sagen behandles i Ankestyrelsen, i samme omfang som ved sagens behandling i børn og unge-udvalget, jf. servicelovens § 168, stk. 4.

Ankestyrelsens afgørelse skal være skriftlig og begrundet.

Ankestyrelsens afgørelse skal foreligge inden 8 uger fra klagen modtages. Ankestyrelsens afgørelse kan kræves forelagt byretten.

Domstolsprøvelse

87. Ankestyrelsens afgørelser efter servicelovens § 65, stk. 3, og § 168 kan ved henvendelse til Ankestyrelsen inden 4 uger efter at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. servicelovens § 169, kræves forelagt for retten af forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. servicelovens § 170, stk. 3.

Klager over tilbageførsel og forlængelse af institutionsophold for unge i ungdomssanktionen

88. Afgørelser om forbliven i, tilbageførsel og forlængelse af institutionsophold for unge i ungdomssanktionen træffes med hjemmel i en bemyndigelse i dommen. Der er således ikke krav om, at de almindelige betingelser for anbringelse uden samtykke er opfyldt. Klager over afgørelser om forbliven i, tilba-

geførelse, og forlængelse af institutionsophold kan ifølge straffelovens § 74 a, stk. 3, indbringes for retten.

Forældre og børn skal gøres bekendt med reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen

89. Tilbuddets leder skal sikre sig, at anbragte børn og unge bliver gjort bekendt med reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 51. Dette betyder, at børn og unge, der har ophold på institutioner eller opholdssteder, skal have gennemgået reglerne om magtanvendelse og have oplysninger om klagemuligheder. Det er ikke tilstrækkeligt at oplyse, hvor reglerne kan findes. Såfremt barnet eller den unge har en kognitiv eller kommunikativ funktionsnedsættelse, skal det sikres, at gennemgangen af reglerne og oplysninger om klagemuligheder gives på en tilpasset, klar og forståelig måde.

Selvom børn og unge ikke har direkte mulighed for at klage over bestemmelserne i bekendtgørelsen, vil de gennem registreringen og indberetningen af magtanvendelsen få mulighed for at give deres version af hændelsesforløbet, og hvordan de har oplevet magtanvendelsen. Det bør overvejes, om de kan have behov for hjælp til at få deres synspunkter fremført og inddraget i behandlingen af sager om magtanvendelse.

Forældre skal ligeledes gøres bekendt med reglerne om magtanvendelse, herunder klageadgangen, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 51. Dette kan ske ved, at reglerne om magtanvendelse udleveres til forældrene, og at de i den forbindelse gøres opmærksom på deres klagemuligheder.

Forældre skal modtage information om klageregler og klageadgang på en for den enkelte forståelig og tilgængelig måde. Såfremt forældre har en kognitiv eller kommunikativ funktionsnedsættelse skal det sikres, at denne information gives på en tilpasset, klar og forståelig vis.

Børn, unge og forældremyndighedsindehaveren skal endvidere orienteres om, at personer, der er underkastet administrativ frihedsberøvelse, kan rette henvendelse til det tilsyn, der er nedsat i henhold til § 71, stk. 1, i Grundloven, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 52. Se også vejledningens punkt 94.

Herudover har kommunalbestyrelsen, når der træffes afgørelser efter reglerne i serviceloven, pligt til at give vejledning om klagemulighederne.

Bekendtgørelsen skal udleveres til alle medarbejdere på døgninstitutioner og opholdssteder

90. Samtlige medarbejdere på døgninstitutioner og opholdssteder skal have udleveret bekendtgørelsen om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, jf. § 53 i magtanvendelsesbekendtgørelsen. Gennemgang og håndtering af reglerne om magtanvendelse bør indgå i introduktionen af alle nye medarbejdere, herunder også vikarer. Nye medarbejdere kan endvidere henvises til at gøre brug af vejledningen om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet samt den tilhørende hjemmeside. Hjemmesiden findes på: <http://www.socialstyrelsen.dk/omsorgogmagt>

Medarbejdere skal kvittere for, at de har modtaget et eksemplar af magtanvendelsesbekendtgørelsen over for tilbuddets leder.

Kapitel 12

Tilsyn

Det kommunale og regionale tilsyn

91. Ifølge § 15 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område har kommunalbestyrelsen ansvaret for og beslutter, hvordan kommunen skal planlægge og udføre sin virksomhed på det sociale og sundhedsmæssige område efter den sociale lovgivning.

Det fremgår af § 16 i samme lov, at kommunalbestyrelsen har pligt til at føre tilsyn med, hvordan de kommunale opgaver løses, jf. § 15. Tilsynet omfatter både indholdet af tilbuddene, og den måde opgaverne udføres på.

Tilsynet er mere uddybende beskrevet i vejledningens punkt 92 og 93, i servicelovens § 70 og § 148 a, samt i vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Regionsrådet fører det driftsorienterede tilsyn med de tilbud, der er nævnt i servicelovens § 67, stk. 1, og som regionen driver.

Det driftsorienterede tilsyn

92. Kommunernes driftsorienterede tilsyn efter servicelovens § 148 a har overordnet til formål at sikre, at anbringelsen af børn og unge sker under trygge rammer – både fysisk, organisatorisk, økonomisk og pædagogisk. Tilsynet skal således være opmærksomt på anbringelsesstedets pædagogiske arbejde, og på hvorvidt pædagogikken lever op til godkendelsen.

Det generelle driftsorienterede tilsyn med anbringelsesstederne for børn og unge, der er omfattet af § 66, nr. 1, 2, 5 og 6, skal endvidere påse, at det enkelte anbringelsessteds pædagogiske målsætning og metoder fortsat gør anbringelsesstedet generelt egnet til at opfylde målgruppens behov, herunder behov for nære stabile relationer til voksne, opbygningen af sociale relationer og netværk, skolegang, sundhed, trivsel og forberedelse til et selvstændigt voksenliv. Det driftsorienterede tilsyn med anbringelsessteder, der er omfattet af servicelovens § 66, nr. 5 og 6, skal omfatte mindst et uanmeldt tilsynsbesøg om året, jf. servicelovens § 148 a, stk. 2.

Det er op til kommunalbestyrelsen at tage stilling til, hvordan tilsynet konkret skal organiseres, planlægges og udføres i kommunen. I disse overvejelser indgår en række forskellige aspekter.

Indberetninger om magtanvendelse indgår som led i det løbende driftstilsyn med anbringelsesstederne. Tilsynsmyndigheden får gennem indberetningerne et overblik over antallet og typen af indberetninger fra de enkelte anbringelsessteder, f.eks.:

- Hvorvidt nogle anbringelsessteder oftere benytter magtanvendelse end andre.
- Hvorvidt bestemte afdelinger eller bestemte medarbejdere ofte benytter sig af magtanvendelse.
- Hvorvidt magtanvendelsen rettes mod bestemte børn og unge, bestemte grupper af børn og unge eller bestemte situationer.

Er der bestemte mønstre i de indberettede magtanvendelser, bør tilsynet tage initiativ til, at der på anbringelsesstederne sker en drøftelse af situationer og løsningsmuligheder.

Det kan endvidere overvejes, om der på tværs af anbringelsesstederne er behov for at få en mere ensartet forståelse og fortolkning af magtanvendelsesreglerne.

Kommunalbestyrelsen har, medmindre informationerne er klart utroværdige, pligt til at undersøge en sag og i givet fald tage initiativ til at få rettet op på forholdene, hvis der f.eks. modtages oplysninger om, at omsorgen og den socialpædagogiske behandling er utilstrækkelig på et anbringelsessted for børn og unge. Dette gælder, hvad enten oplysningerne kommer fra forvaltningen, ansatte på døgninstitutionen, børn og unge, deres forældre eller andre.

Når en døgninstitution drives af et regionsråd, har regionsrådet, jf. servicelovens § 5, stk. 7, tilsynsforpligtelsen.

Det personrelaterede tilsyn

93. Kommunalbestyrelsen i barnets eller den unges opholdskommune skal løbende føre tilsyn med barnet eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet, jf. servicelovens § 148, stk. 1. Tilsynet efter servicelovens § 148, stk. 1, skal omfatte mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge, jf. servicelovens § 70, stk. 2. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden tilstedeværelse af ansatte fra anbringelsesstedet. Barnet eller den unge kan dog efter eget valg medbringe en bisidder eller en anden person til samtalen, hvis barnet eller den unge ønsker dette.

Ovenstående gælder uanset, hvilken type anbringelsessted barnet eller den unge er anbragt i.

Kommunalbestyrelsen skal ud over minimumskravet altid vurdere, hvor ofte samt hvordan, der skal føres tilsyn. Det vil i hvert enkelt tilfælde bero på det enkelte barns behov.

Det personrelaterede tilsyn giver mulighed for at tale med barnet eller den unge om eventuelle tilladte og ikke tilladte magtanvendelser.

Børn og unge og deres forældre har personlige og direkte oplevelser af, hvordan hjælpen efter deres opfattelse fungerer. Derfor kan der fra børn og unge samt deres forældre komme vigtig viden, herunder signaler om, at der kan være noget galt, og at der er behov for forbedringer.

Det er væsentligt, at kommunalbestyrelsen, når tilsynsvirksomheden prioriteres og planlægges, er særlig opmærksom på den hjælp, der er rettet mod børn og unge, hvor det kan være vanskeligt at tale med barnet om deres situation, herunder magtanvendelser, og som ikke – eller kun meget vanskeligt – selv kan reagere over for urimelige forhold. Det kan i den forbindelse overvejes at bruge andre metoder for kommunikation og/eller observationer.

Klager vedrørende personalets optræden, personalenormering, lokaleforhold eller lignende, kan indgives til kommunalbestyrelsen eller borgmesteren i anbringelsesstedets beliggenhedskommune. Drejer det sig om tilbud, der drives af regionen, indgives klagen til regionsrådet. Klagens behandling og afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for en overordnet klagemyndighed. Klagen kan fremsættes mundtligt eller skriftligt til en repræsentant for tilsynsmyndigheden eksempelvis den tilsynsførende eller direkte til borgmesteren, kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, som er de politisk ansvarlige.

Klager over forhold for et konkret barn eller ung kan af forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge yderligere rettes til sagsbehandleren i barnets eller den unges opholdskommune. Såfremt klagen viser, at der på anbringelsesstedet er forhold for barnet eller den unge, som ikke er i overensstemmelse med anbringelsens formål, skal opholdskommunen træffe afgørelse om ændret anbringelsessted, jf. § 69, stk. 1.

Denne afgørelse skal træffes med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og barnet, der er fyldt 15 år. Såfremt samtykke hertil ikke kan opnås, kan afgørelsen forelægges børn og unge-udvalget i opholdskommunen, hvis kriterierne i servicelovens § 58 herfor er til stede.

§ 71-tilsynet

94. I magtanvendelsesbekendtgørelsens § 52 er det fastsat, at børn og unge, der har ophold på sikrede afdelinger eller på anden måde er tilbageholdt med tvang, skal underrettes om adgangen til at rette henvendelse til Folketingets § 71-tilsyn, der er nedsat i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, om tilsyn med

personer, der er underkastet administrativ frihedsberøvelse. Tilsynet kan ikke træffe afgørelser, men alene give udtryk for sin vurdering af forholdene for de administrativt frihedsberøvede. Vurderingen kan blandt andet have form af kritiske bemærkninger, anbefalinger og henstillinger. Der skal også ske underretning om adgangen til at rette henvendelse til Folketingets § 71-tilsyn, hvis der er givet samtykke til anbringelsen. Tilsynets behandling af en sag kan give anledning til, at en institution får besøg af tilsynet, som på baggrund heraf offentliggør en rapport om tilsynets vurdering af forholdene på institutionen.

Ombudsmandens tilsyn

95. Folketingets Ombudsmand fører tilsyn med den offentlige forvaltning. Ombudsmandens primære opgave er at bedømme, om myndigheder eller personer, der er omfattet af ombudsmandens virksomhed, handler i strid med gældende ret eller på anden måde gør sig skyldige i fejl og forsømmelser ved udøvelsen af deres opgaver, jf. lov om folketingets ombudsmand § 21.

Ombudsmanden kan også inspicere enhver institution og ethvert tjenestested, der hører under ombudsmandens virksomhed. Inspektionerne foretages navnlig på steder, hvor borgerne er berøvet deres frihed, herunder sikrede afdelinger.

Ombudsmanden kan i forbindelse med undersøgelser fremsætte kritik, afgive henstillinger samt i øvrigt fremsætte sin opfattelse af en sag. Såfremt ombudsmandens undersøgelse af en sag viser, at der i den offentlige forvaltning må antages at være begået fejl eller forsømmelser af større betydning, skal ombudsmanden give meddelelse om sagen til Folketingets Retsudvalg. Ombudsmanden skal endvidere give meddelelse om sagen til vedkommende minister, kommunalbestyrelse eller regionsråd, jf. lov om folketingets ombudsmand §§ 22-23.

Kapitel 13

Anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne, der er anbragt på døgninstitution eller opholdssted

96. Kapitel 13 uddyber § 123 d og § 167, stk.1, nr. 7, i serviceloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 810 af 19. juli 2012. Ved henvisninger til »bekendtgørelsen« er der tale om bekendtgørelse nr. 511 af 26. maj 2011 om alarm- eller pejlesystemer til børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne anbragt i døgninstitution eller på opholdssted.

Serviceloven § 123 d og § 167

Kommunalbestyrelsen kan efter ansøgning fra døgninstitution eller opholdssted i særlige tilfælde træffe afgørelse om for en afgrænset periode at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge, der er anbragt i døgninstitution eller på opholdssted, og som har betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne, når

- 1) der er risiko for, at barnet eller den unge ved at forlade døgninstitutionen eller opholdsstedet udsætter sig selv eller andre for at lide personskade,
- 2) det personlige alarm- eller pejlesystem kan bidrage til at afværge denne risiko og

3) forældremyndighedsindehaveren har givet samtykke til anvendelsen af det personlige alarm- eller pejlesystem.

Stk. 2. Socialministeren fastsætter nærmere regler om afgrænsning af den periode, hvor der kan anvendes personlige alarm- eller pejlesystemer, om behandling af ansøgninger om iværksættelse af foranstaltninger efter stk. 1 og om, hvilke typer alarm- eller pejlesystemer der lovligt kan anvendes m.v.

§ 167.

Følgende afgørelser kan af barnet eller den unge, der er fyldt 12 år, indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område:

...

7) Anvendelse af alarm- eller pejlesystemer efter § 123 d.

...

Målgruppe

97. Det er muligt at iværksætte brugen af personlige alarm- eller pejlesystemer overfor den lille gruppe af børn og unge, der er anbragt på døgninstitution eller opholdssted, og som har betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og som mangler evnen til at færdes alene i trafikken eller finde rundt på steder, hvor omgivelserne kan udgøre en fare for barnet eller den unge.

Der kan f.eks. være tale om større børn, der er udviklingshæmmede, som reelt fungerer som mindreårige børn, og som derfor er nødt til at have en voksen person med sig for at færdes sikkert i trafikken og på andre farebetonede steder som togstationer, ved søer, moser, åer og havebassiner samt ved broer eller under hensyn til vejrforhold.

Der er tale om en adgang til at anvende et personligt alarm- eller pejlesystem i særlige tilfælde over for en bestemt person, når en række betingelser er opfyldt. Der er således ikke tale om en adgang til at anvende alarm- eller pejlesystemer over for alle anbragte børn og unge.

Supplement til den pædagogiske indsats

98. Anbringelsesstederne har med § 123 d i serviceloven således mulighed for i særlige tilfælde at supplere den pædagogiske støtte og indsats og det omsorgsmæssige arbejde, således at alarm- eller pejlesystemer om nødvendigt efter afgørelse herom og for en afgrænset periode kan tages i brug for at undgå personskader hos de pågældende børn og unge samt hos andre borgere, f.eks. trafikanter. Det skal understreges, at der alene er tale om et supplement til den pædagogiske indsats. Alarm- eller pejlesystemer giver ikke barnet eller den unge en større trafiksikkerhed, men er et redskab til at lokalisere barnet eller den unge og dermed et redskab, der må formodes at kunne bidrage til at afværge risikoen for alvorlig personskade.

Alarm- eller pejlesystemer hverken kan eller må således erstatte det pædagogiske arbejde hos det professionelle personale på anbringelsesstederne, og der skal løbende arbejdes med den pædagogiske indsats i forhold til barnet eller den unge, så der udvikles pædagogiske metoder, der kan erstatte anvendelsen af alarm- eller pejlesystemet i det konkrete tilfælde.

Ikke kontinuerlig overvågning

99. § 123 d omhandler to former for systemer:

- 1) alarmsystemer, der kan advare personalet eller pårørende, hvis barnet eller den unge forlader boligen, og
- 2) pejlesystemer, der kan anvendes til at lokalisere barnet eller den unge, hvis denne er bortkommet fra døgninstitution eller opholdssted.

Der er således en afgrænsning af de systemer, som lovligt kan anvendes for at begrænse eller holde øje med barnet eller den unges udgang fra boligen.

Det er derfor ikke lovligt at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer i form af udstyr, der er egnet til kontinuerligt at overvåge en persons færden, som f.eks.:

- videokameraer eller lignende,
- kodelåse, der forudsætter indtastning af en særlig kode for, at døren kan åbnes, når barnet eller den unge ikke har forudsætninger for at indtaste koden, eller
- aflåsning af udgangsdøren med henblik på at tilbageholde barnet eller den unge i boligen.

Der er ikke tale om et generelt forbud mod aflåsning af hoved- eller gadedøre. Det afgørende er, at barnet eller den unge kan komme ud, når han eller hun ønsker det.

Hoved- og gadedøre kan aflåses indefra i det omfang, disse døre normalt er låste i almindelig beboelse for at forhindre tyveri eller besøg af uvedkommende. Dette gælder både i dag- og nattetimer.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at aflåsning af en hoveddør kan være ensbetydende med, at alle beboere er forhindret i at gå ud, hvis de ønsker det. Er dette tilfældet, er der tale om frihedsberøvelse, medmindre det er muligt at forlade boligen gennem en eller flere centralt placerede udgangsdøre. Hvis dette er tilfældet, er reglerne ikke til hinder, for at andre og mindre centralt placerede udgangsdøre aflåses.

Personligt system

100. Det er endvidere en betingelse for anvendelse af alarm- eller pejlesystemer, at der er tale om personlige systemer. Herved forstås, at systemerne kun må registrere den enkeltes udgang fra anbringelsesstedet eller opholdsstedet eller færdens uden for boligen. Der er ikke efter bestemmelsen hjemmel til at anvende systemer, som kortlægger samtlige beboers færden.

En dørklokke eller lignende, som gør opmærksom på færdsel - indkommende og udgående - ved hoveddøren eller havedøren, er ikke registrering af beboernes færden.

Samtykke

101. Det er en betingelse for anvendelse af alarm- eller pejlesystemer efter § 123 d i serviceloven, at der foreligger samtykke. Det er forældremyndighedsindehaveren, der skal give samtykke til iværksættelse af foranstaltningen. Hvis der er delt forældremyndighed, skal der foreligge samtykke fra begge forældremyndighedsindehavere, jf. bekendtgørelsens § 3.

Ved afgørelse om anvendelse af alarm- eller pejlesystemer skal barnets eller den unges synspunkter tillægges passende vægt i overensstemmelse med den pågældendes alder og modenhed.

Når et barn eller en ung har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse, kan der være et særligt behov for at give barnet eller den unge alders- og handicaprelevant støtte og kompensation til at blive hørt.

Ansøgning

102. Det følger af § 123 d i serviceloven, at det er døgninstitutionen eller opholdsstedet, der skal ansøge kommunalbestyrelsen om i særlige tilfælde at træffe afgørelse om, at der i den konkrete situation og for

en afgrænset periode kan anvendes personlige alarm- eller pejlesystemer over for det enkelte barn eller den enkelte unge, der er anbragt i døgninstitutionen eller på opholdsstedet.

Kommunalbestyrelsen kan således ikke pålægge det enkelte sted at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer over for børn eller unge, ligesom forældremyndighedsindehavere ikke selv kan ansøge kommunalbestyrelsen om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer.

Frivillig bestemmelse

103. § 123 d i serviceloven er en frivillig bestemmelse. Det er således op til kommunalbestyrelsen at træffe beslutning om, hvorvidt bestemmelsen skal finde anvendelse i den pågældende kommune, jf. også bekendtgørelsens § 2. Kommunalbestyrelsen kan således afvise at behandle ansøgninger, hvis det er besluttet, at bestemmelsen ikke skal anvendes i den pågældende kommune.

Betingelser for iværksættelse

104. Hvis kommunalbestyrelsen har truffet afgørelsen om, at § 123 d i serviceloven skal finde anvendelse, skal kommunalbestyrelsen påse, at betingelserne for iværksættelse af et personligt alarm- eller pejlesystem er opfyldt.

Kommunalbestyrelsen skal sikre sig, at følgende betingelser er opfyldt:

- Beskrivelse af, hvorfor der er risiko for, at barnet eller den unge ved at forlade døgninstitutionen eller opholdsstedet udsætter sig selv eller andre for at lide personskade, jf. lovens § 123 d, stk. 1, nr. 1.
- Hvordan det personlige alarm- eller pejlesystem kan bidrage til at afværge denne risiko, jf. lovens § 123 d, stk. 1, nr. 2.
- Om der foreligger samtykke fra forældremyndighedsindehaveren eller, ved delt forældremyndighed, begge forældremyndighedsindehavere, jf. lovens § 123 d, stk. 1, nr. 3, og bekendtgørelsens § 3.
- Den nødvendige faglige dokumentation for den nedsatte funktionsevne, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2, nr. 1.
- Hvilke pædagogiske metoder, der har været forsøgt anvendt før indstilling om iværksættelse af foranstaltningen, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2, nr. 2.
- Hvilke pædagogiske metoder, der sideløbende med foranstaltningen vil blive anvendt til at forsøge at gøre barnet eller den unge i stand til at færdes uden for anbringelsesstedet på egen hånd, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2, nr. 3.
- Om barnets eller den unges synspunkter er tillagt passende vægt i overensstemmelse med den pågældendes alder og modenhed, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 3.
- For hvilken periode, der ansøges om, dog maksimalt fire måneder ad gangen, jf. bekendtgørelsens § 4.

Kommunalbestyrelsen skal, før der gives tilladelse til iværksættelse af foranstaltningen, være opmærksom på om det er muligt at skabe alternativer til alarm- eller pejlesystemer, som er mindre indgribende og samtidig tryghedsskabende. Det kan for eksempel være anvendelse af socialpædagogiske metoder eller sociale tilbud, herunder sociale relationer og menneskelig kontakt. Muligheden for at benytte sådanne alternativer skal indgå i overvejelserne om, hvorvidt alarm- eller pejlesystemer er påkrævet i de enkelte tilfælde.

Endvidere bør anbringelsesstedets geografiske beliggenhed indgå i overvejelserne om, hvorvidt det personlige alarm- og pejlesystem i væsentligt omfang kan bidrage til at mindske risikoen for personskade.

Periode

105. Afgørelser om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer er midlertidige og kan maksimalt fastsættes for en periode på op til fire måneder ad gangen, jf. bekendtgørelsens § 4.

Perioden bør i det konkrete tilfælde afspejle barnets eller den unges mulighed for at lære at færdes sikkert uden for anbringelsesstedet og bør aldrig være længere end højst nødvendigt.

Hvis betingelserne for iværksættelse af foranstaltningen bortfalder i løbet af perioden, skal foranstaltningen ophøre.

Fornyet ansøgning

106. Anbringelsesstedet kan efter en periodes udløb på ny ansøge kommunalbestyrelsen om iværksættelse af foranstaltningen. Hvis betingelserne fortsat er opfyldt, kan foranstaltningen således fastsættes for flere på hinanden følgende perioder. Kommunalbestyrelsen kan dog maksimalt træffe afgørelse for en periode for op til fire måneder og først derefter på baggrund af en ny ansøgning vurdere, om betingelserne fortsat er opfyldt. Der kan dermed ikke træffes afgørelse om, at foranstaltningen automatisk kan iværksættes ved periodens udløb, hvis betingelserne fortsat er opfyldt.

Kommunalbestyrelsen skal dermed med jævne mellemrum vurdere, om indgrebet er nødvendigt, og om der ud fra magtanvendelsesprincipperne er fokus på, at der hele tiden skal arbejdes på at udvikle pædagogiske metoder i forhold til det enkelte barn, der kan træde i stedet for den indgribende foranstaltning, som et personligt alarm- eller pejlesystem er.

Klage

107. Hvis barnet eller den unge er fyldt 12 år, har barnet eller den unge mulighed for at indbringe afgørelsen om anvendelse af alarm- eller pejlesystemer efter § 123 d i serviceloven for Ankestyrelsen.

Når et barn eller en ung har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse kan der være et særligt behov for at give barnet eller den unge alders- og handicaprelevant støtte og kompensation til at blive hørt.

Social- og Integrationsministeriet, den 23. maj 2013

KAREN HÆKKERUP

/ Lise Stidsen Vandahl